

**Tarih: Ocak 2024**

Millî Reasürans T.A.Ş.  
adına sahibi  
**F. Utku ÖZDEMİR**

İnceleme Kurulu

ÜYE

**Özlem CİVAN**

ÜYE

**Kaan ACUN**

ÜYE

**Gökhan AKTAŞ**

ÜYE

**Erdem TORGUL**

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü  
**Selçuk ÜNAL**

Basım Yayın Koordinatörü  
**Hanzade ŞENOL**

Dizgi Sorumlusu  
**Simay BAŞ**

Kapak Dizaynı  
**Umut SİLE**

Baskı  
**CEYMA MATBAASI**  
Matbaacılar Sitesi  
Yüzyıl Mah. 4. Cad. No. 123  
Bağcılar - İstanbul

Yönetim Yeri:  
Merkez  
İş Kuleleri, Kule 3, Kat: 20-21-22  
34330 Levent, Beşiktaş / İstanbul

Tel : 0-212-231 47 30  
E-mail : reasuror@millire.com.tr  
İnternet : <http://www.millire.com.tr>

Yayın Türü: Yerel süreli yayın

3 ayda bir yayımlanır.

**Dergide yer alan yazıların  
içeriğinden yazı sahipleri  
sorumludur.**

## İÇİNDEKİLER

Sigortacılığın Geleceğine Yön Vermeye Aday İş Modeli: Platform ve Ekosistemler.....	4
Sağlık ve Emeklilik Ödemelerinin Sosyal Güvenlik Kurumu'nun	
Finansal Sürdürülebilirliği Üzerindeki Etkisi.....	13
İnşaat Sigortasında Bakım Devresi.....	29
Olası Bir Marmara Depremi Hasarının Minimize Edilmesinde Sigorta Sektörünün Rolü.....	38
Offshore Rüzgâr Sektörünün Yenilenebilir Enerji Piyasasındaki Rolü ve Sorunları.....	53

***Değerli Okurumuz,***

*Reasürör dergisini gönderebilmemiz amacıyla tarafımıza iletilen kişisel verilerinizin, bu kapsam ile sınırlı olmak üzere işlenebileceğini, saklanabileceğini ve paylaşılabilirliğini, konuyla ilgili Aydınlatma Beyanına;*

***<http://www.millire.com/KisiselVerilerinKorunmasi.html>***

*linkinden ulaşabileceğinizi bilgilerinize sunar, onay vermemeniz durumunda tarafımıza bilgi vermenizi rica ederiz.*

## ***Reasürör Gözüyle***

*Son yılların en güncel konularından olan teknoloji ve dijital dönüşümün iş yapış şekillerini de önemli ölçüde etkileyeceği ön görülmektedir. Dergimizin Ocak 2024 sayısında da sektörümüzün deneyimli profesyonellerinden Sayın Okan Utkeri, platform bazlı şirketler ve ekosistemler özelinde sigortacılığın dönüşümünde dijitalleşme ve yeni teknolojilerin yaratacağı değişimlerin olası yönünü incelediği çalışmasında yararlı olacağını düşündüğümüz bilgiler vermektedir.*

*Yine bu sayımızda, Sayın Dr. Abdulaziz Gülay'ın sağlık ve emeklilik ödemelerinin Sosyal Güvenlik Kurumu'nun finansal sürdürülebilirliği üzerindeki etkisini incelediği bir çalışmaya yer verilmiştir. Çalışmada toplumsal refahın ve kalkınmanın teminat altına alınmasında kritik bir öneme sahip olan sosyal güvenlik sistemlerinin etkin bir yapıya kavuşması için alınması gereken tedbirler ve çözüm önerileri incelenmektedir.*

*Sayın Avukat Çağrı Yücel'in inşaat sigortalarının süre yönünden kapsamı ile sigortalı ve sigortacılar arasında en sık uyuşmazlık yaşanan konulardan biri olan bakım devresinin esaslarını ve bu alanda yaşanan sorunları hukuki bakış açısıyla değerlendirdiği çalışmasının siz değerli okuyucularımıza faydalı olacağını umuyoruz.*

*2023 yılı Temmuz sayımızda başlamış olduğumuz Türkiye Sigorta Birliği Makale Yarışması'nda dereceye giren makaleleri yayınlamaya Fahri Yiyin'in yarışmada 3'üncülük ödülü alan "Olası Bir Marmara Depremi Hasarının Minimize Edilmesinde Sigorta Sektörünün Rolü" adlı çalışması ile devam ediyoruz. Marmara Bölgesi özelinde yapıların durumu ve hasar sonrası kayıpların ele alındığı makalede, yapı performans analizi ile güçlendirmenin gerekliliğine değinilirken, sigorta şirketlerinin üstlenmesi gereken görevlere ve ilave edilebilecek hasar tespiti süreci ile uygulamasına ilişkin önerilere yer verilmiştir.*

*Yabancı basından seçmeler bölümümüzde ise enerji sektörüne yönelik sigortacılığın son yıllarda en hızlı büyüyen segmentlerinden biri olan off-shore rüzgâr santrallerinde yaşanan bir dizi sorunun sigorta perspektifinden değerlendirildiği bir yazı yer almaktadır.*

## *Sigortacılığın Geleceğine Yön Vermeye Aday İş Modeli: Platform ve Ekosistemler*

**S**on dönemlerde gündemi en meşgul eden kavramların başında teknoloji ve dijital dönüşüm gelmektedir. Kurumlar, bireyler ve toplumlar bir yandan kendilerini yeni dijital çağa uyumlama çabasında iken diğer yandan da bu dijital çağın yarattığı oyuncular ya da bir başka ifadeyle yeni nesil teknoloji girişimleri, neredeyse tüm sektörlerdeki iş yapış şekillerini derinden etkileyen bir yıkıcı rekabet, İngilizce adıyla “disruption” etkisi yaratmaktadır.

Bu değişim ve dönüşüm sürecinde, dijital ve yeni nesil teknolojilerin rolü ve değişimi tetikleme gücü yadsınmaz. Öte yandan 21. yüzyılın gerekliliklerine hazırlanmak isteyen kurumlar için asıl önem taşıyan ve çok daha yüksek etki gücüne sahip olan unsur yeni nesil iş modelleridir.

Her dönem kendi iş modellerini yaratırken, asıl fark yaratan unsurun, bir ölçüde teknolojinin nerede ve nasıl kullanılacağını belirleyen bu iş modelleri olduğunu görmekteyiz. Bu dönemin parlayan yıldızları arasında yer alan “ekosistemler ve platform bazlı iş modelleri” bu yazımızın ana temasını oluşturmaktadır.

Mobil cihazlar, online uygulamalar, tüketici alışkanlıkları, teknolojik gelişmeler bu iş modelinin önündeki büyüme kapılarını ardına kadar açmış görünmektedir. Müşteriler artık güvendikleri platformlar üzerinden, o alanda ihtiyaç duydukları birçok ürün ve hizmete hızlı, sorunsuz ve yüksek müşteri deneyimiyle ulaşmak istemekte, veriye dayalı akıllı ve analitik çözümlerle, sunulan ürün ve hizmetlerin daha kişiselleştirilmiş, sade ve kullanışlı olmasını beklemektedirler.

Tüketiciler, mobil cihazlarda yüzlerce uygulama kullanmak yerine, platform bazlı iş modeliyle uçtan uca birçok ihtiyacı karşılayan “one stop” çözümlere daha sıcak bakmaktadır. Bu açıdan, ekosistemlerin oynadığı rol ve sağladığı katma değer gitgide artmaktadır.

Aralarında Apple, Amazon, Microsoft, Uber, Airbnb gibi şirketlerin olduğu platform ekonomisini benimseyen şirketlerin toplam piyasa değerinin, consultancy.org tarafından yayımlanan bir rapora göre, 7 trilyon ABD doları seviyesinde olduğu öngörülmektedir. Platform iş modelleri aracılığıyla yürütülen işlem hacminin, 2025 yılına kadar tüm küresel ticaretin yaklaşık üçte biri, başka bir deyişle 60 trilyon ABD doları olacağı tahmin edilmektedir.

Doğal olarak bu akımın sigorta sektörünü de etkilemesi kaçınılmaz olacaktır. Hâlâ geleneksel çalışma düzeni ve iş modelini koruma gayreti içinde olan sigorta sektörünün bu koruma kalkanını uzun süre daha elinde tutması zor görünmektedir çünkü sektörün mevcut iş modeli, bünyesinde pek çok “acı noktası” olarak nitelenebilecek kronikleşmiş problemi barındırmakta ve özellikle yeni jenerasyona dahil müşteriler artık diğer alanlarda edindikleri müşteri deneyimini sigortacılık hizmetlerinde de talep etmektedirler.

Sigorta sektörünün bu yeni döneme ayak uydurması ve müşteri beklentilerini karşılaması adına platform bazlı iş modeli önemli fırsatlar barındırmaktadır. Bu sebeple, sektörün geleceğine yön vermeye aday iş modelleri arasında ekosistem ve platformlar ön plana çıkmaktadır.

Artan önemine ve çok sık bahsedilmesine rağmen ekosistem ve platform kavramları ile ilgili ciddi bir kafa karışıklığı söz konusudur. O yüzden bu kısa açıklamalardan sonra, bu alanı merak edenler için öncelikle bu kavramlara ilişkin farkındalığı berraklaştırmakta fayda olduğunu düşünüyorum.

### **Platform Tabanlı Şirketler Geleneksel Endüstrileri Yeniden Şekillendiriyor**

Platform tabanlı iş modeli ve ekosistemlerin tanımına geçmeden önce, geleneksel ürün bazlı iş

yapış şeklini, başka bir deyişle “lineer” iş modelini anlamak faydalı olacaktır. Çünkü aslında bu iki temel yapı, birbirinin alternatifi konumunda ve birbirinin tersi bir mantıkla çalışırlar.

Geleneksel iş modelinde çalışan bir işletme, sahip olduğu tesis, hammadde, ekipman, teknoloji ve diğer kaynakları kullanarak, nihai ürün ve hizmeti kendi bünyesinde üretir. Sonrasında da bunları kendi dağıtım kanallarıyla kendi müşterisine ulaştırır; sattığı ürün ve hizmetlerin sahibidir. Bunları üreten taraf aynı zamanda müşteriye sunan taraftır. Diğer bir deyişle üretim, dağıtım, pazarlama ve müşteriye satış gibi tüm adımları işletme kendisi yürütür. Elbette her bir adım yeni bir maliyet kalemidir ve nihayetinde tüm bu maliyet müşteriye satılan ürünün fiyatına yansır.

Bu işletmeler için nihai müşteriyi elinde tutmak ve ona kendi ürettiği ürün ve hizmetleri satmak ana hedefdir. Bu bakış açısıyla, diğer firmaları ve kendi alanına odaklanan diğer işletmeleri rakip olarak görür ve onlarla arasına hep bir güvenlik duvarı örmeye çalışır. IT altyapısı, ürün, hizmet bileşenleri ve tüm işleyişte bu yaklaşım hakimdir.

Geleneksel iş modelinde çalışan bir şirketin üretimini ve satışlarını büyütebilmesi için kendi üretim kapasitesini, operasyonel altyapısını ve diğer tüm hizmet bileşenlerini orantılı olarak iyileştirmesi gerekir. Bu sebeple lineer iş modeli olarak da isimlendirilir.

Platform bazlı iş modeliyle çalışan şirketler ise üretim süreçleri ve ürünü sahiplenmeye değil farklı kullanıcılar arasındaki etkileşim ve bağlantıya odaklanır. Temel olarak, sunulan ürün ve hizmetler platformun sahibi olan şirketin stoklarında ve envanterinde yer almaz.

Platformun oynadığı ana fonksiyon, müşteriler ile ürün ve hizmet sağlayan şirketlerin kolay, sorunsuz ve düşük maliyetli bir yapıda bir araya gelmesi, tüm işlemlerin güvenilir ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesidir.

Bu sayede, sunulan ürün ve hizmetlerin büyümesi

tek bir şirketin üretim kapasitesi ile sınırlı olmaz. Daha düşük oranda bir maliyet artışı ile çok daha yüksek oranda hacim ve değer artışı yaratılabilmesine uygun bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, lineer değil ekponansiyel büyümeye yani ölçeklenmeye uygundur.

Kısaca açıklamak gerekirse; “ölçeklenme” kavramı şirket gelirlerinin ve değerinin giderlere oranla çok daha yüksek oranda büyütülebilmesi anlamına gelir. Diğer bir deyişle bir şirketin üretim ve satış hacmini artırmak için ekip, tesis, operasyon gibi gider kalemlerini aynı oranda büyütmeye ihtiyacı duymamasıdır. Apple, Amazon, Uber, Airbnb gibi platform şirketlerinin değerlerinin bu kadar hızla artmasının arkasında yatan temel nedenlerden birisi bu tür bir yapıya sahip olmalarıdır.

Dijital çağ öncesinde ekonomik aktiviteye yön veren GE, Shell, Ford, IBM, General Motors gibi büyük oyuncular ana emtia gruplarını kontrol eden veya belirli sektörlerde üretim yapan, ürün bazlı şirketlerdi.

Yeni dönemde ise yüksek değer seviyelerine ulaşan ve ekonomiye yön veren şirketlerin başarısının, belirli bir emtia veya üründen ziyade platform ve ekosistem etkisinin gücüne dayandığı görülmektedir. Hem satış hacmi hem de şirket değeri açısından ölçeklenmenin yolu platform iş modelinden geçmektedir.

Bunun doğal bir yansıması olarak yatırımcılar platform bazlı iş modeline sahip yani ölçeklenme potansiyeli en güçlü olan şirketlere daha yüksek değerlemeyle yaklaşmaktadırlar.

Alex Moazed ve Nicholas L. Johnson tarafından yazılan “Modern Monopolies” kitabı yeni çağın iş dünyası hakkında önemli ipuçları vermektedir. (2) Kitapta “21. yüzyılın ekonomisini domine etmek için ne gerekiyor?” sorusunun yanıtı olarak platform iş modelinin altı çizilmektedir. Günümüzde kendi alanlarında monopol haline gelen şirketlerin çoğunlukla platform bazlı iş modellerine dayandığı belirtilmektedir.

## **Ekosistem ve Platform Bazlı İş Modeli Nedir?**

Ekosistem, birbiriyle etkileşim halinde olan ve birlikte değer üreten şirketler, organizasyonlar ve bireylerden oluşan topluluktur.

Başta tüketici ve ürün sağlayıcılar olmak üzere, farklı kullanıcı grupları arasında ürün ve hizmetlerin sunulması ve gerekli diğer işlemlerin yürütülmesine olanak sağlayan yapılara ise platform denir.

Ekosistem paydaşları, müşterilere ve/veya birbirlerine ürün ve hizmetler sunmak üzere platform bazlı yapılar üzerinde faaliyet gösterirler. Bu nedenle, platformlara ekosistem paydaşlarını bir araya getiren buluşma noktası denilebilir.

Dijital ekosistemler, dijital bir platformda toplanmış ürünler, kuruluşlar ve kişilerden oluşan bir takım yıldızı olup paydaşlarının dijital platformlar üzerinde yeni ürünler, hizmetler ve müşteri deneyimleri oluşturmak için iş birliği yapmasını sağlamaktadır.

Dijital platformlar ise ürün ve uygulamaları hızlı şekilde sunmak adına, teknik mimari, yönetim ve diğer hizmetleri bir araya getirmektedir. Bu platformlar, ürün ve hizmet sunanlar, tüketiciler ve diğer paydaşlar arasında kolay veri paylaşımını sağlayan açık standartlar üzerine kurulu olup ağ etkisi yoluyla değer yaratır ve ekosistemlerin oluşmasını mümkün kılar.

Başka bir deyişle ekosistemler daha geniş yapıda, birlikte çalışan paydaşlardan oluşan bir topluluğu ifade etmektedir. Platformlar ise bu topluluğun kendi arasında iş birliği içinde çalışmasını, müşterilere ürün ve hizmetler sunmasını sağlayan yapılardır. Dolayısıyla birbirleriyle çok ilintili ve yakın etkileşim halinde olan ama birbirlerinden farklı iki kavramdan söz edilmektedir.

## **Platform Bazlı Yapıların Sağladığı Temel Faydalar**

Platform yapısı, temel olarak, ürün ve hizmetleri üreten ve sunan şirketler ile bunları kullanan, satın almak isteyen müşteriler arasında yer alan bir katman olarak, aradaki bağlantının kolay, verimli ve düşük maliyetli olmasını sağlamaktadır.

Elbette, bu bağlantı ve etkileşimin temel yapı taşı veridir. Dolayısıyla, platform bazlı yapıların ana katma değeri, oluşan veriyi anlama, anlamlandırma ve verimli kullanma üzerinedir.

Ürünü sunanlar ve tüketiciler arasında yer alan platformu yöneten şirket, veri bilimini kullanarak, platform üzerinde oluşan veriden tüm paydaşlar için değer sunmaya çalışır. Doğru müşteriyi doğru ürünle ve doğru zamanda buluşturup, tüm satın alım sürecini akışkan, hızlı ve düşük maliyetli bir şekilde sağlamak platform bazlı yapıların temel amacıdır.

Platform bazlı iş modeline güzel bir örnek olan Airbnb platformunda, konaklama amacıyla ev veya oda ihtiyacı olanlar ile uygun durumdaki evlerinde veya odalarında konaklayacak misafir arayışındaki ev sahipleri bir araya gelmektedir. Öte yandan, ev sahipleri, seyahat şirketleri, temizlik ve onarım hizmeti sunanlar, finansman şirketleri, sigorta şirketleri, havaalanı transferi, rent-a-car ve uçak bilet satışı hizmeti sunan şirketler gibi farklı paydaşlardan oluşan geniş bir ekosistem bu platform üzerinde yer almaktadır. Tüm bu ekosistem paydaşları platform üzerinde birbirleriyle etkileşim içinde çalışır ve bu sayede hem birbirleri hem de müşteriler için değer üretirler.

Geleneksel iş modeline rekabet kavramı hakimken platform ve ekosistem yapısında rekabetçilik ön plana çıkar. Diğer bir deyişle rekabet ederken aynı zamanda birlikte değer üretilir, müşteriye hizmet birlikte sunulur ve oluşan veri birlikte kullanılır.

Platform bazlı yapılar, ürün ve hizmet ticareti için kullanılabilirdiği gibi aynı zamanda yaratıcı ve inovatif uygulamaların paylaşılması, sunulması ve birlikte geliştirilmesi için de kullanılabilir. YouTube platformu buna çok güzel bir örnektir.

## **Platform Bazlı İş Modeli ile İlgili Bazı Yanlış Anlamalar**

Platform yapısı sadece basit bir teknoloji katmanı değildir. Aynı şekilde, platform bazlı iş modeli, sadece yazılım veya mobil uygulamadan da ibaret değildir. Platform iş modeli teknolojinin çok

daha ötesinde fonksiyonlar taşımaktadır.

Ayrıca her platform tabanlı şirket mutlaka bir pazaryeri olmak zorunda değildir. Platform bazlı yapı ve ekosistemler pazaryeri modelinden daha geniş, daha holistik yapıları temsil etmektedir.

Günümüzde popüler olmuş, teknolojiyi kullanarak hızlı büyümüş her şirket platform bazlı iş modeline sahip demek de bir yanılgıdır.

Buna en güzel örnek Netflix'tir. Kullanıcılarına sunduğu içeriklerin ya üreticisi ya da lisans sahibi olmak suretiyle, sahibi ve kullanım hakkı Netflix'tedir. Kendi ürettiği veya lisanslama yoluyla haklarını satın aldığı içerikleri kullanıcılarına sunar. Netflix hacminin büyümesi için sürekli yeni içerik üretmek veya yeni içeriklerin kullanım hakkını satın almak zorundadır. Bu yapısıyla yeni nesil teknolojileri kullanan bir şirket olmakla birlikte geleneksel bir iş modeline sahiptir denebilir.

## **Sigorta Sektörü için Platform Bazlı İş Modelinin Önemi**

Günümüzün iş dünyasında öne çıkan şirketlerin çoğu artık kendi silo yapıları içinde, izole olarak değil ekosistem odaklı bir dijital ekonominin parçası olarak çalışmayı tercih etmektedirler. Dijital platformlara dayalı bu yeni iş modeli, farklı endüstriler arasındaki sınırları bulanıklaştırmakta ve bu yapıyı benimseyen şirketlerin oyun sahasını oldukça genişletmektedir.

Geleceğin dijital ekosistemlerini yaratmak için sektördeki ana oyuncular ve teknoloji girişimleri arasında yarış sürmektedir. Bu yarışta, şimdilik Apple ve Amazon gibi dijital markalar başı çekmektedir. Ancak, endüstrideki çoğu büyük şirket, platform tabanlı iş modelleri ve gelecek ekosistemdeki yerlerini düşünmeye başlamıştır. Sigortacılık da elbette bu değişim dalgasından muaf değildir.

Doğası gereği, sigorta sektörünün kendine özgü karakteristik özellikleri mevcuttur. 21. yüzyılın teknolojik araçlarını etkin kullanmaya başlamış olmakla birlikte hala ağırlıklı olarak geleneksel yapıda çalışmaya devam eden sigortacılık endüstrisi, yönetim ve hizmet modeli açısından

dijitalleşen sektörlerle ayak uydurmakta zorlanmaktadır.

Seyahatten sağlığa perakendeden finansa kadar birçok alana odaklanan platform tabanlı şirketler, geleneksel endüstrileri yeniden şekillendirmekte, eski değer zincirlerini müşteri odaklı dijital ekosistemlerde yeniden inşa etmektedir.

Bunun doğal sonucu olarak, müşteri davranışları, beklentiler ve rekabet ortamı benzeri görülmemiş bir hızla değişmektedir. Apple, Uber ve Amazon gibi platform odaklı markalar ve onların ekosistemleri ile etkileşime girdikçe sigorta ile ilgili beklentiler de değişmekte ve kullanıcılar benzer hizmetler beklemektedir. Deneyim geçişkenliği olarak ifade edilen bu olgu günümüzün ana temaları arasında yer almaktadır.

Özünde iş birliği ve kolektif değer üretimi yatan platform bazlı yapılar ve ekosistemler, sektörün bu dönüşüm sürecinde önemli rol oynamaya adaydır. Açık sigortacılık (open insurance), gömülü sigorta (embedded insurance) ürünleri, talep anında sigorta (on demand insurance) gibi yeni yaklaşımların hemen hepsi platform bazlı iş modeliyle çok yakından ilintilidir.

Bugün sigortacılar ürün bazlı çalışmaya ve poliçe satarak gelir elde etmeye odaklanmış durumdadır. Yarın ise, sigortacılar önleme ve yardım hizmetlerine erişim sağlayarak, doğru ürünü doğru zamanda doğru müşteriye sunarak gelir elde edeceklerdir (McKinsey, 2020).5 ülkedeki 1.000 sigorta yöneticisi ile yapılan ankete katılanların çoğuna göre, platform iş modelleri, diğer yaklaşımlarla mümkün olmayan ürün ve hizmetlerin sunulmasına imkân sağlayabilir (IBM, 2018).

## **Platform Bazlı İş Modeli Sigorta Sektörünün Geleceğinde Nasıl Bir Rol Oynayacak?**

Sigortacılık müşteriyle temas kurma konusunda sorunları olan bir sektördür. Müşterisiyle ilk satış ve yıl sonu yenileme dönemi arasında, eğer hasar söz konusu değilse, düzenli ve kaliteli iletişim kurmakta başarılı değildir. Bahsedilen husus, müşteri bağlılığı, çapraz satış, müşteri ilişkileri yönetimi (CRM) uygulamaları gibi birçok açıdan

önemli bir sorun yaratmaktadır.

Sigorta şirketleri, ayrıca tabana yayılmak, penetrasyonu artırmak, yeni ürün segmentleri ve dağıtım kanalları yaratmak konusunda da zorlanmaktadır. Gömülü sigorta, talep anında sigorta ve açık sigortacılık bu açıdan öne çıkan yeni trendlerdir.

Bu yeni yapıların kesişim kümesinde ise platform bazlı iş modelleri yer almaktadır.

Müşterilerle iletişimde kalma ve farklı vesilelerle temasta olmayı sağladıklarından platform bazlı yapılar ve ekosistemler sigortacılar için oldukça değerlidir. Sigorta sektörü, tabana yayılma, penetrasyonu artırma konusunda, yeni sigorta ürünlerini müşteri ile buluşturma adına güzel fırsatlar sunmaktadır.

Sigortacılıkta, yöneticilerin % 76'sı, kuruluşların önümüzdeki beş yıl içinde ayrı varlıklar olarak değil, birleşik bir ekosistem olarak hareket edeceği konusunda hemfikirdir (www.accenture.com Evolve, 8) (5).

Elbette karşılaştırma siteleri (aggregator) ve e-ticaret uygulamaları ile entegre olarak ürün sunmak sigortacılar için doğal olarak daha öncelikli tercihlerdir. Platform bazlı iş modelini ve ekosistemleri daha aktif olarak kullanmak sigortacılar için çok daha geniş bir fırsat penceresi açacaktır.

Tüketicilerin sigortacılarla yeni yollarla ortaklık yapmaya açık olmaları sigortacıların kendilerinin ekosistem düzenleyicileri haline gelme olasılığını yaratmaktadır. Araştırmaya katılanların %44'ü sigortacıların sağlıklı olmak ve sağlıklı kalmak için kişiselleştirilmiş tavsiyeler vermelerinin önemli olduğunu söylerken, %56'sı ise sigorta şirketlerinin kayıp veya yaralanma riskini azaltan kişiselleştirilmiş tavsiyeler vermesini istemektedirler.

Sigorta şirketlerinin %76'sı, gelecekte rekabet avantajlarının yalnızca kuruluşları tarafından değil, seçtikleri ortakların ve ekosistemin gücü tarafından da belirleneceği konusunda hemfikirdir (Accenture, 2017).

Bu dönüşüm sürecindeki başarı adına, sektördeki ana oyuncuların platform bazlı iş modellerine geçiş konusundaki performansı kritik bir rol oynamaya aday görünmektedir.

## **Sigorta Şirketleri Platform Bazlı Yapıları Nasıl Hayata Geçirebilir?**

Günümüz iş ortamında, sigorta şirketlerinin iş modellerinin dijital ekonomi ve iş birliğine uyumlu olması kaçınılmazdır. Bunun yolu da platform bazlı iş modelleri ve ekosistemlerden geçmektedir.

Öte yandan, sigorta sektörünün bu yeni dünyaya hazır olduğunu ve söz konusu değişime ayak uydurduğunu söylemek henüz pek mümkün değildir. Geleceğe uyumlanmak isteyen sigorta şirketlerinin yanıtlanması gereken temel soru, ortaya çıkan bu yeni iş yapış modelinin neresinde yer alacakları ve bundan nasıl faydalanacaklarıdır.

Ana karar, mevcut bir platformun bünyesine katılmak veya kendi platformunu ve ekosistemini oluşturmaktır.

Elbette sigorta ürün ve hizmetlerinin doğası gereği, bu sektörde faaliyet gösteren şirketler için belirli kısıtlar ve seçenekler yer almaktadır. Bu alanda nasıl bir stratejiyle yer alma konusunda karar verirken şirketlerin aşağıdaki üç seçeneği göz önünde bulundurmalarında fayda vardır.

### **1. Platform Yöneticisi ve Sahibi Olmak**

Sigortacıların ana işlevi riski üstlenmek ve oluşan hasarı ödemektir. Öte yandan, temel sigorta teminatlarının dışında olmakla birlikte müşterinin ihtiyaç duyduğu çözümleri bütünsel bir anlayışla karşılamak da sigorta şirketinin kendisini farklılaştırmasını ve rekabette öne geçmesini sağlayacaktır.

Sigortanın ötesi (beyond insurance) olarak da ifade edilen bu konseptte, sigorta şirketi ek hizmetleri kendi sunmaya çalışabileceği gibi bunu farklı paydaşların yer alacağı bir platform kurarak da yapabilir.



Buna bir örnek vermek gerekirse araç sahipleri açısından düşünüldüğünde kasko, trafik, ihtiyari mali mesuliyet gibi temel sigorta ürünleriyle risk üstlenme fonksiyonunu sigorta şirketleri karşılamaktadır. Öte yandan sigorta kapsamına girmemekle birlikte araç sahiplerinin mekanik bakım hizmetleri, otopark, benzin, lastik değişimi, araç muayenesi gibi çok farklı ürün ve hizmet ihtiyaçları vardır. Bu hizmetleri bütünsel bir yaklaşımla karşılayan, farklı iş ortaklarının yer aldığı etkin bir platform kurmayı, yönetmeyi ve işletmeyi başarabilmek bir sigorta şirketine birçok açıdan önemli avantajlar sağlayacaktır.

Bununla birlikte sıfırdan bir platform inşa etmenin maliyet ve güçlükleri ciddi boyuttadır. Özellikle sigorta şirketleri için başarılı bir platform konusunda gerekli olan ölçek ve hacmi yaratmanın zorlukları büyüktür. Bu yüzden, kendi platformlarını oluşturmak ve ekosistemi yönetmek isteyen sigortacılar, müşterileri çekmek ve güçlü ortakları cezbetmek başta olmak üzere birçok yüksek bariyerle karşılaşmaktadır. Ayrıca bireysel ve kurumsal segmentte sunulan geleneksel ürünlerin çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, sigorta şirketlerinin salt platform bazlı bir yapıda çalışması çok kolay değildir.

Az sayıdaki kendi ekosistemini kurup, yöneten sigorta şirketlerine en iyi örnekler Çin merkezli Ping An ve İtalya merkezli Unipol şirketleridir. Bu iki şirketin uygulamaları hakkında detaylı bilgiye yazının ilerleyen bölümlerinde yer verilmiştir.

## **2. Mevcut Bir Platforma İş Ortağı Olarak Katılmak**

Sigortacılar için bir diğer ve daha olası seçenek çeşitli dikeylerdeki şirketlerin kurdukları platformlara katılmaktır.

Sigortacılar, uygulama programlama arayüzü (API) ve web servis gibi araçları kullanarak, ürünlerini platformlar ve müşteri ekosistemlerindeki alışveriş deneyimlerinin içine dahil edebilirler. Bu, yeni müşterilere hızlı ve uygun maliyetli erişim sağlamanın iyi bir yoludur. Bu sayede,

sigortacılar yeni müşteri tabanlarına hızlı erişim sağlayabilirler.

Ancak başka bir kuruluşun markası ve platformundan yararlandıkları için, müşteri ilişkisi açısından bazı kontrolleri kaybetmeleri söz konusu olabilir.

Başka bir ekosisteme ve platforma katılmanın bir diğer riski ise sigorta şirketlerinin kendilerini marka değeri ve müşteri memnuniyeti yerine sadece fiyat ve şartlarda rekabet ederken bulabilmeleridir. Örneğin, bir platform operatörü, birkaç sigortacıdan sigorta tekliflerini toplayabilir ve müşterilerin gerçek zamanlı fiyat karşılaştırmaları yapmasına izin verebilir.

Seyahat, otomotiv, tüketici elektroniği gibi alanlardaki ürün ve hizmetlerin yanında sigorta poliçesi de satmak yeni bir fikir değildir. Ancak platformlar, şirketlerin daha karmaşık ürünleri satmalarına, deneyimi yeni yollarla geliştirmelerine, kişiselleştirmelerine ve geçmişte mümkün olmayan bir ölçeğe ulaşmalarına da olanak tanımaktadır.

Sigorta ürünleri, ulaşım, sağlık, konut ve birçok B2C ve B2B pazaryeri gibi belirli ekosistemlere çok doğal bir şekilde uyan bir değer önerisi sunmaktadır. Sigortacılar, bu ekosistemlerin risk yönetme bileşeni olarak yer alabilir veya belirli kişi ve kurumlara hitap eden kendi alt ekosistemlerini oluşturabilir.

## **3. Hibrid Modelde Çalışmak**

Üçüncü seçenek ise hibrid yöntemi izlemektir. Bu ise geleneksel iş modeli ve platform bazlı yapının karışımı bir iş modeli ortaya koymaktır.

Örneğin Apple ve Amazon hibrid yapıda çalışmayı başarabilen önemli örneklerdir. Apple, kendi markasıyla kendi ürünlerini müşterilerine sunan bir şirkettir ama aynı zamanda uygulama mağazası olan “AppStore” üzerinden, dünya genelindeki uygulama geliştiricilerin mobil cihaz kullanıcılarına ulaşmasını sağlayan çok güçlü bir platformdur.

Başarılı bir hibrid stratejinin kilit unsurlarından biri, birden fazla ekosistemi ve temas noktasını

kapsayan çapraz satış ve danışmanlık yolculukları oluşturarak sigorta şirketinin yeni müşteriler kazanmasına, onlarla etkileşime girmesine ve daha derin, uzun vadeli müşteri ilişkileri geliştirmesine olanak tanınmasıdır.

Uygulamada, çoğu sigortacı farklı iş kolları veya pazar segmentleri için farklı stratejiler izleyecektir. Şirketler tüketicilere yönelik güçlü bir markaya, dağıtım kanalına sahip oldukları ürün gruplarında veya coğrafyalarda kendi ekosistemlerini geliştirebilir, aynı zamanda, bunun dışındaki durumlarda müşteriye erişimlerini ve yeni pazarlara ulaşma potansiyellerini artırmak için diğer ekosistemlerden yararlanabilirler.

## **Sigorta Sektöründen Başarılı Örnekler**

Avrupa'da bu alandaki en önemli örnek, İtalya merkezli Unipol şirkettir. Ulaşım, sağlık ve konut odaklı 3 ayrı ekosistem kurmayı başaran Unipol bu alanda çok dikkat çeken bir iş modeli ortaya koymaktadır. Bu şirket, ulaşım alanında araç alım satımı, filo kiralama, bakım hizmetleri, hasar onarımı, yol yardım hizmetleri, araç değerlendirme gibi çok farklı hizmetleri sunan şirketlerden oluşan bir ekosistem yaratmış durumdadır. 4,2 milyon sigortalı aracı telematik cihazıyla takip etme başarısına sahip Unipol, oluşturduğu ekosisteminde sunduğu hizmetleri bağlantılı araçlar üzerinden sağlamaktadır.

Benzer bir yaklaşımla, sağlık ve konut sektörleri için iki ayrı ekosistem daha Unipol tarafından yönetilmektedir. Örneğin sağlık ekosisteminde, sağlık sigortasının yanı sıra poliklinikler ve sağlık merkezleri, çalışan yan hakları ve *wellbeing* hizmetleri, dijital sağlık uygulaması gibi hizmetleri sunmaya devam etmektedir.

Global ölçekte en dikkat çekici ve başarılı örnek ise Zhong An'dır. Çin merkezli sigorta devi Ping An Insurance, Çin'in en büyük ikinci sigorta şirketi konumu ile son derece dinamik Çin pazarındaki büyümesini hızlandırmak için iş modelinin önemli bölümünü platformlar etrafında oluşturmaya çalışmaktadır. 2013 yılında Çin'in en büyük tamamen dijital sigorta şirketi Zhong An'ı

kurmak için Çinli internet şirketleri Alibaba ve Tencent ile güçlerini birleştiren Ping An, o tarihten itibaren, işini geleneksel olmayan alanlarda genişletmek için birkaç farklı platform girişimi oluşturmaya devam etmiştir.

Şirket, sigorta ürünleri satmanın ötesine geçerek, müşterilerinin sağlık, barınma ve ulaşım alanlarındaki ihtiyaçlarını daha kapsamlı bir şekilde karşılamak için PingAnfang ve Autohome gibi platformları barındıran geniş bir hizmet ekosistemini yönetmektedir (Mc Kinsey, 2020).

Diğer bir örnek ise sigortalıları sağlık hizmeti sağlayıcılarıyla (doktorlar, klinikler ve eczaneler gibi) birbirine bağlayan Ping An Good Doctor platformudur (IBM, 2020).

Denkler arası (P2P) sigorta modeline odaklanan Berlin merkezli insurtech firması Friendsurance, Almanya'daki birçok sigorta şirketiyle olan bağlantılarını, banka sigortacılığına doğru genişletmek amacıyla sigortacılık işinden edindiği deneyimi de kullanarak dijital bir bankasürans platformu olan "Friendsurance Business"ı yaratmıştır. Platform, bankalar ve sigortacılar ile entegre olarak, sigorta ürünleri, fiyat teklifi ve müşteri analitiği gibi hizmetler içermekte ayrıca son müşteriler için ek bir avantaj olarak müşterinin tüm sigorta kapsamının analizini sağlamak suretiyle aynı zamanda bir dijital sigorta cüzdanı işlevi görmektedir (IBM, 2020).

Küresel bir finansal hizmetler şirketi olan Prudential Financial'ın Brezilya'da başlattığı Vitality ise platform bazlı iş modeline başka bir örnektir. Zaman içinde ulaşılan haftalık hedeflere göre ödüllendirilen sağlık alışkanlıklarını, düzenli tıbbi bakım ve fiziksel aktivitenin benimsemesini teşvik eden Prudential Vitality platformu ile milyonlarca Latin Amerikalı müşteriye ulaşılması hedeflenmektedir.

## **Sonuç**

Sigortacılık sisteminin mevcut işleyişi, yeni yüzyılın yönetim ve hizmet modeline uyumlanma açısından diğer sektörlerle ayak uydurmakta zorlanmaktadır. Dijital çağda değişen müşteri

beklentileri ve oluşan yeni rekabet ortamı, geleneksel yapıda çalışmakta ısrar eden sigorta şirketleri için ciddi riskler barındırmaktadır.

Ayrıca, platform tabanlı şirketler ve ekosistemler, sigorta ürünlerinin satış ve hizmet süreçlerinin kontrolünü de ele geçirmeye isteklidirler. Artık bu yeni rekabet düzeniyle karşı karşıya olan sigortacılar için kendilerine yeni bir rol biçmekten başka çıkış yolu görünmemektedir.

Platform ve ekosistemler, kronik hale gelen sorunlarıyla mücadele eden ve bunları aşmakta zorlanan sigorta sektörü için aranan taze kan olabilir. Sektörde bu alanda ilk başarılı örneklerin oluşmaya başlaması, gelecekte bu kavramların çok daha popüler hale geleceğine işaret etmektedir.

Öte yandan, sektör genelindeki yoğun ilgi ve çabaya karşılık, platform bazlı iş modeline geçiş konusunda sigortacıların önünde hala önemli ev ödevleri vardır. Elbette en büyük bariyer, sektörün geneline hâkim zihniyet ve davranış kalıplarındadır. Öte yandan, API, web servis entegrasyonu, veri yönetimi gibi teknik konulara ek olarak, ürün sadeleştirme, ürün inovasyonu, müşteri odaklı yaklaşım, deneyim yönetimi, kültürel değişim gibi farklı boyutlarda ciddi gelişim alanları bulunmaktadır.

Açık sigortacılık, gömülü sigorta, talep anında sigorta, kişi bazlı sigorta ürünleri gibi tüm yeni nesil araçların kesişim kümesi platform bazlı yapılar ve ekosistemlerdir. Bu iş modelinin sunduğu fırsatları kullanmak ve 21. Yüzyıla uyumlanmak adına, sigorta sektörünün daha çevik, açık, yaratıcı, meraklı ve cesur olmaktan başka çaresi yoktur.

21. yüzyılın iş dünyasında, platform bazlı iş modelinin nasıl çalıştığını anlamayan şirketlerin hayatta kalması çok zor görünmektedir. Bu koşul sigorta sektöründeki diğer oyuncular için de aynen geçerlidir.

Son olarak, bu konuya ilgi duyan ve daha kapsamlı bir okuma yapmak isteyenlere, “21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye” isimli kitap bünyesinde kaleme aldığım, “Sigortacılıkta Platform ve Ekosistem Bazlı İş Modelleri” başlıklı yazının 18. bölümüne göz atmalarını önerebilirim.

**Okan UTKUERİ**

## Kaynakça

- “Unlocking the value of the platform economy: Mastering the good, the bad and the ugly.” Dutch Transformation Forum. November 2018.
- <https://dutchitchannel.nl/612528/%20dutch-transformation-platform-economy-paper-kpmg.pdf>
- *Modern Monopolies*, Alex Moazed Nicholas L. Johnson, 2016
- McKinsey, 2020, “Ecosystems and platforms: How insurers can turn vision into reality” Report
- IBM (2020) *Insurance on the Platform Report*
- [www.accenture.com/evolve](http://www.accenture.com/evolve), 8
- *Accenture Insurance Technology Vision 2017*, Study of 563 insurance respondents from across the world.
- *Business of Platforms*, Cusumano, Gawer, Yoffie, 2019
- Alex Mozaed, (2018) *Platform vs. Linear: Business Models 101*, LinkedIn makale, <https://www.linkedin.com/pulse/platform-vs-linear-business-models-101-alex-moazed/>
- Werner Rapberger (2017) *Evolve to Thrive in the Emerging Insurance Ecosystem*, Accenture
- EY (2022) *Global Insurance Outlook Report*
- “Friendsurance: Friends with benefits”. HBS Digital Initiative. March. 26., 2018. <https://digital.hbs.edu/platform-digit/submission/friendsurance-friends-with-benefits/>
- “Hi Fintech, meet InsurTech; Bancassurance, the Friendsurance way.” *The Digital Insurer*. May 14, 2019.
- <https://www.the-digital-insurer.com/blog/when-fintech-and-insurtech-come-together-bancassurance-friendsurance-way/>
- McKinsey, 2018, *Insurance beyond digital: The rise of ecosystems and platforms Report*
- *InnovationTactics*, 2022, *The Complete Guide to Revolutionary Platform Business Model*
- <https://innovationtactics.com/platform-business-model-complete-guide/>
- 21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye, editör; Bölüm 18: Sigortacılıkta Platform ve Ekosistem Bazlı İş Modelleri, Okan Utkueri, 2023

# *Sağlık ve Emeklilik Ödemelerinin Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Finansal Sürdürülebilirliği Üzerindeki Etkisi*

## **Giriş**

Sosyal güvenlik kavramı, insanların sosyal ve ekonomik hayatta maruz kalabilecekleri çeşitli risklere karşı güvende olma ihtiyacı ve arzundan doğmuştur. Dolayısıyla, sosyal güvenlik faaliyetleri toplum huzurunu ve refahını tesis ve temin etmek amacıyla tatbik edilmektedir. Tüm nüfusa yönelik etkin ve hakkaniyetli sosyal güvenlik hizmetleri sunmak öncelikli olarak devletlerin ve ilgili kamu otoritelerinin görev ve sorumluluk alanındadır. Sosyal güvenlik, toplumun her bir ferdi için sunulan bir hak olarak nitelendirilmektedir ve kişilerin ekonomik statüsü veya etnik kimliği gibi unsurlar dikkate alınmaksızın herkes bu haktan yararlanmakta özgürdür.

Sosyal güvenlik faaliyetleri genel olarak maliyetli ve kapsamlı hizmetler bütünüdür ifade etmektedir. Bu hizmetler ülkemizde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından yürütülmektedir. Emeklilik ve sağlık harcamaları sosyal sigorta ödemelerinin çok büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu sebeple emekli aylıklarını ve sağlık harcamalarını finanse etmek için yapılan ödemeler, SGK'nın mali olarak sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışmada bu ödemelerin SGK'nın finansal sürdürülebilirliğine etkisi ve Kurum'un finansal yapısı üzerinde doğurduğu sonuçları araştırılmıştır. Bu doğrultuda, literatür taraması yöntemiyle makale, kitap, internet yayını, kanun, yönetmelik ve rapor mahiyetindeki çok sayıda kaynak incelenmiştir. Bu inceleme ve araştırmaların neticesinde, çalışma boyunca "Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için neler yapılmalıdır?" sorusuna cevap aranmıştır.

## **1. Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik Sistemleri**

### **1.1. Sosyal Güvenliğin Tanımı ve Kapsamı**

İnsanlar hayatları boyunca gelir azaltan, maliyet oluşturan, çalışma gücü ve meslekte kazanım kapasitelerini olumsuz yönde etkileyebilen çeşitli mesleki, sosyal, ekonomik ve fizyolojik risklere maruz kalabilmektedir (Güvercin, 2004, s.89). Yaşlılık, maluliyet, ölüm, analık ve hastalık halleri fizyolojik riskleri oluştururken; iş kazası ve meslek hastalıkları ise mesleki riskler olarak kabul edilmektedir. İşsiz kalma, evlenme, eğitim, ulaşım, çocuk sahibi olma gibi durumlarda meydana gelebilecek harcamaların maliyetleri de sosyal ve ekonomik riskler sınıfındadır (Apan, 2007, s.194). Sosyal güvenlik; bireylerin mesleği, yaşı, gelir düzeyi ve sosyal statüsü gibi unsurlar dikkate alınmaksızın, bu risklerin gerçekleşmesini engellemek, şayet gerçekleşmişse de olumsuz etkilerini en aza indirmek amacıyla önceden tedbirler alınmasını öngören ve bu tedbirlerin alınması adına yetkili kişi ve kurumların gerekli işlemleri yerine getirmesini içeren faaliyetler bütünüdür (Tunçomağ, 1996, s.536). Dolayısıyla sosyal güvenlik, insanların refah ve huzuruna yönelik tehlike arz eden risklere karşı sosyal ve finansal olarak emniyet ve güven içinde yaşama ihtiyaç ve arzusunun türemiştir (Çımrın ve Durdu, 2015, s.62). Sosyal güvenlik uygulamalarının geçmişi oldukça eskiye dayanmakla birlikte, sosyal güvenlik terimi ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde, New Deal (Yeni Düzen) planı kapsamında gündeme gelen, 14 Ağustos 1935 tarihli Sosyal Güvenlik Kanunu (Social Security Act)

ile hukuki zeminde kendine yer edinmiştir (Demirbilek, 2005, s.17).

Sosyal güvenlik hakları ve sosyal güvenliğe ilişkin uluslararası hükümler İnsan Hakları Bildirgesi'nin 25. maddesinde kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Buna göre herkes kendisi, ailesi ve yakınları için beslenme, barınma, sağlık hizmeti alma, giyinme gibi doğal ihtiyaçlarını karşılama hakkına sahiptir (Alper, 2008, s.6). İşsiz kalma, hastalık, sakatlık, boşanma, ihtiyarlık, doğum gibi hallerde bireylerin maddi ve manevi bakımdan zor duruma düşmesinin önüne geçmek adına topluma çeşitli sosyal güvenlik hizmetleri sunulmaktadır (Talas, 1997, s.214). Böylece, sosyal güvenlik faaliyetleri çerçevesinde toplumun tüm fertleri için bahsi geçen mesleki, sosyal, ekonomik ve fizyolojik risklere karşı sosyal güvence oluşturulmaktadır. Fakat tüm önlemlere rağmen bu risklerin meydana gelmesi halinde, sosyal dayanışma yoluyla kişilerin mağdur ve muhtaç duruma düşmesini önlemek amaçlanmaktadır (Tuna ve Yalçıntaş, 1999, s.129).

## 1.2. Sosyal Güvenlik Sistemleri

Dünya genelinde yaygın olarak kabul görmüş 3 temel sosyal güvenlik modelinden söz etmek mümkündür. Bunlar; Dağıtım Sistemi, Kapitalizasyon Sistemi ve kişisel tasarruflara dayanan Bireysel Sigorta Sistemi olarak sıralanabilir (Peker, 1997, s.2-4).

### 1.2.1. Dağıtım Sistemi

Dağıtım sisteminde, mevcut dönemin gelirleriyle aynı dönemin veya takip eden dönemin harcamaları finanse edilmektedir. Bu şekilde, bir dönem içerisinde elde edilen kazanım ve faydalar, aynı süreçte tahsil edilen prim gelirleri ile karşılanmaktadır (Pavard, 1979, s.44). Dağıtım sisteminin en temel özelliği, aktif işgücünden yani çalışan kesimden pasif nüfusa (emeklilere) doğru bir kaynak transferi gerçekleştirilmesidir (Sheshinski & Weiss, 1981, s.190). Dolayısıyla bu sistemin çalışma mekanizması, farklı kuşaklar arasında ve aynı kuşaklar içinde yer alan farklı yaş grupları

arasında reel gelirin yeniden dağıtılması prensibine dayanmaktadır (Peker, 1997, s.5).

### 1.2.2. Kapitalizasyon Sistemi

Kapitalizasyon sisteminde, gelecekte karşı karşıya gelinebilecek ve maddi kayıplara sebebiyet verebilecek çeşitli sosyal risklere yönelik bir fon oluşturulmaktadır (Güzel ve Okur, 1999, s.68). Bu risklerin meydana getireceği harcamalar bu fondan finanse edilmektedir (Şakar, 1992, s.74). Sigortalı statüsündeki işçi ve işverenlerin kazançlarından belirli oranlarda kesinti yapılmak suretiyle primler toplanmakta ve bu primler fonda biriktirilmekte ve değerlendirilmektedir. Böylece ileride risklerin gerçekleşmesi durumunda meydana gelen harcamaları finanse etmek için fonda toplanan bu primler finansal kaynak teşkil etmektedir (Tuncay, 2002, s.151).

### 1.2.3. Bireysel Sigorta Sistemleri

Bireysel sigorta sistemleri, bireylerin yaşlandıklarında emeklilik gelirlerini finanse edebilmeleri için çalışma döneminde kişisel birikim ve tasarruflar yapmalarını öngörmektedir. Bu sistemin temel kişisel tasarruf planlarına dayanmaktadır. Buna göre tanımlanmış katkı ve tam fonlama mekanizmaları tatbik edilmektedir. Bireysel sigorta sistemlerinin kamusal düzeyde zorunlu olduğu ülkeler bulunmakla birlikte, dünya genelinde çoğunlukla ihtiyari olarak uygulanmakta ve özel sigorta kuruluşları tarafından idare edilmektedir (Apan, 2007, s.194).

Sosyal güvenlik sistemlerinin üç temel amacı bulunmaktadır: 1) Sosyal güvenlik uygulamaları çerçevesinde sunulan hizmetlere toplumun tüm bireylerinin erişimini sağlamak, 2) Herkes için, risklere karşı etkin ve verimli sosyal güvence temin etmek, 3) Risklerin meydana gelmesi halinde toplumun daha da fakirleşmesini engelleyerek toplumsal kalkınma ve dayanışmaya destek olmak (Cichon vd., 2004, s.195). Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi adına sosyal güvenlik sistemleri; Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Sigortalar olmak üzere başlıca üç alt kategoride

sınıflandırılmıştır (Apan, 2007, s.195). Sosyal güvenlik uygulamalarında özellikle yaşlılık ve sağlık sigortası kolları için ülkeler yüksek miktarda harcamalar yapmak zorunda kalmaktadır. Bu sebeple, toplumun tümünü kapsayan, sosyoekonomik ve fizyolojik risklere yönelik etkili ve yeterli bir güvence teminatı sağlayan ve verimli işleyen bir sosyal güvenlik sistemi tesis etmek, devletler için son derece maliyetli, zorlayıcı ve yönetsel açıdan karmaşık bir süreç olmaktadır (Alper, 2011, s.8).

## **2. Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Genel Yapısı ve Gelişimi**

2006 yılında 5510 ve 5502 sayılı Kanunların Meclis’te kabul edilmesiyle sosyal güvenlik sisteminde iki önemli sosyal güvenlik reformu gerçekleştirilmiştir (Yıldırım, 2013, s.55). Bu sebeple, ülkemizde sosyal güvenliğin gelişimini ve temel özelliklerini, 2006 yılından önceki ve 2006 yılından sonraki dönemler olmak üzere iki ayrı süreçte incelemek faydalı olacaktır.

### **2.1. 2006 Tarihli Sosyal Güvenlik Reformları Öncesindeki Durum**

Türkiye’de sosyal sigortalara ilişkin olarak hazırlanan ilk yasal düzenleme, 1945 yılında kabul edilen 4772 sayılı İş Kazası, Meslek Hastalığı ve Analık Sigortaları Kanunu’dur. Aynı yıl İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu kabul edilmiştir. 1949 yılında Yaşlılık Sigortası Kanunu, 1957’de de Yaşlılık, Maluliyet ve Ölüm Sigortaları Kanunları yürürlüğe girmiştir. Bu kanunları, 1950 yılında çıkarılan Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu takip etmiştir (Seyyar, 2000, s.12).

1950 yılında çıkarılan Emekli Sandığı Kanunu ile kamu çalışanlarına yönelik sosyal güvenlik düzenlemeleri yapılmıştır (Şide, 2005, s.29). 1965 yılında bir hizmet akdiyle işveren bünyesinde çalışanlara yönelik 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1971’de ise kendi hesabına bağımsız çalışanlar için Bağ-Kur Kanunu hayata geçirilmiştir (Çubuk, 1983, s.227-229). Buna göre, bir hizmet akdiyle çalışan özel sektör personeli Sosyal

Sigortalar Kurumu (SSK) bünyesinde idi. Devlet memurlarının sosyal güvenlik hizmet bedelleri bağlı buldukları kamu kurum ve kuruluşları tarafından karşılanmaktaydı, kendi adına bağımsız çalışan ve ticari faaliyet yürüten kişiler ise Bağ-Kur’a kayıtlı olarak sigortalıydı (Topcuk, 2011, s.29).

Bahsedildiği üzere, 2006 yılından önceki süreçte Türkiye’nin sosyal güvenlik sistemi dağınık, düzensiz ve parçalı bir yapıya sahipti (Sülkü, 2011, s.15). Verimsiz işleyen sosyal güvenlik ve sosyal sigortacılık uygulamalarında sürekli olarak aksaklıklar ve yetersizlikler yaşanmaktaydı (Atasever, 2014, s.49-50). Sistemdeki bu dağınık yapı ve çok başlılık, sosyal güvenlik faaliyetlerinde önemli sorunların baş göstermesine zemin hazırlamıştır. Sigortalılar; sunulan hak ve faydaların kapsamı, prim oranları, sigortalılık şartları, hizmetlere erişim gibi konularda farklı, orantısız ve hakkaniyete aykırı muamelelere maruz kalmıştır (Tatar, vd., 2011, s.21-22). Sosyal güvenlik sisteminde etkisiz ve verimsiz işleyen ve büyük karışıklıklara sebebiyet veren bu dağınık yapıyı ortadan kaldırmak ve sosyal sigortacılıkta norm ve standart birliği sağlamak amacıyla 16 Mayıs 2006 tarihinde 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu kabul edilmiştir (5502 Sayılı Kanun). Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle aynı yıl Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kurulmuştur (Sülkü, 2011, s.20).

### **2.2. 2006 Yılından Sonraki Durum**

2006 yılında 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle birlikte SSK, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur aynı çatı altında birleştirilmiş ve bu kurumların hukuki varlıkları sona erdirilerek Sosyal Güvenlik Kurumu kurulmuştur (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2013a, s.XIV). Aynı yıl 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Meclis’te kabul edilmiştir. Fakat kanunun bazı maddelerinin dönemin Cumhurbaşkanı ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi sebebiyle, kanunun tüm hükümleriyle yürürlüğe girmesi 1 Ekim 2008

tarihinde gerçekleşmiştir (Erol ve Özdemir, 2014, s.12). Bu tarihten itibaren Türkiye'deki tüm sosyal sigortacılık, sosyal yardımlar ve sağlık sigortacılığına ilişkin hizmet ve uygulamalar 5510 sayılı Kanun ile düzenlenmekte ve yönetilmektedir. Sosyal güvenlik sisteminin işleyişine ilişkin hüküm ve esaslar bu kanunda etraflıca belirtilmiştir (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2013b, s.1).

### 2.3. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)

2006 yılında 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kurulmuştur. SGK; 5510 sayılı kanun başta olmak üzere ilgili yasal mevzuatta işaret edilen görev, sorumluluk, yetki ve faaliyetleri yerine getirmekle yükümlüdür. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı bir kamu kurumu olan SGK tüzel kişiliğe ve mali ve idari bakımdan özerk bir yapıya sahiptir. SGK'nın amacı, topluma kolay erişilebilir, hakkaniyete uygun, mali açıdan sürdürülebilir ve yüksek kaliteli sosyal güvenlik hizmetleri sunmaktır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2015, s.1).

#### 2.3.1. SGK'nın Organizasyonel Yapısı ve Görevleri

SGK; Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Başkanlık olmak üzere üç ana organdan oluşmaktadır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2017, s.2). Başkanlık Birimi, Merkez ve Taşra olmak üzere iki teşkilata ayrılmıştır (5502 Sayılı Kanun, Madde 8). 5510 Sayılı Kanun'da belirtilen görev ve yükümlülükleri yerine getirmek, sosyal güvenlik hizmet ve politikalarını tatbik etmek ve sigortalılarını sahip oldukları hak, fayda ve yükümlülükler hakkında bilgilendirmek Kurum'un başlıca fonksiyonlarıdır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2014, s.15). Ayrıca SGK'nın en önemli görevlerinden biri Genel Sağlık Sigortası'nın (GSS) finansmanını yürütmektir (Topcuk, 2011, s.29).

#### 2.3.2. SGK'nın Gelir Kalemleri ve Harcamaları

5502 ve 5510 sayılı Kanunlarda belirtilen yasal hükümler gereği, Türkiye'de sosyal güvenlik, sosyal sigortacılık ve sağlık sigortacılığına ilişkin hizmet ve uygulamaların finansman ve fonlama fonksiyonları SGK tarafından gerçekleştirilmektedir. SGK'nın finansman ve fonlama işlevlerine yerini getirebilmesi için gerekli olan başlıca gelir kalemleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (5502 Sayılı Kanun, Madde 34):

- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında çalışan ve işverenlerin kazançlarından belirli oranlarda kesinti yapılarak temin edilen sigortalı primleri,
- İdari para cezaları, gecikme zamları ve gecikme cezaları, uzun vadeli sigorta kollarına ve GSS'ye yapılan devlet katkıları, katkı payları, menkul ve gayrimenkul getirileri,
- G0 Kategorisindeki sigortalıların primsiz sağlık güvencesi için Hazine'den yapılan devlet katkıları, gelirlerin finansal yatırım araçlarında değerlendirilmesiyle edinilen diğer kazançlar, merkezi yönetim bütçesinden yapılan nakit transferleri.

#### SGK'nın başlıca gider kalemleri ise şunlardır (5502 Sayılı Kanun, Madde 34):

- Kısa vadeli ve uzun vadeli sigortalar ile işsizlik sigortası kapsamında sigortalılara ve bakmakla yükümlü oldukları hak sahiplerine ödenen aylık, ödenek ve parasal yardımlar,
- GSS kapsamında sigortalıların almış oldukları sağlık hizmetleri için yapılan tedavi ve ilaç harcamaları,
- G0 kategorisindeki primsiz sağlık güvencesinden yararlanan sigortalıların sağlık harcamaları,
- Faiz ve yönetim giderleri ile eğitim, AR-GE ve danışmanlık giderleri.

#### 2.4. Sosyal Güvenlik Sisteminde Sigorta Kolları ve Prim Oranları

5510 sayılı Kanun gereği, mevcut durumda Türkiye'nin sosyal güvenlik sisteminde kısa vadeli sigorta kolları, uzun vadeli sigorta kolları, işsizlik



sigortası ve genel sağlık sigortası olmak üzere 4 temel sigorta alanı bulunmaktadır (5510 sayılı Kanun, madde 3, 4, 11 ve 12). Kısa vadeli sigorta kolları; iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerine ilişkin güvence sunmaktadır. Uzun vadeli sigorta kollarında yaşlılık, maluliyet ve ölüm hallerinde sigortalının ve bakmakla yükümlü olduğu hak sahibi yakınlarının edineceği hak, fayda ve yükümlülükleri içeren uygulamalar yer almaktadır. İşsizlik sigortası, bireyin işsiz kaldığında maddi ve manevi olarak mağdur ve muh-

taç duruma düşmesini engellemek amacıyla uygulanan mevzuatı içermektedir. Genel sağlık sigortası ise tüm sigortalıların sağlık hizmetlerinden yararlanmasına olanak veren sigorta ve finansman mekanizmasını ifade etmektedir (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2013b, s.5-12).

Kanun gereği tüm sigorta kollarında işçi ve işverenlerin prime esas kazançları üzerinden ödemekle yükümlü oldukları prim oranları aşağıdaki Tablo 1’de gösterilmiştir.

**Tablo-1 Sigorta Kolları ve Prim Oranları**

SİGORTA KOLLARI	İŞÇİ (%)	İŞVEREN (%)	TOPLAM (%)
<b>Kısa Vadeli Sigorta Kolları</b>			
İş Kazası, Meslek Hastalığı, Hastalık, Analık	-	2	<b>2</b>
<b>Genel Sağlık Sigortası</b>	5	7,5	<b>12,5</b>
<b>Uzun Vadeli Sigorta Kolları</b>			
Malüllük, Yaşlılık, Ölüm	9	11	<b>20</b>
<b>İşsizlik Sigortası</b>	1	2	<b>3</b>
<b>TOPLAM</b>	<b>15</b>	<b>22,5</b>	<b>37,5</b>

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, Sosyal Güvenlik Sisteminde Primler, 2013, s.16-38

Tablo 1’de görüldüğü gibi, işçiler kısa vadeli sigorta kollarına prim ödememektedir. İşçileri adına işverenler %2 oranında ödeme yapmaktadır. Prim yükünün önemli bir kısmını oluşturan uzun vadeli sigorta kollarına işçiler %9 oranında, işverenler ise %11 oranında prim ödemekle yükümlüdür. GSS primleri ise çalışan hissesinden %5, işveren hissesinden ise %7,5 oranında kesinti yapılmaktadır. İşsizlik haline karşı çalışanlar %1, işverenler ise %2 oranında SGK’ya işsizlik sigortası primi ödemektedir.

### 3. Sosyal Güvenlik Kurumu’nun Sağlık ve Emeklilik Ödemeleri

2006 yılında yasalaşan 5510 ve 5502 sayılı sosyal güvenlik reformlarının hayata geçirilmesiyle birlikte tüm nüfusa yönelik kolay erişilebilir, yüksek kaliteli ve finansal açıdan sürdürülebilir bir

sosyal güvenlik sistemi tesis etmek amaçlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, 2005, s.38). Ancak, SGK’nın yapmış olduğu sosyal güvenlik harcamaları her geçen yıl artış göstermektedir. Yüksek hacimli sağlık ve emeklilik ödemeleri sebebiyle SGK’nın giderleri gelirlerini aşmakta ve Kurum her sene finansman sisteminde açık vermektedir. Meydana gelen bu açıklar Hazine’den karşılanarak telafi edilmektedir. Bu durum her sene devlet bütçesine ekstra mali yük oluşturmaktadır (Güvercin, Mil ve Tarım, 2016, s.91-92).

Aşağıdaki Tablo 2’de 2003-2022 yılları arasında kurumun gelirleri, sağlık ve emeklilik ödemeleri için yapmış olduğu harcamalar ve bu harcamaların karşılanma oranlarını gösteren veriler sunulmaktadır.

**Tablo-2 Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2003 - 2022 Yılları Arası Emekli Aylığı ve Sağlık Ödemeleri (Bin TL)**

Yıllar	Devlet Katkısı Hariç Prim Gelirleri	Emekli Aylığı Ödemeleri	Sağlık Ödemeleri	Toplam Ödeme	Prim Gelirlerinin Emekli Aylıklarını ve Sağlık Ödemelerini Karşılama Oranı (%)
2003	21.178.426	25.174.200	10.661.718	35.835.918	59,1
2004	27.423.790	30.660.700	13.150.129	43.810.829	62,6
2005	30.882.405	38.537.100	13.607.884	52.144.984	59,2
2006	41.619.875	45.075.855	17.666.674	62.742.529	66,3
2007	44.051.735	52.311.728	19.983.275	72.295.003	60,9
2008	54.546.453	59.136.539	25.345.913	84.482.452	64,6
2009	54.579.182	68.603.972	28.810.684	97.414.657	56,0
2010	66.912.858	78.957.499	32.508.883	111.466.382	60,0
2011	89.560.568	91.615.378	36.500.378	128.115.756	69,9
2012	99.359.243	105.293.799	44.110.561	149.404.360	66,5
2013	118.728.578	119.161.662	49.888.693	169.050.355	70,2
2014	135.238.559	134.391.514	54.551.175	188.942.688	71,6
2015	159.480.052	151.990.402	59.355.576	211.345.978	75,5
2016	184.445.994	185.157.568	67.992.868	253.150.436	72,9
2017	207.833.337	209.545.653	77.632.066	287.177.719	72,4
2018	255.619.125	245.105.705	91.512.240	336.617.945	75,9
2019	239.825.025	298.614.722	110.697.418	409.312.140	71,8
2020	323.181.066	343.045.567	135.673.782	478.719.349	67,5
2021	440.130.381	406.024.423	177.240.550	583.232.010	75,5
2022	724.107.544	668.794.524	283.224.158	952.018.681	76,1

Kaynak: SGK, aylık İstatistik Bülteni, Aralık 2022

Tablo 2’de, 20 yıl içinde SGK’nın finansal sisteminde sürekli açık verdiği görülmektedir. 2003 yılında yaklaşık 35,8 milyar TL olan toplam ödemeler, 2014’e gelindiğinde 188,9 milyar TL’ye yükselmiştir. Kurum’un 2022 yılındaki toplam ödemesi yaklaşık 952 milyar TL iken prim gelirleri ise sadece 724,1 milyar TL olarak gerçekleşmiş, kurumun prim gelirleriyle ödemeleri arasındaki fark 227,9 milyar TL olmuştur. Prim gelirlerinin maliyetleri karşılama oranı ise %76,1’de kalmıştır. Prim gelirlerinin sağlık ve emeklilik ödemelerini karşılama oranınının 2009 yılında %56,0 ile son 20 yıldaki en düşük düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. SGK’nın bu açıkları devlet bütçesinden yani genel vergilerden finanse edilmektedir.

### 3.1. Sosyal Güvenlik Sistemindeki Bütçe Açığı Sorunu ve Başlıca Sebepleri

Ülkemizin sosyal güvenlik sistemindeki bütçe açığı ve finansman sorunları yeni ve güncel bir mesele değildir. 1970’li yıllardan itibaren SSK ağırlıklı olmak üzere sosyal güvenlik kurumları finansman açıkları vermeye başlamış, bu açıklar özellikle 1990’lı yıllarda çok yüksek boyutlara ulaşmıştır. Öyle ki 2000’li yılların başlarına kadar sosyal sigortalar sistemi mali olarak neredeyse sürdürülemez hale gelmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001, s.74). Fon esasına göre işleyen ve mevcut prim gelirleriyle gelecekteki harcamaları finanse etme prensibi üzerine faaliyet gösteren sosyal sigorta kurumlarının fonları maliyetleri karşılayamayacak kadar erimiş, dahası bu kurumlar, yıl içindeki gelirleri mevcut giderlerini bile finanse edemeyecek düzeyde açık vermiştir (Fişek, Özşuca ve Şuğle, 1997, s.177-179).

1970’lerden itibaren ülkemizde tezahür etmeye başlayan ve sosyal güvenlik sisteminde finansman sorunlarına sebebiyet veren başlıca faktörler şu şekilde sıralanabilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, 2005, s.51-52):

- Geçmiş yıllarda aktüeryal normlara aykırı şekilde yapılan erken emeklilik uygulamaları,
- Kayıt dışı istihdam ile yeterli düzeyde mücadele edilememesi,
- Sigortalıların prime esas kazançlarının olduğundan az gösterilmesi,

- Prim ödeme oranlarının düşük olması ve sosyal sigorta kurumlarının alacaklarını yeterli seviyede tahsil edememesi,
- Sık sık çıkarılan prim afları,
- Aylık bağlama oranlarının yüksek olması,
- Beklenen ortalama insan ömrünün sürekli artması ve bu sebeple emekli aylığı ödeme süresinin devamlı olarak uzaması,
- Hatalı borçlanma uygulamaları,
- Prim karşılığı olmayan ödemelerin yapılması.

Yukarıda bahsi geçen sebeplerden dolayı sosyal güvenlik kurumlarının gelir gider dengeleri bozulmuş ve kurumlar zarar etmeye başlamıştır. Fakat bunlar arasında finansman sorunlarına sebebiyet veren en önemli unsurlar, yapılan erken ve genç yaşta emeklilik uygulamaları ve izlenen hatalı emeklilik politikaları olmuştur. Türkiye’de emekli bir kişiye ortalama 26 sene emekli maaşı ödenmektedir. OECD ülkelerinde ise bu ortalama 16 yıldır. Yani ülkemizde, birçok gelişmiş OECD ülkesine kıyasla ortalama 10 yıl daha fazla emekli aylığı ödemesi yapılmaktadır (Aydemir, 2007, s.12). 1950 yılında yürürlüğe giren düzenleme ile SSK mensubu sigortalılar için emekli olma yaş şartı 60 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, bu hüküm, 1969 ve 1976 yıllarında gerçekleştirilen düzenlemelerle değiştirilmiştir. Buna göre SSK’lılar için emekli olma yaşı önce düşürülmüş, sonra yaş şartı olmaksızın kadınların 20, erkeklerin de 25 yıl sigortalı olma süresi ve 5000 gün prim ödeme şartıyla emekli aylığı almaya hak kazanmalarının yolu açılmıştır (Sosyal Sigortalar Kurumu, 1995, s.41-44). Ayrıca sonrasında, belirli bir yaşın üstündeki sigortalıların 15 yıl sigortalılık ve 3600 gün prim ödeme koşullarıyla emekli olmalarını sağlayacak düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. 1999 yılında çıkartılan 4447 sayılı Kanun ile emeklilik sisteminde önemli bir değişikliğe gidilmiştir. Söz konusu Kanunla emeklilik yaşı kadınlarda 58, erkeklerde ise 60 olarak düzenlenmiş, ancak 1999 yılından önce işe girmiş olanlar için kademeli geçiş hükümleri kabul edilmiştir. 1999 yılından önce işe girerek sigortalılığı başlayan kişiler ise bu düzenleme kapsamında erken yaşlarda emekli olabilmektedir. Ayrıca 1999 tarihli bu yasal düzenlemeden

önce emeklilik yaşı kadınlarda 38, erkeklerde ise 43'olarak belirlenmiştir (Bulut, 2019, s.164). Tüm bu gelişmeler SSK'nın aktif-pasif dengesini daha da bozmuştur (Fişek, Özşuca ve Şuğle, 1997, s.181-183).

Günümüzde de SGK'nın finansman açığının en önemli sebebi emekli aylığı ödemeleri ve aktif-pasif oranındaki dengesizliktir. Nitekim Tablo 2'de de görüldüğü üzere, 2022 yılında SGK'nın yapmış olduğu toplam 952,01 milyar TL'lik ödemenin 668,7 milyarlık TL'lik kısmı emekli aylığı ödemelerine tahsis edilmiştir. Yani 2022 yılında SGK'nın ödemelerinin yaklaşık %76'lık kısmı emekli aylıkları için harcanmıştır.

Ülkemizde emekli aylıklarının finansmanına ilişkin en önemli problemi aktif-pasif oranındaki dengesizliktir. 2015 yılında aktif-pasif oranı 1,92 olmuştur (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2017, s.45). 2022 yılına gelindiğinde ise bu oran 2,01 olarak gerçekleşmiştir (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2023, s.59). Buna göre aktif-pasif oranı ortalama 1,8 ile 2 arasında seyretmektedir. Bu durum, her bir pasif durumdaki sigortalının emekli aylıklarının ortalama iki aktif (çalışan) sigortalı tarafından finanse edildiği anlamına gelmektedir. Sağlık ve emeklilik sisteminin finansmanı açısından bakıldığında bu oran oldukça düşük ve yetersiz kalmaktadır. Zira sosyal güvenlik literatüründe kabul gören yaygın görüşe göre, sosyal güvenlik hizmetlerinin mali olarak sürdürülebilir ve etkin şekilde gerçekleştirilebilmesi için aktif-pasif oranının 4 olması gerekmektedir. Yani, her 1 pasif sigortalının 4 çalışan aktif sigortalı tarafından finanse edilmesi beklenmektedir (Cural, 2016, s.697).

Sosyal güvenlikte bütçe açıklarına sebebiyet veren bir diğer faktör ise belirli dönemlerde prim karşılığı olmayan ödemelerin yapılmış olmasıdır. Örneğin 1997 yılında kömür parası adı altında emeklilere borç paralar verilmiş, fakat sonrasında bu ödenekler emekli aylıklarının bir parçası haline gelmiştir (Fişek, Özşuca ve Şuğle, 1997, s.186). Bunlara ek olarak, ülkemizde genç nüfus yapısına rağmen emeklilik maaşı bağlama oranları ve bu maaşların miktarı, ödenen primlere ve sigortalıların toplam çalışma süresine kıyasla oldukça

yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Ayrıca prim ödeme eğilimlerinin ve prim tahsilatlarının yetersiz kalması, sık sık prim affının çıkarılması, sosyal güvenlik kurumlarının biriken prim alacaklarını tahsil edememesi, bütçe açıklarını adeta körüklemiş ve sosyal güvenlik sisteminin mali açıdan sürdürülebilirliğini ve etkinliğini neredeyse imkânsız hale getirmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2014, s.1). Diğer yandan, 1990'lı yılların başlarına kadar toplanan prim gelirleri sosyal güvenlik ve emeklilik faaliyetleriyle ilgisi olmayan başka kamu hizmetleri için tahsis edilmiş, sosyal güvenlik kurumları fonlarının düşük getirili yatırım araçlarında ve rimsiz değerlendirilmesi sonucu reel gelir kayıpları meydana gelmiştir. Ayrıca zaman zaman çıkarılan borçlanma kanunları ve prim karşılığı olmayan ödemelerin tekrarlanması sosyal güvenlik bütçe açıklarını tırmandırmıştır (Gümüş, 2007, s.24). Tüm bunlara ek olarak, kayıt dışı istihdamın yaygın olması ve özellikle parlamento seçimlerinin yaklaştığı dönemlerde politik sebeplerden dolayı emeklilik aylıklarının sigortacılık ve aktüerya prensiplerine aykırı olarak yükseltilmesi sosyal sigortalardaki finansman açıklarını iyice derinleştirmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, 1996, s.7). Sosyal güvenlik sisteminde meydana gelen bu finansman açıklarını kapatmak amacıyla devlet kasasından bütçe transferleri yapılmaktadır.

### **3.2. Sosyal Güvenlik Açıklarının Kapatmak Amacıyla Yapılan Bütçe Transferleri ve Bu Transferlerin Ekonomide Yol Açtığı Başlıca Sorunlar**

Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan kaynak transferleri; açık finansmanı, ek ödemeler, faturalı ödemeler, uzun vadeli sigorta kolları ile Genel Sağlık Sigortası'nda ¼ oranında uygulanan devlet katkısı, sosyal güvenlik teşvikleri ve G0 gelir düzeyindeki vatandaşların GSS primlerinin finansmanı için Hazine'den yapılan ödemeler olmak üzere 6 kalemden oluşmaktadır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2018, s.33). Tablo 3'te 2003-2022 yılları arasında sosyal sigorta kurumlarının bütçe açıkları, bu açıkları kapatmak amacıyla yapılan kaynak transferleri ve bu transferlerin gayri safi yurt içi hasıla içindeki payları sunulmuştur.

# REASÜRÖR

**Tablo-3 Sosyal Güvenlik Kurumları'nın 2003 - 2022 Yılları Arası Toplam Gelirleri, Giderleri, Bütçe Açıkları ve SGK'ya Yapılan Bütçe Transferleri (Bin TL)**

Yıllar	Toplam Gelir	Toplam Gider	Açık	Bütçe Transferleri	Bütçe Transferlerinin GSYH'ye Oranı (%)
2003	27.916.539	41.336.077	-13.419.538	15.883.617	3,49
2004	34.689.248	50.621.622	-15.932.374	18.830.005	3,37
2005	41.249.438	59.941.373	-18.691.935	23.322.532	3,59
2006	53.830.886	71.867.475	-18.036.589	22.892.317	3,02
2007	56.874.888	81.915.401	-25.040.513	33.060.241	3,92
2008	67.257.484	93.159.462	-25.901.978	35.016.403	3,52
2009	78.072.788	106.775.443	-28.702.655	52.599.691	5,26
2010	95.273.183	121.997.301	-26.724.118	55.244.258	4,76
2011	124.479.940	140.715.252	-16.235.312	52.772.218	3,78
2012	142.928.505	160.223.453	-17.294.948	58.728.293	3,74
2013	163.013.555	182.688.916	-19.675.361	71.263.763	3,94
2014	184.328.932	204.400.437	-20.071.505	77.335.890	3,78
2015	220.102.348	231.545.969	-11.443.621	79.038.817	3,38
2016	255.880.183	276.535.786	-20.655.602	108.073.487	4,14
2017	288.328.720	312.734.591	-24.405.871	128.182.906	4,22
2018	369.211.250	384.961.895	-15.750.645	150.530.375	4,00
2019	424.228.310	464.172.903	-39.944.593	196.797.506	4,56
2020	472.625.908	540.095.250	-67.469.343	248.846.194	4,93
2021	633.206.617	654.819.630	-21.613.013	252.083.979	3,50
2022	1.000.078.911	1.039.811.397	-39.732.486	389.030.604	2,59

Kaynak: SGK, aylık İstatistik Bülteni, Aralık 2022

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde, sosyal güvenlik açıklarının 2003'ten 2009 yılına kadar arttığı görülmektedir. 2010 yılından itibaren 2022'ye kadar açıklarda yıllara göre çeşitli artma ve azalmalar olduğu anlaşılmaktadır. 2015 yılında açık miktarı 11,4 milyar TL ile 20 yılın en düşük seviyesine inmiştir. Öte yandan, bu açıkları finanse etmek amacıyla yapılan bütçe transferlerinin her sene sürekli olarak artış gösterdiği dikkat çekmektedir. SGK'ya Hazine'den yapılan kaynak aktarımları, devlet katkıları, teşvikler ve ödemelerin toplam tutarı Kurum'un finansman açıklarından ve bu açıkları telafi etmek için gerekli duyulan miktarlardan daha yüksek boyuttadır. Bu durum çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmektedir.

Sosyal güvenlik kurumlarına yapılan bütçe transferlerinin ekonomide ve istihdamda çeşitli zincirleme problemlere sebebiyet verdiği ileri sürülmektedir. Örneğin 2004 yılında yapılan yaklaşık 18,8 milyar TL'lik kaynak transferi, aynı yılın toplam vergi gelirlerinin %23,3'üne, faiz dışı fazlanın %87'sine ve toplam bütçe açığının da %60'ına tekabül etmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, 2005, s.43). Bütçe transferlerinin yüksek miktarlara ulaşması ekonomi üzerinde birçok olumsuzluğa yol açmakta, kamu finansman dengesinin bozulmasına ve kamu borçlanma gereğinin artmasına sebep olmaktadır (Yılmaz, 2014, s.43-45). Ayrıca bütçe açıkları nedeniyle kamu borç stoğunun artmasına paralel olarak, faiz oranlarında artış gözlenirken dolaylı olarak da enflasyon yükselmektedir. Ekonomide adeta kelebek etkisi şeklinde gerçekleşen bu olumsuzluklar dizisi genel düzlemde işsizlik oranlarının yükselmesini ve gelir dağılımındaki dengesizliklerin daha da ileri boyutlara ulaşmasını tetiklemekte, kamu giderlerini ve iç borç stoğunu artırmakta ve bütçe dengesini bozmaktadır (Alper, 2006, s.29).

#### 4. Emeklilikte Yaşa Takılanlar Düzenlemesi

Kamuoyunda kısaca EYT olarak bilinen Emeklilikte Yaşa Takılanlar, emekli olmak için gerekli prim gününü ve çalışma süresini doldurduğu

halde kanunda belirtilen yaş şartını sağlayamadığı için emeklilik hakkını kazanamayan vatandaşları ifade etmektedir. 1999 yılından önce çalışmaya başlayan ancak 1999'da yapılan sosyal güvenlik mevzuatı değişikliği nedeniyle emeklilik yaşı ve prim gün sayısı koşulundan olumsuz etkilenen bu kişiler, halk arasında EYT'li olarak adlandırılmaktadır. EYT düzenlemesinin geçmişi, Mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda 8 Eylül 1999 tarihinde yapılan yasal değişikliğe dayanmaktadır. 8 Eylül 1999 tarihinden önce sigortalılık süresini ve prim gün sayısını tamamlayan çalışanlar yaş şartı aranmadan emekli olabilmekteyken Sosyal Sigortalar Kanunu'nda yapılan değişiklik ile bu iki kriterin yanına bir de yaş şartı eklenmiştir. Bu şekilde 1999 yılında yürürlükte olan Sosyal Sigortalar Kanunu'nda yapılan değişiklikle emekli olma yaşı değişmiştir. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun yerine gelen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda değişiklik yapılmadan önce; kanunda belirtilen prim şartı sağlanması halinde kadınlarda 20 yıl, erkeklerde ise 25 yıl sigortalılık süresi emeklilik şartları arasındayken, 8 Eylül 1999 tarihinde kabul edilen 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ile birlikte kadınlarda emeklilik yaşı 58, erkeklerde ise 60 olmuştur.

Emeklilikte yaşa takılan ve prim günlerini doldurmalarına rağmen sigortalılık süresini bekleyenlerin bu sorunu 03.03.2023 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan EYT Kanunu ile çözülmüştür. Emeklilikte Yaşa Takılanlar sorunu uzun süre Türkiye'nin gündeminde kalmış ve çözümlenmeyi bekleyen bir sorun haline gelmiştir. Sorunun çözüme kavuşturulması adına yapılan yoğun çalışmaların ardından EYT ile ilgili düzenlemeleri içeren Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 03.03.2023 günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte, 1999 yılı öncesinde sigorta girişi olan kişiler yaş şartına bakılmaksızın emekli olabilmeye hakkına kavuşmuştur. EYT düzenlemesinin yürürlüğe girmesi sonrası prim ve sigortalılık süresi

tamamlanmış olan hemen emekli olabilecek yaklaşık 2,2 milyon vatandaş bulunmaktayken bunlardan 1,6 milyonu 2023 yılının Mart ayında başvurusunu gerçekleştirmiştir. Toplamda 4,8 milyon kişi bu düzenlemeden faydalanarak emekli olma hakkına sahip olacağı tahmin edilmektedir.

EYT düzenlemesi, emeklilik hakkı kazanan sigortalılar için sevindirici bir gelişme olsa da sosyal güvenlik ve kamu bütçesine büyük bir finansman yükünü de beraberinde getirmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın hazırladığı etki analizinde, EYT reformunun 2023 yılı için merkezi yönetim bütçesine maliyeti 194,4 milyar TL olarak tespit edilmiştir. 2023 yılı emekli aylığı, bayram ikramiyesi ve 4/b prim kaybının SGK'ya maliyeti ise 144,7 milyar TL olarak hesaplanmıştır. Emeklilik hakkı kazanan yaklaşık 4,8 milyon kişinin emekli olması ile pasif sigortalı sayısının orantısız şekilde artması ve SGK'nın aktif-pasif dengesinin daha da bozulması sürpriz olmayacaktır. EYT düzenlemesi, zaten her sene açık veren ve söz konusu finansal açıkları hazineden bütçe transferleri yoluyla karşılanan SGK'nın ve sosyal güvenlik sisteminin finansal sürdürülebilirliği açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır. EYT düzenlemesinin sosyal güvenlik sisteminde oluşturacağı ekonomik tahribatın boyutu önümüzdeki yıllarda daha net anlaşılacaktır.

## 5. Sosyal Güvenlikteki Bütçe Açıklarına Yönelik Çözüm Önerileri

SGK'nın sürekli açık vermesi uzun vadede Kurum'un ve sosyal güvenlik finansmanının sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmaktadır. Bu durumun aynı şekilde devam edeceği düşünülürse; daha fazla mali kaynak temin edebilmek ve giderleri azaltmak amacıyla, emeklilik yaşının ve prim oranlarının daha da yükseltilmesi, GSS kapsamında temin edilen bazı tedavi ve ilaç hizmetlerinin teminat kapsamı dışına çıkarılması, katkı paylarının artırılması gibi çözüm arayışlarının gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir (Topçuk, 2011, s.41). Mali açıdan sürdürülebilir bir finansman sisteminin ve tüm nüfusa hitap eden geniş fayda ve hizmet kapsamına sahip sosyal

sigortalar mekanizmasının devamlılığının sağlanabilmesi adına SGK'nın sağlık ve emeklilik harcamalarına yönelik yeni gelir artırıcı ve gider azaltan uygulama ve düzenlemelere başvurması gerekmektedir. Bu doğrultuda; kayıt dışılığın azaltılması, düşük kazanç bildirimlerinin engellenmesi, işgücüne katılımın artırılması, Bireysel Emeklilik Sistemi'nin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi, sağlık harcamalarını azaltmaya yönelik yeni uygulamalara gidilmesi gibi çözümler getirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde sağlık ve emeklilik sisteminde bütçe açıkları yaşanmasına sebep olan temel faktörler; aktüeryal prensiplere aykırı şekilde yapılan hatalı erken emeklilik düzenlemeleri, yüksek işsizlik oranları, kayıt dışı istihdamın yeterince önlenmemesi (Gökbayrak, 2021, s.154-155) ve özellikle kadınlarda işgücüne katılımın yeterli düzeyde sağlanamamasıdır (Dedeoğlu, 2009, s.42). Kayıt dışılık ile sosyal güvenlikte ortaya çıkan finansman sorunları arasında kısır döngüye dönüşen bir ilişki bulunmaktadır. Şöyle ki, sosyal sigorta primlerinin yüksek oluşu kayıt dışılığın bir sebebi olarak görülmektedir. Özellikle işverenler, yüksek sosyal güvenlik prim maliyetlerinden kaçınmak amacıyla sigortasız işçi çalıştırmaya yönelebilmektedir. Bunun sonucunda pasif sigortalı başına düşen ve prim ödeyen aktif sigortalı sayısı azalmakta, dolayısıyla SGK, harcamalarını finanse edebilmek amacıyla prim oranlarını arttırma, emeklilik yaşını ve prim gün sayısını yükseltme gibi çarelere başvurabilmektedir. Bu durum, işçi ve işverenleri yine kayıt dışı istihdama yöneltmektedir (Balcı İzgi, 2008, s.97-98). Yani özetle, kayıt dışı istihdam arttığı için primler yükselmekte, prim oranları yükselince de kayıt dışılık yaygınlaşmaktadır (Alper, 2007, s.241).

5510 sayılı Kanunla kayıt dışılığın önlenmesi adına birçok yeni düzenleme yapılmış ve tedbirler alınmıştır. 2006 yılında hayata geçirilen KADİM Projesi bunlardan biridir (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, 2006). Sonrasında 2009 yılında Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Stratejisi Eylem Planı uygulamaya konmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, 2009). 2017'de ise

Kayıtlı İstihdamın Desteklenmesi Projesi (KİDEP) başlatılmıştır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2018, s.63). Ancak, kayıt dışılıkla mücadeleye yönelik, bu uygulamalara ek olarak bazı yeni önleyici ve caydırıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Öncelikle kayıt dışı istihdamda uygulanan idari para cezalarının artırılması gerekmektedir. Primi ödemeyen, geç ödeyen ve sigortalılıkla ilgili yükümlülüklerini yerine getirmeyen işçi ve işverenlere daha ağır yaptırımlar uygulanmalıdır. Mevcut durumda sigortasız işçi çalıştırdığı tespit edilen işverenler, 1 yıl boyunca uzun vadeli sigorta kollarında uygulanan 5 puanlık sosyal güvenlik teşviğinden yararlanamamaktadır. Sigortasız işçi çalıştıran işverenler için bu sürenin 1 yıldan daha uzun olması gerekmektedir. İşçinin işe giriş ve işten ayrılış bildirimini işyeri bildirimini zamanında ve Kanun'da belirtilen hükümlere uygun olarak yapmayan işverenler ve kendi hesabına çalışanlar için uygulanan para cezaları artırılmalıdır. Sisteme finansal katkıda bulunan aktif sigortalı sayısını arttırabilmek adına özellikle kadınlar arasında işgücüne katılımı artıracak düzenlemeler ve istihdam teşvikleri yapılmalıdır.

Sigortalıların prime esas kazançlarını olduğundan az göstermesi ve yapılan eksik gün bildirimleri, sosyal güvenlik sisteminin finansmanında sorunlara yol açan diğer kayıt dışı eylemler arasındadır. 5510 sayılı Kanun gereği bir aylık ortalama prim ödeme gün süresi 30 gündür. Fakat 4a'lı sigortalıların aylık prim ödeme gün sayısı 30'dan az gerçekleşebilmektedir. Ayrıca 4a kapsamında çalışan sigortalıların azımsanmayacak bir bölümünün primleri en alt sınırdan ödenmektedir (Alper, 2011, s.26-28). Bu durumun önüne geçmek adına sosyal güvenlik denetimlerinin yoğunlaştırılması ve gerekli cezai müeyyidelerin uygulanması büyük önem taşımaktadır.

SGK'nın finansal sürdürülebilirliğini tehdit eden bir diğer önemli problem ise aktif-pasif oranındaki dengesizliktir. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2022 yılı verilerine göre Türkiye'de aktif sigortalı sayısı 26,3 milyon, pasif (aylık alan) sigortalıların sayısı ise 13,1 milyon kişidir. Aynı yıl içinde

aktif-pasif oranı 2,01 olarak gerçekleşmiştir (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2023, s.59). Yani her bir pasif durumdaki sigortalıya karşılık gelen aktif çalışan sigortalı sayısı 2 düzeyindedir. Oysa sosyal güvenlik sisteminin etkin şekilde sürdürülebilmesi için bu oranın 4 veya daha fazla olması beklenmektedir. Sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi adına aktif sigortalı sayısının ve aktif-pasif oranının arttırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda prim gün sayısının ve emekli olma yaşının yükseltilmesi, prim oranlarının arttırılması ve prim ödeme süresinin uzatılması gibi çözümler gündeme gelmektedir.

5510 sayılı Kanunla birlikte 2016 yılından itibaren 2048 yılına kadar olan süreçte emeklilik yaşı kadın ve erkek için kademeli olarak 65'e yükseltilecektir. Ayrıca 4a kapsamındaki için 7200, 4b'liler için ise 9000 gün prim gün sayısı şartı bulunmaktadır. SGK'nın finansman açıklarının mevcut şekilde devam etmesi durumunda prim gün sayısı ve yaş şartı kriterlerinin daha da yükseltilmesi muhtemel görünmektedir. EYT ve benzeri uygulamalar bu tür tedbirlerin hayata geçirilmesi ihtimalini ve gereksinimini güçlendirmektedir. Ayrıca, prime esas kazançların üst limiti olarak uygulanan 7,5 kat uygulamasının kaldırılması isabetli olacaktır. Zira, Kurum'un finansman gelirlerini arttırabilmek amacıyla, daha çok kazananlardan daha çok prim alınması, kazanç tutarı arttıkça hiçbir sınırlama uygulanmadan tahsil edilen prim tutarının da artması daha makul görünmektedir.

Türkiye'de sosyal güvenlik sistemindeki finansman sorunlarını çözüme kavuşturmada etkili olabilecek bir diğer araç ise kısaca BES olarak bilinen bireysel emeklilik sistemidir. Mevcut durumda sosyal güvenlik sisteminde kamu kaynakları üzerine yoğunlaşan finansman yükünün azaltılabilmesi adına bireysel emeklilik sisteminin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Türkiye bireysel emeklilik sistemi; devlet katkısı ile teşvik edilen, bir özel emeklilik ve tasarruf planıdır. 18 yaşını doldurmuş ve yurttaşlık haklarını kullanma yetkisine sahip tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları sisteme katılabilmektedir. Emeklilik döneminde ek



gelir sağlamak amacıyla tercih edilen bu sistem, katkı payı ödemesi esasına dayalıdır. BES, Türkiye'nin sosyal güvenlik sisteminde mevcut sorunların giderilmesinde önemli ve etkili bir araç görevi görmektedir. Bireysel emeklilik sistemi ile sosyal güvenliğin kapsamı genişletilebilmekte, kamunun uzun vadeli sigorta kolları üzerinde yoğunlaşan finansman baskısı hafifletilebilmekte ayrıca ekonomiye önemli miktarda kaynak girişi temin edilebilmektedir. 2003 yılında 5,8 milyon TL olan BES'teki toplam katkı payı tutarı 2021 yılında 94,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Benzer şekilde 2003 yılında 15.245 olan BES katılımcı sayısı 2021 yılına geldiğinde 7,09 milyon kişiye yükselmiştir. 2021 yılında katılımcıların sistemdeki fon büyüklüğü ise 205,5 milyar TL olmuştur (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2023). Sisteme %30 oranında devlet katkısı uygulanmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği bakımından bireysel emeklilik sisteminin yaygınlaştırılması, teşviklerin artırılması ve daha geniş bir nüfus kitlesine hitap etmesi isabetli olacaktır.

SGK'nın bütçe açıklarının önlenmesi amacıyla sağlık sisteminde de çeşitli gider azaltıcı düzenlemelerin uygulanması gerekmektedir. Sağlık harcamalarını azaltıcı olarak yapılabilecek düzenlemelerden biri, hizmet basamakları arasında zorunlu sevk sisteminin getirilmesidir. Türkiye'de sağlık sunucularının hizmet basamakları arasında zorunlu sevk uygulaması bulunmamaktadır. Sigortalılar, randevu alarak birinci, ikinci veya üçüncü basamak sağlık servislerinden GSS kapsamında, ekstra bir ücret ödemediği yararlanabilmektedir. Bu durum hizmet sunumunda gereksiz yoğunluğa, hakkaniyetsizliklere ve kaynak israfına yol açabilmektedir (Yıldırım, 2013, s.25). Dolayısıyla, birinci basamak sağlık servisleriyle aile hekimliği uygulamasının etkinliğinin artırılarak sağlık sisteminin merkezine ve temeline yerleştirilmesi daha etkili olacaktır.

Sağlık sisteminde hayata geçirilebilecek diğer bir uygulama ise tamamlayıcı sağlık sigortalarının sistemdeki rolünü ve etkinliğini artırmaktır. Tamamlayıcı sağlık sigortaları ile bireyler kendi sağlık hizmetleri için kamunun yaptığı harcamaları

azaltabilmektedir. Bireyler kendi sağlık masraflarının bir kısmını özel sigorta ile karşılayabildikleri için bu durum, kamu sağlık sisteminin üzerindeki mali yükü hafifletebilmektedir. Ayrıca tamamlayıcı sağlık sigortaları, bireylerin özel sağlık hizmetlerine daha hızlı ve etkili bir şekilde ulaşmasını sağlamaktadır. Özel sağlık kurumlarına olan müracaatların artması uzun vadede kamu sağlık sistemine olan talebi, buna paralel olarak da kamusal sağlık harcamalarını azaltacaktır. Tamamlayıcı sigortalarında sunulan ek teminatlar, genellikle standart sosyal güvenlik kapsamının ötesine geçerek özel tıbbi bakım veya lüks otelcilik hizmetleri gibi ek avantajlar sağlamakta, böylece hastalara daha geniş bir yelpazede sağlık hizmeti sunulabilmektedir. Sonuç olarak tamamlayıcı sağlık sigortaları, bireylerin kendi sağlık harcamalarını karşılamalarına destek sağladığından sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğine katkıda bulunarak kamusal kaynakların daha etkili bir şekilde kullanılmasına yardımcı olmaktadır.

## Sonuç

Sosyal güvenlik, toplumun ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmesine ve kalkınmasına yönelik yapılan bir yatırım olarak nitelendirilmektedir. Bu yatırım ile bireylerin sosyoekonomik, fizyolojik ve mesleki tehlikelere karşı korunması amaçlanmaktadır. Tüm toplum için kapsayıcı ve tatmin edici kalitede bir sosyal güvenlik sisteminin oluşturulabilmesi için sosyal güvenlik hizmetlerinin etkin ve mali bakımdan sürdürülebilir bir finansman mekanizmasına sahip olması gerekmektedir. Ülkemizde SGK'nın prim gelirlerini aşan emeklilik ve sağlık ödemeleri, Kurum'un finansal sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir.

2006 yılında yasalaşan 5510 ve 5502 sayılı Kanunların yürürlüğe girmesiyle birlikte, ülkemizde sağlık ve sosyal sigortacılık sisteminde önemli gelişmeler ve köklü reformlar gerçekleştirilmiştir. Ancak söz konusu durum sağlık harcamalarının ve sosyal güvenlik maliyetlerinin artışını da beraberinde getirmiştir. SGK'nın prim gelirleri,

sağlık ve emeklilik ödemelerini karşılayamamakta ve Kurum her sene bütçe açığı vermektedir. Bu açıklar devlet bütçesinden karşılanarak telafi edilmektedir. SGK'nın mali açıdan sürdürülebilirliğini koruması için gelir artırıcı veya gider azaltıcı önlem ve uygulamalara başvurması gerekmektedir. Bu doğrultuda; kayıt dışılığın azaltılması, düşük kazanç bildirimlerinin engellenmesi, işgücüne katılımın artırılması, sağlık harcamalarını azaltmaya yönelik yeni uygulamalara gidilmesi şeklinde çözümler geliştirilmesi gerekmektedir.

Öncelikle kayıt dışı istihdamda uygulanan cezaların ve caydırıcılığın artırılması gerekmektedir. Sisteme finansal katkıda bulunan aktif sigortalı sayısını artırabilmek adına özellikle daha fazla kadının işgücüne katılımını sağlayacak düzenlemeler ve istihdam teşvikleri yapılmalıdır. Kayıt dışılığın başka bir formu olan pirime esas kazançların olduğundan düşük gösterilmesi ve eksik gün bildirimlerinin önüne geçilmelidir. Bu amaçla, sosyal güvenlik denetimlerinin yoğunlaştırılması ve daha katı yaptırımların uygulanması büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de sosyal güvenlikteki en önemli sorunlardan biri aktif-pasif oranının düşük olmasıdır. Bu soruna orta vadede kalıcı ve etkili bir çözüm getirilemediği takdirde, prim gün sayısının ve emekli olma yaşının yükseltilmesi, prim oranlarının artırılması ve prim ödeme süresinin uzatılması gibi çözümlerin gündeme gelmesi kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği bakımından bireysel emeklilik sisteminin yaygınlaştırılması, teşviklerin artırılması ve daha geniş bir nüfus kitlesine hitap etmesi faydalı ve isabetli olacaktır.

SGK'nın bütçe açıklarının önlenmesi doğrultusunda sağlık sisteminde de çeşitli gider azaltıcı

düzenlemelerin uygulanması gerekmektedir. Bunlardan biri, hizmet basamakları arasında zorunlu sevk sisteminin getirilmesidir. Ayrıca birinci basamak sağlık servisleriyle aile hekimliği uygulamasının etkinliğinin artırılması ve sağlık sisteminin merkezine ve temeline yerleştirilmesi daha etkili olacaktır. Sağlık sisteminde hayata geçirilebilecek diğer bir uygulama ise tamamlayıcı sağlık sigortalarının sistemdeki rolünü ve etkinliğini artırmaktır. Tamamlayıcı sağlık sigortaları ile bireyler kendi sağlık hizmetleri için kamunun yaptığı harcamaları azaltabilmektedir. Bireyler kendi sağlık masraflarının bir kısmını özel sigorta ile karşılayabildiklerinden bu durum, kamu sağlık sisteminin üzerindeki mali yükü hafifletmektedir.

Sosyal güvenlik, toplumsal refahın ve kalkınmanın teminat altına alınabilmesinde kritik bir öneme sahiptir. Finansal olarak sürdürülebilir bir yapıya sahip olmayan sosyal güvenlik sistemlerinin etkin ve tatmin edici hizmet temin etmesi mümkün görünmemektedir. Finansmanda bütçe açıkları veren SGK'nın mali açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla bazı gelir artırıcı ve gider azaltan tedbir ve uygulamaları tatbik etmesi gerekli görülmektedir. Çalışmada bahsi geçen çözüm önerileri hayata geçirilebilirse Kurumun daha güçlü bir finansal yapıya kavuşması muhtemeldir.

**Dr. Öğr. Üyesi Abdulaziz GÜLAY**

**Marmara Üniversitesi**

**Finans/Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü**

**Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu**

## Kaynakça

### **Kitaplar**

- ATASEVER, Mehmet. *Türkiye Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sağlık Harcamalarının Analizi 2002-2013 Dönemi*, Ankara: Sağlık Bakanlığı, 2014.
- CICHON, Michael ve Diğerleri. *Financing Social Protection*, 1. Baskı, Geneva: International Labour Office, 2004.
- ÇUBUK, Ali. *Sosyal Politika ve Sosyal Güvenlik*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 1983.
- DEMİRBILEK, Sevdâ. *Sosyal Güvenlik Sosyolojisi*, 1. Baskı, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2005.
- Devlet Planlama Teşkilatı, *Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, 2001.
- FİŞEK, Gürhan., ÖZŞUCA, Şerife Türcan ve ŞUĞLE, Mehmet Ali. *Sosyal Sigortalar Kurumu Tarihi 1946-1996*, Ankara: Sosyal Sigortalar Kurumu, 1997.
- GÜZEL, Ali ve OKUR, Ali Rıza. *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınları, 1999.
- Kalkınma Bakanlığı, *Sosyal Güvenlik Sisteminin Sürdürülebilirliği, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*, Ankara, 2014.
- Sosyal Güvenlik Kurumu, *2014 Faaliyet Raporu*, 2015, <http://www.sgk.gov.tr/2014FaaliyetRaporu.pdf>.
- Sosyal Güvenlik Kurumu, *2016 Yılı İdari Faaliyet Raporu*, 2017, <http://www.sgk.gov.tr/2016FaaliyetRaporu.pdf>.
- Sosyal Güvenlik Kurumu, *2022 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2023, <https://www.sgk.gov.tr/Duyuru/Detay/2022-Yili-Sosyal-Guvenlik-Kurumu-Faaliyet-Raporu-2023-02-28-05-09-53>
- Sosyal.Guvenlik.Kurumu,Aylık.İstatistik.Bülteni,Aralık.2017,  
[http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik\\_istatistik\\_bilgileri](http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik_istatistik_bilgileri)
- Sosyal Güvenlik Kurumu, *Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Sigortalıların Hak ve Yükümlülükleri*, Ankara: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, SGK Yayın No: 57, 2013b.
- Sosyal Güvenlik Kurumu, *Sosyal Güvenlik Reformunun 4. Yılında 400 Yenilik*, Ankara: Sosyal Güvenlik Kurumu, Yayın No: 80, 2013a.
- Sosyal.Guvenlik.Kurumu,Stratejik.Plan.2015-2019, [http://www.sgk.gov.tr/sp/SGKStratejikPlan\\_2015\\_2019.pdf](http://www.sgk.gov.tr/sp/SGKStratejikPlan_2015_2019.pdf)
- Sosyal Sigortalar Kurumu, *35 Soruda SSK Gerçeği*, Ankara: Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü, 1995.
- SÜLKÜ, Seher Nur. *Türkiye'de Sağlıkta Dönüşüm Programı Öncesi ve Sonrasında Sağlık Hizmetlerinin Sunumu, Finansmanı ve Sağlık Harcamaları*, Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2011.
- TALAS, Cahit. *Toplumsal Politika*, 5. Baskı Ankara: İmge Kitabevi, 1997.
- TATAR, Mehtap ve Diğerleri. "Turkey Health System Review", *Health Systems in Transition, European Observatory on Health Systems and Policies Series, Vol.13, No.6*, 2011.
- TUNA, Orhan ve YALÇINTAŞ Nevzat. *Sosyal Siyaset*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1999.
- TUNCAY, Aziz Can. *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2002.
- TUNÇOMAĞ, Kenan. *Türkiye'nin Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sorunlar - Halid Kemal Elbir'e Armağan*, İstanbul: İÜ Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, 1996.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık. *Sosyal Güvenlik Reformu: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Ankara: Başbakanlık Yayını, 2005.
- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti. *Sosyal Güvenlik Reformu: Hizmete Özel Rapor*, Ankara, 1996.
- YILDIRIM, Hasan Hüseyin. *Türkiye Sağlık Sistemi: Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu*, Ankara: Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası Sağlık-Sen Yayınları, 2013.
- YILMAZ, Binhan Elif. *Sosyal Güvenlik Ekonomisi: Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Açıkları, Finansmanı ve Reformu*, 1. Baskı, İstanbul: Derin Yayınları, 2014.

### **Makaleler**

- ALPER, Yusuf. "ABD Sosyal Güvenlik Sistemi Bir Model Olabilir Mi? Tarihi Gelişim, Kurumsal Yapı, İşleyiş, Problemler Tartışmaları", *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt.22, Sayı.2, (Mart 2008).
- ALPER, Yusuf. "Sosyal Güvenlik Reformu ve Finansmanla İlgili Beklentiler", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Sayı.1, 2011.
- ALPER, Yusuf. "Sosyal Güvenliğin Finansmanı/Primler", *Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri*, Ankara, (2007).

- ALPER, Yusuf. "Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılanma (Reform): Finansmanla İlgili Değişiklikler ve Yenilikler", *Mercek*, Yıl.11, Sayı.41, (2006).
- APAN, Ahmet. "Türkiye'de Kalkınma Planları ve Sosyal Güvenlik Reformu", *Türk İdare Dergisi*, Yıl.79, Sayı.456, 2007.
- AYDEMİR, Birol. "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sorunları", XXII. Türkiye Mali Sempozyumu I. Oturum, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (09 - 13 Mayıs 2007).
- BALCI İZGİ, Berna. "Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Son Gelişmeler", *Çalışma ve Toplum*, Sayı.1, (2008).
- BULUT, Mehmet. "Emeklilikte Yaşa Takılma Sorununun Ekonomik Gereçekler ve "Hak" Kavramı ile Ele Alınması ve Değerlendirilmesi", *İş ve Hayat Dergisi*, Cilt.5, Sayı.2, (2019).
- CURAL, Mehmet. "Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Mali Yapısı ve Sisteme Yapılan Bütçe Transferlerinin Ekonomik Yansımaları", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt.21, Sayı.2, (2016).
- ÇIMRIN, Füsün Kökalan ve DURDU, Zafer. "Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Dönüşümü ve Bireysel Emeklilik Sistemi", *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt.4, Sayı.8, 2015.
- DEDEOĞLU, Saniye. "Eşitlik Mi Ayrımcılık Mı? Türkiye'de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı", *Çalışma ve Toplum*, Sayı.2, (2009).
- EROL, Hatice ve ÖZDEMİR, Abdullah. "Türkiye'de Sağlık Reformları ve Sağlık Harcamalarının Değerlendirilmesi", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt.4, Sayı.1, 2014.
- GÖKBAYRAK, Şenay. "Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Dönüşümü", *Çalışma ve Toplum*, Sayı.2, (2010).
- GÜMÜŞ, Erdal. "Kamu maliyesi Perspektifinden Sosyal Güvenlik Reform Sürecinin Değerlendirilmesi ve Finansal Geleceği", XXII. Türkiye Mali Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (09 - 13 Mayıs 2007).
- GÜVERCİN, Ali., MİL, Halil İbrahim ve TARIM, Bülent. "Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)", *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt.7, Sayı.13, 2016.
- GÜVERCİN, Cemal Hüseyin. "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi", *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, Cilt.57, Sayı.2, 2004.
- PAVARD, Francis. "Social Security Financing Through The Contribution Method", *International Social Security Association*, No.15, 1979, s.44
- PEKER, Ayşe. "Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Tartışmaları ve Çözüm Önerileri", T.C. Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Tartışma Tebliği, No.9703, (1997).
- SEYYAR, Ali. "Federal Almanya'da İşçilerin Sosyal Güvenliği", *Çimento İşveren Dergisi*, Sayı.1, (2000).
- SHESHINSKI, Eytan ve WEISS, Yoram. "Uncertainty and Optimal Social Security Systems", *The Quarterly Journal of Economics*, Vol.XCVI, No.2, (1981).
- ŞAKAR, Müjdat. "Sosyal Güvenliğin Finansmanı", *Cemiyet Yayınları - Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti Sosyal Güvenlik Kurultayı*, Sayı.2, (1992).
- ŞİDE, Sadık. "Sosyal Güvenlik ve Sorunları", *Türkiye Şeker Sanayi İşçileri Sendikası Yayınları*, Sayı.112, (2005).
- TOPCUK, Yılmaz. "Genel Sağlık Sigortasının Temelleri, Sunumu ve Denetimi", *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, Yıl.14, Sayı.74, 2011.
- *Kanun, Genelge ve Resmi Gazete*
- 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, Kabul Tarihi: 16/05/2006, 26173 Sayılı Resmi Gazete, Yayımlanma Tarihi: 20/05/2006.
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Kabul Tarihi: 31/05/2006, 26200 Sayılı Resmi Gazete, Yayımlanma Tarihi: 16/06/2006
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Genelgesi, Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele (KADİM) Projesi, 4 Ekim 2006 Tarihli ve 26309 Sayılı Resmi Gazete
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Genelgesi, Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Stratejisi Eylem Planı, 5 Şubat 2009 Tarihli ve 27132 Sayılı Resmi Gazete

## *İnşaat Sigortasında Bakım Devresi*

### **Giriş**

İnşaat sadece ülkemizde değil tüm dünya ekonomisinde önemli bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişen teknoloji ve ihtiyaçlar sebebiyle, inşaatların büyüklüğü her geçen gün artmakta, buna bağlı olarak rizikoların gerçekleşme sıklığı ve gerçekleşen rizikolar sonucunda ortaya çıkan hasar tutarları da aynı şekilde yükseliş göstermektedir. İnşaat sigortası, inşaat süresince gerçekleşebilecek deprem, sel, yangın gibi rizikolar sebebiyle inşaatın hasarlanması riskine karşı yapılan bir zarar sigortası olup ekonomik büyüklük açısından hem inşaat hem de sigorta sektörü için önemli bir sigorta türüdür. Hukukumuzda Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 9. Maddesiyle ihaleyi kazanan yükleniciye inşaat sigortası yaptırma zorunluluğunun getirilmiş olması sebebiyle, ülkemizde inşaat sigortası kısmen zorunlu bir sigorta olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uygulamada inşaat sigortası "All Risks (Bütün Riskler) bir sigorta olarak kabul edilmektedir. Nitekim konuya ilişkin genel şartlar da "İnşaat Sigortası Genel Şartları (Bütün Riskler)" şeklinde adlandırılmıştır. İnşaat sigortasının bu şekilde adlandırılması sebebiyle tüm rizikolara karşı istisnasız bir şekilde bir kanaat bulunmakla birlikte, sigortanın kapsamı yapılacak inşaat sigortası sözleşmesiyle netleşmektedir. Bu çalışmada, inşaat sigortası kapsamında kalan veya kalmayan rizikoların tamamının incelenebilmesi mümkün olmadığından, sadece inşaat sigortasının süre yönünden kapsamı ve uygulamada en fazla uyumsuzluk çıkarıcı konulardan birisi olan bakım devresi kısaca incelenecektir.

### **Genel Olarak Riziko Sınırlandırmaları**

Sadece inşaat sigortası değil, tüm sigorta sözleşmeleri bakımından en önemli unsurlardan biri, si-

gortanın kapsamının belirlenmesidir. Sigorta hukukunda sigorta teminatının kapsamı "Riziko Sınırlandırmaları" olarak adlandırılan kavramla belirlenmektedir. Sigortacının üstlendiği rizikolar, birincil riziko sınırlandırılması, sigortacının üstlenmediği yani kapsam dışında bırakılan rizikolar, ikincil riziko sınırlandırılması (riziko istisnası) ve nihayet ikincil sınırlandırmanın istisnası yani yine koruma kapsamında kalan rizikolar, üçüncül riziko sınırlandırılması olarak adlandırılmaktadır.<sup>1</sup> Bu şekilde yapılan ayırımın önemi, ispat yükünde ortaya çıkmaktadır. Zira gerçekleşen rizikonun birincil riziko sınırlandırılması olduğunu sigorta ettiren<sup>2</sup>, riziko istisnası kabul edilmesi gerektiğini sigortacı<sup>3</sup>, üçüncül riziko sınırlandırılması kapsamında kaldığını sigorta ettiren ispatlamalıdır.<sup>4</sup>

İnşaat Sigortası Genel Şartları, Resmî Gazete 'de "İnşaat Sigortası Genel Şartları (Bütün Riskler)" olarak yayımlanmıştır. Genel Şartların (Bütün Riskler) adından da anlaşılacağı üzere, inşaat sigortası kural olarak bütün risklere<sup>5</sup> karşı koruma sağlayan bir zarar sigortasıdır. Bu sebeple sigorta ettirenin olayın gerçekleştiğini ispatlaması yeterli olup, riziko sebebinin ispatlaması aranmaz.<sup>6</sup> Bununla birlikte gerçekleşen riziko ne olursa olsun, sigorta kapsamında kabul edilebilmesi için bazı ön şartların sağlanması gerekmektedir. Bunlar: rizikonun ani ve beklenmedik bir sebeple ortaya çıkması, belli bir yerde ve nihayet belirli bir zaman kesitinde gerçekleşmesidir. Rizikonun ani ve beklenmedik bir sebeple ortaya çıkması ve gerçekleştiği yer, işbu çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır.<sup>7</sup> Bununla birlikte bakım devresini doğru bir şekilde anlayabilmek için öncelikle inşaat sigortasının süre yönünden kapsamı, bir başka ifadeyle inşaat sigortasının geçerli olduğu süre incelenmelidir.

## İnşaat Sigortasında Süre Yönünden Kapsam

İnşaat sigortasının süre yönünden kapsamı İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.5. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Maddenin I. fıkrasına göre poliçede belirtilen tarih, sigortanın başlangıç tarihi olarak esas alınmalıdır. Her ne kadar hükümde poliçede belirtilen başlangıç tarihinden söz edilmekteyse de teminatın başlamasında dikkate alınması gereken tarih, aksi kararlaştırılmadıkça sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünü başlatan prim ödeme tarihidir.<sup>8</sup> İnşaat sigortasında sadece yapı değil, başta inşaat malzemeleri olmak üzere birçok farklı unsur, sigortanın konusunu oluşturduğundan, henüz inşaat yapılmaya başlanmamış olsa dahi, sigortacının yükümlülüğünün başlaması şartıyla hazırlık faaliyetleri kapsamında inşaat sahasında bulunan malzemeleri ve iş makineleri sigorta teminatında kalmaktadır.<sup>9</sup>

İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.5. maddesinin I. fıkrasında, tartışma yaratmaya müsait bir düzenleme de getirilmiştir. Söz konusu düzenleme gereğince teminat, sigortalı kıymetin inşaat sahasına boşaltıldığı andan itibaren boşaltılan kıymet için bir nakliye sigortası yapılmışsa teminat, nakliye sigortası teminatının bitiminden itibaren başlayacaktır. Teminatın inşaat sahasına boşaltılmasından itibaren başlaması yönünden tartışılacak bir husus bulunmamaktadır. Buna karşılık konu nakliye sigortasına ilişkin düzenleme yönünden tartışılmalıdır. İnşaat Sigortası Genel Şartlarında, inşaat sigortası teminatının nakliye sigortasının bitiminden itibaren başlayacağını belirtmesine gerek yoktur. Çünkü önemli olan, teminat kapsamındaki bir kıymetin inşaat sahasına boşaltılmış olması<sup>10</sup> ve riziko anında inşaat sahasında bulunmasıdır. Nakliye sigortası teminatı bitmesine rağmen, taşımaya konu emtia inşaat sahasına girmemişse, bu emtia inşaat sigortası teminatı kapsamında değerlendirilemez. Aynı şekilde inşaat sahasına girmiş olmasına rağmen, emtianın araç üzerinde harekete devam ettiği durumlarda da emtia inşaat sigortası teminatı kapsamında değildir. Buna karşılık, kanaatimizce

hareketi sona erdikten sonra bazı gerekçelerle inşaat sahasında bekletilen araçların üzerindeki emtia, nakliye sigortası teminatı bitse dahi, inşaat sigortası teminatı kapsamında kabul edilmelidir.<sup>11</sup>

İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.5. maddesinin I. fıkrasında teminatın bitiş süresi de belirlenmiş olup, kural olarak teminat poliçede belirtilen bitiş tarihinde kendiliğinden sona erecektir. Genel Şartların A.5. maddesinin II. fıkrası uyarınca bitiş tarihinin tarafların anlaşmasıyla uzatılması mümkündür. Buna göre inşaat sigortası sözleşmesinin tarafları olan sigorta ettiren ve sigortacı, uzatmaya ilişkin şartlarda uzlaşmalıdır.<sup>12</sup> Bir başka ifadeyle, sigortacı sözleşme süresini uzatmak zorunda olmadığından, sigorta ettirenin talebi üzerine sürenin kendiliğinden uzayabilmesi mümkün değildir.<sup>13</sup>

Poliçede yer alan bitiş tarihi, azami süreyi göstermekte olup, İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.5. maddesinin II. fıkrasına gereğince inşaat bu tarihten önce kısmen veya tamamen bitirilerek teslim edilmişse veya teslim edilmemekle birlikte kullanılmaya başlanmışsa, sigorta teminatı bu kısımlar için kendiliğinden derhal sona erecektir. İş sahibinin geçici<sup>14</sup> veya kesin kabulü şart olmayıp, yapılan iş tam anlamıyla kontrol edilmemiş olsa dahi tamamlanan kısımların kullanılması yeterlidir.<sup>15</sup> Kısmi teslim veya kullanım durumlarında, henüz tamamlanmayan ve teslim edilmeyen veya kullanılmayan kısımlar yönünden inşaat sigortası teminatı devam edecektir.<sup>16</sup> Aynı şekilde inşaatın teslimi veya kullanımı sebebiyle yapılır yönünden inşaat sigortası sona erse dahi, poliçede belirtilen tarihi geçmemek üzere inşaat sahasında yer alan sigortalı kıymetler yönünden sigorta teminatı devam edecektir.<sup>17</sup> Ancak unutulmamalıdır ki, devam eden sigorta süresi, inşaat sigortası sözleşmesinde belirtilen süre sonu ile sınırlı olduğundan, bu süre sona erdikten sonra inşaatın sona erip ermemesinden teslim edilip edilmemesinden bağımsız olarak sigorta koruması sona erecektir.<sup>18</sup> Belirtmek gerekir ki, inşaatın biten kısımlarının yüklenici tarafından depo,

yatakhane, yemekhane şeklinde kullanılması Genel Şartlarda belirtilen kullanım niteliğinde değildir.<sup>19</sup> Dolayısıyla bu kullanıma rağmen, inşaat sigortası teminatı devam eder.

Bilindiği üzere inşaat işi yıllarca sürebilen uzun bir süreçtir. Bu süreçte ekonomik gelişmeler, plan eksikliği, iklim şartları, idari kararlar veya salgın hastalık gibi mücbir sebeplerle inşaatın durabilmesi mümkündür. Duran inşaatlarda inşaat sigortasının durumu, İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.5. maddesinin III. fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, inşaat bir aydan uzun bir süreyle durursa, sigorta ettirenin yazılı ihbarı üzerine sigorta teminatı da duracaktır. Görüldüğü üzere teminatın durabilmesi için iki şart bir arada gerçekleşmelidir. Buna göre inşaat en az bir ay durmalı<sup>20</sup> ve bu husus, sigortacıya ihbar edilmelidir. İnşaat durmasına ve bu husus ihbar edilmesine rağmen, taraflar teminatın devamı yönünde anlaşarak, teminatın durma süresinde de devam etmesini kararlaştırabilirler. Tarafların bu yönde anlaşması yoksa, ihbar ile teminat durur ve sigorta süresi inşaata tekrar başlanmasıyla birlikte işlemeyen gün sayısı kadar uzar. Genel Şartlarda bir sınır getirilmediğinden, inşaat sigortası sözleşmesinde belirtilen süre içinde birden fazla defa teminatın bu şekilde durması mümkündür.

İnşaat Sigortası Genel Şartlarında özel olarak düzenlenmemekle birlikte, sigortanın süre yönünden kapsamı belirlenirken rizikonun ne zaman gerçekleştiği tespit edilmelidir. Riziko gerçekleşmesine rağmen, zarar sigorta korumasından sonra ortaya çıkmışsa, sigortacı inşaat sigortası kapsamında zararı tazmin edecektir.<sup>21</sup> Ancak rizikonun sigorta süresi içinde gerçekleştiğini ispat yükü sigorta ettirenin üzerindedir.<sup>22</sup>

## **Bakım Devresi**

İnşaatın tamamlanmasıyla eser, iş sahibine teslim edilmektedir. Ancak bu eserin teslim edilmesi, eserin kabul edildiği anlamına gelmemektedir. Zira eserin teslimi ile kabulü farklı kavramlardır. İnşaatın başladığı tarihten geçici kabule kadar

devam eden süre esas inşaat süresini, geçici kabulden kesin kabule kadar geçen süre ise bakım devresini oluşturur.<sup>23</sup> Bakım devresinde yüklenici, eksik veya düzeltililecek hususları tamamlar.<sup>24</sup> İnşaatın tamamlanmasından sonra eserin teslimini ve kullanımını engellemeyen bazı küçük eksiklikler olabileceği gibi, kullanımla birlikte ortaya çıkabilecek ve yüklenici tarafından tamamlanacak eksiklikler de bulunabilir. İşte bakım devresinde yüklenici, bunun gibi işleri tamamlar ve akabinde kesin kabul gerçekleşir.

Kural olarak inşaat sigortası teminatının inşaatın iş sahibine teslimiyle veya iş sahibi tarafından kullanılmaya başlanmasıyla birlikte herhangi bir ihtar gerekmeksizin kendiliğinden sona erdiği, inşaat sigortasının süre yönünden kapsamı incelenirken açıklanmıştır.<sup>25</sup> Ancak İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.3. maddesinin (f) bendinde, bakım devresinin ek bir sözleşmeyle teminat kapsamına alınabileceği düzenlenmiş; ayrıca bununla ilgili olarak bir kloz da yayımlanmıştır.<sup>26</sup>

İnşaat Sigortası Genel Şartlarının A.3. maddesinin (f) bendinde, bakım devresinin inşaatın bitiminden veya geçici kabulden sonra başlayacağı belirtilmiştir. Belirtmek gerekir ki, burada belirtilen inşaatın bitimi ile geçici kabul kavramları birbirinden farklıdır ve inşaatın bitimi ile geçici kabul çoğu kez aynı anda gerçekleşmez. Özellikle büyük inşaatlarda inşaat işleri tamamlandıktan sonra yüklenici, iş sahibini geçici kabule davet etmekte, geçici kabul işlemleri başlamakta ve akabinde geçici kabul gerçekleşmektedir. Hatta bu gibi inşaatlarda kontrol edilecek hususların fazlalığı sebebiyle, inşaatın bitmesiyle geçici kabul arasında uzun sayılabilecek bir sürenin geçmesi de mümkündür. Bu aradaki sürede gerçekleşen hasarların inşaat sigortası teminatı kapsamında kalıp kalmayacağı da tartışmaları beraberinde getirecektir. Klozdaki düzenleme ise, farklı anlamlara gelebilecek ifadeler içermektedir. Zira klozdaki "Bakım devresi teminatı, inşaatın tamamlanması veya geçici kabulün yapılması yahut işverene teslim edilmesi veya işveren tarafından kullanılması ile başlayıp işveren tarafından kesin

kabul yapılması ile sona erer” ifadesi, inşaatın tamamlanması, teslimi, teslim edilmese dahi iş sahibi tarafından kullanılması ve nihayet geçici kabul gibi birbirlerinden çok farklı kavramları içermektedir.<sup>27</sup> Aynı şekilde klozun sonundaki ihtarda da bu kavramlar benzer şekilde kullanılmakta ve fakat inşaatın tesliminden söz edilmektedir.

Kanaatimizce her ne kadar Genel Şartlarda inşaatın tamamlanmasından veya geçici kabulden söz edilmiş olsa dahi, teslim veya geçici kabul gerçekleşmeden inşaat sigortası teminatı sona ermemelidir.<sup>28</sup> Aksi takdirde henüz inşaatın tamamlandığından haberdar olmayan, eseri herhangi bir şekilde teslim almamış iş sahibi ayrı bir sigorta yaptırmayacağı için çoğu kez bu süreçteki rizikolar karşı teminat sağlanmayacaktır. Dolayısıyla inşaat bitse dahi, aksi inşaat sigortası sözleşmesinde kararlaştırılmadıkça teslim veya geçici kabulden önce gerçekleşen rizikolar inşaat sigortası kapsamında değerlendirilmelidir.<sup>29</sup> Buna karşılık geçici kabulden<sup>30</sup> sonra gerçekleşen rizikolar bakım devresi teminatı kapsamında değerlendirilmelidir. Benzer şekilde geçici kabul gerçekleşmese dahi, eserin bir kısmının veya tamamının teslim alınarak fiilen kullanıldığı durumlarda da inşaat sigortasının sona erdiği, varsa bakım devresi klozunun devreye girdiği sonucuna varılmalıdır.<sup>31</sup>

Önemi sebebiyle iş sahibinin kamu idaresi inşaatlarda geçici kabulün ayrıca incelenmesi isabetli olacaktır. İdare Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 41. maddesine göre, farklı uzmanlardan oluşan bir komisyon -geçici kabul komisyonu oluşturulmakta, bu komisyon yükleniciyle birlikte inşaatı incelemekte, varsa eksikleri tespit etmekte ve inşaatın geçici kabulüne ilişkin bir tutanak tutulmaktadır. Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin 41. maddesinin VII. fıkrasında, geçici kabul tutanağının ihale makamı veya yetkilendirilen kişinin onaylamasıyla geçerli hale geleceği düzenlenmişse de idarenin onayının idari bir işlem niteliğinde olduğu, bu düzenlemenin inşaat sigortası bakımından bağlayıcı olmadığı; geçici

kabul tutanağının imza altına alınmasından itibaren bakım devresinin başlaması isabetli olarak kabul edilmektedir.<sup>32</sup> Dolayısıyla idarenin, inşaatın geçici kabule dahi uygun olmadığına ilişkin tespiti hariç olmak üzere, eseri eksikleriyle birlikte kabul etmesiyle birlikte, varsa bakım devresi klozu devreye gireceğinden, inşaat sigortacısının sorumluluğu sadece bu klozla sınırlı olarak devam edecektir. Benzer şekilde idarenin inşaatın geçici kabulünü yapmasına rağmen, geçici kabul tutanağının sonraki bir tarihte düzenlendiği durumlarda da geçici kabulün, tutanağın düzenlendiği tarihte değil, fiilen geçici kabulün yapıldığı tarihte gerçekleştiği kabul edilmelidir.<sup>33</sup>

Bakım devresi teminatı, inşaat sigortasına göre kapsamı daha dar ve kural olarak yüklenicinin işverene karşı sorumluluğu için gündeme gelen bir teminattır. Zira yüklenici, henüz kesin kabul edilmiş eser üzerinde yapacağı ek çalışmalar sırasında kendisinin veya çalışanlarının vereceği zararlardan da sorumlu olup, ek sözleşmeyle bu sorumluluğa karşı teminat sağlanmaktadır.<sup>34</sup> Klozun 1. maddesinde de belirtildiği üzere, yüklenicinin eksik ve hataların giderilmesi için yapacağı çalışmalar sırasında sigortalı değerlere verilen zararlar ile inşaat devresinde yüklenicinin sorumlu olduğu bir sebebe dayanmakla birlikte, bakım devresi sırasında ortaya çıkan hasarlar, bakım devresi teminatı kapsamında kalmaktadır. Ayrıca ek sözleşmeye ve kloza eklenecek bir başka hükümle, bakım devresi sırasında yüklenici tarafından yapılan çalışmalar sebebiyle üçüncü kişilerin uğrayacağı zararlar da teminat altına alınabilir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, bakım devresi teminatı çok sınırlı rizikolar karşı koruma sağlamakta olup, klozun 3. maddesinde yangın<sup>35</sup>, sel<sup>36</sup>, dahili su<sup>37</sup>, deprem<sup>38</sup>, duman, doğal afetler<sup>39</sup>, hırsızlık<sup>40</sup> gibi birçok rizikonun teminat kapsamında olmadığı açıkça belirtilmiştir.<sup>41</sup> Dolayısıyla bu tür rizikolar karşı sigorta korumasından yararlanmak isteyen iş sahibi, mutlaka ayrı sigorta yaptırmalıdır.<sup>42</sup> Bununla birlikte sigortacı ile sigorta ettirenin, bakım devresinde gerçekleşen rizikoların da inşaat sigortası kapsamına alınmasını



kararlaştırmalarının önünde engel bulunmamaktadır.<sup>43</sup>

## Sonuç

İşbu çalışmamızda inşaat sigortasında en fazla uyuşmazlıkla karşılaşılan konulardan birisi olan bakım devresi kısaca incelenmeye çalışılmıştır. Bakım devresi başlangıcının daha doğru tespit edilebilmesi için, inşaat sigortasının süre bakımından kapsamı da incelenmiştir. Buna göre kural olarak inşaat sigortası, poliçe üzerinde yazılan tarihte başlayacak; yine en geç poliçe üzerinde yer alan tarihte kendiliğinden sona erecektir. Söz konusu tarihten sonra, sadece belli bazı risklere karşı teminat sağlayan bakım devresi başlayacaktır.

Aslında konunun açıklandığı gibi net olması beklenirken hem İnşaat Sigortası Genel Şartlarındaki

hem bakım devresi klozundaki düzenlemeler, bakım devresinin başlangıç anının tespitini zorlaştıracak niteliktedir. Yapılacak bir değişiklikle inşaatın tamamlanması, teslimi, teslim edilmese dahi iş sahibi tarafından kullanılması ve geçici kabulü gibi anlamları birbirinden farklı ifadeler yerine, daha net ve yeknesak ifadelerin kullanılması isabetli olacaktır. Ancak böyle bir değişiklik yapıncaya kadar akdedilecek inşaat sigortası sözleşmelerine, sigorta teminatının bitiş ve bakım devresinin başlangıç tarihlerinin, bunların yanı sıra sözleşmede kullanılan ifadelerin anlamlarının açıkça yazılması, olası uyuşmazlıkların önüne geçecektir.

**Av. Dr. Çağrı YÜCEL**  
**Yücel Avukatlık Bürosu**

## Kaynakça/Dipnot

- <sup>1</sup> Şenocak, Kemal: Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000, s.439; Şenocak, Kemal: Sigorta Hukukunda İspat Kolaylıkları, Prof. Dr. Bilge Öztan'a Armağan, Ankara 2008, s.807-808. Ayrıca yazarların farklı görüşleri için bkz. Yücel, Çağrı: İnşaat Sigortası, Ankara 2023, s.256 dn.2.
- <sup>2</sup> İstanbul BAM 17.HD, 04.04.2018, E.2017/1510, K.2018/638 sayılı kararına göre, "...Dava tarihinde yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK'nın 1409. Maddesi'nde, sigortacının sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumlu olduğu, sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükünün sigortacıya ait olduğu düzenlenmiştir. Madde kapsamında sigorta şirketinin zarardan veya bedelden sorumlu olması için öncelikle sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesi gerekir. Yargıtay içtihatları ile de kabul edildiği üzere, diğer mal sigorta türlerinde olduğu gibi, hırsızlık sigortasında da sigortalı rizikonun gerçekleştiğini ve uğradığı gerçek zararı kanıtlamak yükümlülüğündedir..." (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı). Aynı yönde bkz. STK, 05.01.2018, K.2018/İHK-126 (HKD 2018, S.33, s.129-132); Yargıtay 17.HD, 06.02.2020, E.2018/561, K.2020/878 (Sertkaya, A. Şahabettin / Aksoy Karakaya, Dilem: İctihatlarla Sigorta Hukuku ve Trafik Kazasından Kaynaklanan Tazminat Davaları, Ankara 2022, s.1192-1193).
- <sup>3</sup> Yargıtay 17.HD, 25.09.2019, E.2017/596, K.2019/8531 (Kaya, Arslan: Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin Kararları 2019, İstanbul 2020, s.501-502); YHGK, 05.03.2020, E.2018/17-1083, K.2020/259 (Kaya, Arslan: Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin Kararları 2020, İstanbul 2021, s.525-529).
- <sup>4</sup> Şenocak, 2000, s.439; Şenocak, 2008, s.809.
- <sup>5</sup> "Bütün Riskler" ifadesinin yanıltıcı nitelikte olduğu, zira bu sigortalarda da teminat dışında bırakılan rizikoların bulunduğu yönünde bkz. Karayalçın, Yaşar: "Taşıma sigortalarında 'All Risks' (Bütün Riskler) Klozu", Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşımacılığı Sempozyumu, 26-27 Ocak 1984, Ankara 1984, s.217. "Bütün Riskler" ifadesinin tüm hasarların karşılanacağı şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Rehm, Rolf / Frömel, Dieter: Bauleistungsversicherung, München 2020, § A.1.2 Rn.6. Nitekim Yargıtay 11.HD, 31.01.2002, E.2001/8725, K.2002/691 sayılı kararında, "...davalı tarafından düzenlenen "İnşaat Sigorta Poliçesi" All Risk kayıtlı Şartlar başlıklı 1'inci maddesinde; Henüz yerine monte edilmemiş inşaat ve/veya montaj malzemelerine (ihrazat) vaki olacak hasarların ödenebilmesinin ön şartı, bu malzemelerin kapalı, emniyetli, kilitle bir depoda muhafaza edilmesi..." koşulu ile, inşaat/montaj malzemelerine sigorta güvencesi verildiğinin ve bu hükmün tüm riskleri kapsayacak şekilde düzenlendiğinin anlaşılması karşısında..." denilerek, all risk ifadesinden tüm rizikolara karşı teminat sağlandığı sonucu çıkarılmayacağı vurgulanmıştır (Eriş, Gönen: Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku, Ankara 2020, s.308-309).
- <sup>6</sup> Rehm / Frömel, § A.1.2 Rn.11.
- <sup>7</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel, s.261-267.
- <sup>8</sup> Sigorta sözleşmesinin yapılması ya da poliçenin düzenlenmesi tek başına sigortacının sorumluluğunu başlatan bir işlem değildir. Maalesef bu konudaki bilgi eksikliği, olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Sigortacının sorumluluğunun başlayabilmesi için kural, primin tamamının ya da ilk taksitin ödenmesi olmakla birlikte, taraflar bunun aksini kararlaştırabilirler. Ayrıca geçmişe etkili sigorta ve geçici sigorta koruması sigorta da söz konusu kuralın istisnaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel, s.218-219.
- <sup>9</sup> Ayli, Ali: İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, Ankara 2012, s.144.
- <sup>10</sup> Algün, Ayşe Özlem: İnşaat (Bütün Riskler) Sigortası, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013, s.278; Ayli, s.144.
- <sup>11</sup> Örneğin, tuğla taşıyan kamyon inşaat sahasına girmiş, inşaat için geçici olarak oluşturulmuş yollardan geçerken yoldan çıkmışsa ve bunun üzerine tuğlalar zarar görmüşse, inşaat sigortacısı İSGŞ m. A.5/I'e göre tazminat ödeme yükümlülüğü altında olmamalıdır. Çünkü tuğla henüz inşaat sahasına boşaltılmamıştır ve kamyonun hareketi de devam etmektedir. Buna karşılık inşaat sahasına giren kamyonun üzerindeki tuğlalar, inşaat sigortası kapsamındaki sel rizikosu kapsamında zarar görmüşse, riziko inşaat sigortası teminatı kapsamında değerlendirilmelidir (Yücel, s.268 dn.44).
- <sup>12</sup> Algün, s. 279; Ayli, s. 145. Henüz sigorta sözleşmesi yapılırken sözleşmeye inşaatın uzamasına ilişkin getirilen sapma (uzama) süresinin geçerli olduğu ve bu sürede gerçekleşen rizikonun da sigorta teminatına dahil olacağı yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, 17.09.2014, E. 2014/5576, K. 2014/13938 (Ünan, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Altıncı Kitap – Sigorta Hukuku, C. IV, İstanbul 2019, s. 11-13).
- <sup>13</sup> Yargıtay 11. HD, 10.02.2006, E. 2006/376, K. 2006/1565 sayılı kararında, "...Somut olayda, İnşaat Sigortaları Ek Belge No: 2" olarak düzenlenen belgede ve davaya konu rizikonun gerçekleştiği dönemi kapsayan İnşaat Sigortaları Ek Belge No: 6"olarak düzenlenen belge..." ifadesinden, tarafların anlaşarak süreyi uzattığı anlaşılmaktadır (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı). İnşaat sigortası sözleşmesinin süresinin belirlenmesinde sözleşmenin (poliçenin) bir bütün olarak incelenmesi gerektiği, poliçede belirtilen inşaat süresi geçmekle birlikte, inşaat süresinin uzaması durumunda primin nasıl hesaplanacağına poliçede belirtilmesi durumunda, sigorta süresinin sona ermesinden söz edilemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 14.06.1988, E.1988/1777, K.1988/3918 (Ulaş, Işıl: Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Ankara 2005, s.335-336).

- <sup>14</sup> Geçici kabulle birlikte inşaat sigortasının sona erdiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 26.03.1990, E.1190/1447, K.1990/2529 (Ulaş, Işıl: Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Ankara 2012, s.430).
- <sup>15</sup> Algün, s.279-280; Ayli, s.145-147. Yargıtay 11.HD, 17.10.1996, E.1996/3010, K.1996/5730 sayılı kararına göre, "...dava, zarar gören trafo ve malzemelerin hasar bedelinin montaj sigorta poliçesi nedeniyle davalı sigortacıdan tazmini istemine ilişkindir. Davalı sigortacı 24.9.1993 tarihli tutanakla (protokolle) hasar gören trafonun işletmeye alındığını bu nedenle poliçenin 8/k maddesine göre montajı biten ve işletmeye alınan kısımlarda vukua gelen her türlü zararların teminat dışı kaldığını savunmuştur. Sigortalı TR-1 trafonun 24.9.1993 tarihli tutanakla montajı bitip işletmeye alındığı anlaşıldığından, sigorta poliçesinin 8/k maddesi içeriğine göre, bu trafodaki hasarın teminat harici olduğunun kabulü gerekir. Trafonun geçici kabulünün yapılmaması hasarın teminata dahil olduğunu göstermez..." (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).
- <sup>16</sup> Algün, s.280; Ayli, s.151; Rehm /Frömel, § B.1.2. Rn.18.
- <sup>17</sup> Ayli, s.147.
- <sup>18</sup> Rehm /Frömel, § B.1.2. Rn.19.
- <sup>19</sup> Ayli, s.146.
- <sup>20</sup> İSGŞm.A.5/III anlamında ara vermeden söz edebilmek için bunun devamlı olması gerektiği yönünde bkz. Ayli, s.154.
- <sup>21</sup> Rehm /Frömel, § B.1.2. Rn.3.
- <sup>22</sup> Rehm /Frömel, § B.1.2. Rn.4-5.
- <sup>23</sup> Algün, s.306; Ayli, s.187; Topsoy, Fevzi: İnşaat Sigortası Teminatının Kapsamı, TBB Dergisi 2018, S.134, s.548.
- <sup>24</sup> Topsoy, s.548.
- <sup>25</sup> İstanbul BAM43.HD, 04.03.2021, E.2020/121, K.2021/238 (Lexpera); İnşaatın kısmen teslimi durumunda, teslim edilen kısımlar yönünden inşaat sigortasının sona ereceği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 31.01.2011, E.2009/7845, K.2011/956 (Lexpera).
- <sup>26</sup> Munich Re 004'ün aynısı olan kloz aynen şu şekildedir:  
Bakım devresi teminatı, inşaatın tamamlanması veya geçici kabulün yapılması yahut işverene teslim edilmesi veya işveren tarafından kullanılması ile başlayıp işveren tarafından kesin kabulün yapılması ile sona erer.  
I. Teminatın Kapsamı  
İnşaat Sigortası Genel Şartları (Bütün Riskler) hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Genel Şartlar A.3 maddesinin (f) bendi kapsamında tamamlanmış veya geçici kabulü yapılmış yahut işveren tarafından kullanılan inşaatta;  
a) Müteahhidin sözleşme şartları dahilindeki yükümlülükleri kapsamında eksik ve kusurların giderilmesi amacıyla yaptığı çalışmalar sırasında sigortalı kıymetlere verdiği zarar ve ziyanlar ile,  
b) Bakım devresi esnasında ortaya çıkan ve inşaat devresinde müteahhidin sorumlu olduğu bir nedene dayanan ziya ve hasarlar temin edilmiştir.  
II. Ek Sözleşme ile Teminat Altına Alınabilecek Hal  
Müteahhidin sözleşme şartları dahilindeki yükümlülükleri gereğince eksik ve kusurların giderilmesi amacıyla bakım devresinde yaptığı çalışmalar sırasında üçüncü şahısların uğrayacağı zararlar dolayısıyla sigortalıya düşecek hukuki sorumluluklar, ek sözleşme ile teminat altına alınabilir.  
III. Teminat Dışında Kalan Haller  
Sigortacı, bakım devresinde aşağıdaki haller sebebiyle meydana gelen zararlardan sorumlu değildir.  
a) Bakım faaliyetinden kaynaklanmayan; yangın, infilak, dahili su, duman, kar ağırlığı, her türlü taşıt çarpması,  
b) Her türlü doğal afetler,  
c) Grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri, kötü niyetli hareketler ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketler,  
d) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler,  
e) Sigortalı kıymetler dışında, sigortalı taraflara ait mevcut bina ve tesislere zarar gelmesi,  
f) Hırsızlık ve hırsızlığa teşebbüs.  
İHTAR: Bu teminat ..... süre ile geçerli olup, poliçede yazılı bakım devresi süresi her ne olursa olsun inşaatın tamamlanması, geçici kabulün yapılması veya sigortalı kıymetin filen kullanıma alınması ile kendiliğinden başlar. ([https://www.tsb.org.tr/media/attachments/Insaat\\_Sigortas%C4%B1\\_Genel\\_Sartlar%C4%B1.pdf](https://www.tsb.org.tr/media/attachments/Insaat_Sigortas%C4%B1_Genel_Sartlar%C4%B1.pdf) (Erişim tarihi: 03.12.2023)).
- <sup>27</sup> Teslim ve kabul farkları konusunda ayrıntılı açıklama için bkz. Uçar, Ayhan: "İstisna sözleşmesinde teslim kavramı, teslimin usulü ve hukuki sonuçları", AÜEHFD 2001, C.V, S.1-4, s.515- 521.
- <sup>28</sup> Geçici kabulden sonra gerçekleşen hasarın bakım devresi teminatı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 31.10.2017, E.2016/7256, K.2017/5923 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).

- <sup>29</sup> Görüşümüzün İSGŞ m.A.3/f'nin lafzına uymadığı iddia edilebilirse de aksine bir yorumun menfaatler dengesine aykırı olacağını, iş sahibini ve aslında henüz inşaat sebebiyle sorumluluğu devam eden yükleniciyi korumasız bırakacağı açıktır. Kaldı ki kamu ihale hukukunda geçici kabulün gerçekleşmesiyle, ihale konusu işin teslim alındığı kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Paket, Sabure: Eser sözleşmesinin ifasında kabul, Ankara 2020, s.99.
- Aslında bu tartışmanın önüne geçebilmenin en basit yolu, inşaat sigortası sözleşmesine buna ilişkin net bir hüküm koymaktır. Bununla birlikte YHGK, 04.05.2016, E.2014/11-716, K.2016/572 sayılı kararında, "...Yukarıda içeriklerine yer verilen hükümlerin bir bütün olarak değerlendirilmesi sonucu, geçici kabulün yapıldığı ve inşaat sigortasının bittiği 14.12.2006 tarihinden önce verilen tüm teminatların, bakım devresi bakımından da geçerli olduğunun kabulü gerekir. Zira, Munich Re 004 klozunun başlangıcındaki 'poliçe şartlarında ve ekli zeyilnamelerde yer alan diğer hükümler aynen saklı kalmak' ibareleriyle yukarıda içeriğine yer verilen poliçenin özel şartlarına atf yapılmakta olup; buna göre de, inşaat süresinin geçici kabule göre değil, poliçede açıkça yer verildiği üzere, 'iş bitirme belgesi düzenlenmesine (yani kısmi veya kesin kabule) bağlı olduğu kararlaştırılmıştır. Buna göre; 14.12.2006 tarihinde yapılan geçici kabulden sonra 21/22.03.2007 tarihinde (genişletilmiş bakım devresinde) meydana gelen sel afeti nedeniyle yolda oluşan hasarı tazmin yükümlülüğünün davalı sigortacıda olduğu belirgindir..." denilmiştir (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı). Ancak söz konusu kararın karşı oyundaki "...Genişletilmiş bakım teminatı olan Munich Re 004 Klozu, iki hususu teminat altına almaktadır. Birincisi, yapı sözleşmesinin bakım devresini düzenleyen hükümleri uyarınca, bir veya birden çok yüklenicinin, bakım faaliyetleri sırasında, sigorta konusuna verdikleri kayıp ve zararlar teminat kapsamında alınmıştır. Dava konusu sel hasardan kaynaklanan zarar; yüklenicinin verdiği bir zarar olmadığından, bu kloza göre teminat kapsamında değildir. İkincisi, inşaat süresi içinde ve kısmi veya kati kabul öncesi meydana gelmiş olmak koşuluyla, bakım devresi içinde ortaya çıkan kayıp ve zararlar sigorta teminatına dahil edilmiştir. Bunun için, hasarın inşaat süresi içinde meydana gelmesi şarttır. Dava konusu sel hasarı, geçici kabul yapıldıktan sonra, bakım teminatı döneminde meydana geldiğinden, inşaat süresi içinde meydana gelme şartı gerçekleşmemiştir. Bu nedenle, dava konusu sel hasarı, bu kloza göre bakım teminatı kapsamında değerlendirilemeyecektir. Bu nedenlerle, bakım devresinde meydana gelen selden kaynaklanan hasarın, Munich Re 004 Bakım Klozunu teminatı kapsamında kalmadığı..." yönündeki gerekçenin daha isabetli olduğu kanaatindeyiz. Bakım klozu gereğince, hasarın sebebinin bakım devresi öncesinde ortaya çıkması gerektiği, halbuki olayda selin bakım devresinde gerçekleştiği, dolayısıyla bu rizikonun bakım devresi teminatı kapsamında değerlendirilemeyeceği ve karşı oydaki gerekçenin isabetli olduğu yönünde bkz. Ünan, s.27-32.
- <sup>30</sup> Geçici veya kesin kabulün gerçekleştiğinin ispat yükünün sigortacı üzerinde olduğu yönünde bkz. STK, 30.04.2019, K.2019/İHK-5000 (Lexpera).
- <sup>31</sup> Yargıtay 11.HD, 30.09.2011, E.2011/10547, K.2011/11562 sayılı kararında, "... Ekspertiz raporunda rizikonun gerçekleştiği kısımların yapımının tamamlandığı, hakedişlere girdiği, yüklenicinin bir yandan işleri gerçekleştirdiği, diğer yandan biten işlerin yayalar tarafından kullanıldığını, rizikonun meydana geldiği sırada hasarlı yerlerin kullanıldığı belirtilmiştir. Bu durumda davalı sigorta şirketlerinin sorumluluğunun bulunup bulunmadığı yönünden Genel Şartlar 3/j maddesindeki koşulların oluşup oluşmadığı konusunda gerekli inceleme ve değerlendirme yapılmadan hasardan sigorta şirketinin sorumlu olduğunun kabulü yerinde olmayıp..." denilmiştir (Lexpera).
- <sup>32</sup> İzmir BAM 11.HD, 06.05.2021, E.2018/1873, K.2021/592 sayılı kararına göre, "... Dosyadaki ihale belgelerine göre geçici kabul itibar tarihi 11.04.2014 olduğundan dava konusu 13.04.2014, 21.04.2014 ve 19.05.2014 tarihleri arasındaki hasarın bakım evresinde gerçekleştiği ve kötü niyetli hareketler kapsamında kalan hasarın teminat dışı olduğu açıktır. Her ne kadar davacı vekili geçici kabul tarihinin onay tarihi olan 28.05.2014 olduğunu savunmakta ise de geçici kabulün onaylanması idari bir işlem olup itibar tarihinde geçici kabulün gerçekleştiğinin kabul edilmesi doğru bulunmuştur. Böylelikle geçici kabul öncesinde tüm riskler teminat altında iken bakım evresinde üçüncü kişilerin zarar vermesiyle gerçekleşen hasarlar teminat dışında kaldığından davanın reddine karar verilmesi yerindedir..." (Lexpera).
- <sup>33</sup> Ankara BAM 23.HD, 22.12.2021, E.2018/2641, K.2021/1985 sayılı kararında, "...ihaleyi yapan idare ve davacı şirketlerin oluşturduğu iş ortaklığı arasında 14/09/2016 tarihli Yapım İşleri Geçici Kabul Tutanağı'nın düzenlendiği, söz konusu kabul tutanağında Geçici Kabul tarihinin 07/06/2016 tarihi olarak belirlendiği, her ne kadar tutanak 14/09/2016 tarihinde tutulmuş ise de söz konusu tutanağın içeriğinde geçici kabul tarihinin 07/06/2016 olarak belirlenmesi nedeniyle mahkememizce de geçici kabul tarihinin 07/06/2016 olarak kabul edildiği..." şeklindeki yerel mahkeme kararı hukuka uygun bulunmuştur (Lexpera).
- <sup>34</sup> Algün, s.308; Ayli, s.187.
- <sup>35</sup> Yargıtay 11.HD, 31.10.2017, E.2016/7256, K.2017/5923 (SMİP).
- <sup>36</sup> Yargıtay 11.HD, 09.07.2013, E.2013/9640, K.2013/14540 sayılı kararına göre, "...sel rizikosunun, anılan hüküm uyarınca teminat kapsamında kalması için 14.12.2006 tarihinden önce meydana gelmesi, ancak sonuçlarının yani zararın, bakım devresi içinde ortaya çıkması gereklidir. Dolayısıyla mahkemenin inşaat süresi dışında (geçici kabul tarihinden sonra) ve bakım devresi içinde meydana gelen sel hasarının bu madde kapsamında teminata dahil olduğunu kabul etmesi doğru değildir..." (Lexpera). Buna karşılık geçici kabul yapılmasına rağmen, bakım devresinde gerçekleşen sel rizikosunun inşaat sigortası teminatına dahil olduğu yönündeki yerel mahkeme kararını onayan karar ve bu karara karşı yazılan haklı karşı oy için bkz. Yargıtay 11.HD, 22.01.2013, E.2011/919, K.2013/1334 (Lexpera).

- <sup>37</sup> Buna karşılık Yargıtay 11.HD, 17.04.2013, E.2011/12692, K.2013/7504 sayılı kararında, "...Sigorta Tahkim Komisyonu'nca toplanan delillere göre, davacı tarafından tamamlanan inşaatın davalı tarafından bütün riskler inşaat sigortası ile sigortalandığı, bu inşaatın bakım devresi içinde don nedeniyle hasara uğradığı hususlarının çekişmesiz olduğu, uyumsuzluk bakım devresi içinde meydana gelen hasarın poliçe teminatı kapsamında kalıp kalmadığı noktasında toplandığı, uyumsuzluk konusu hasarın faal dönemi kapsayan sigorta poliçesinin teminatı kapsamında bulunduğu, bakım devresindeki hasarları teminat kapsamına alan poliçenin faal dönem poliçesinin devamı olduğu, Bütün Riskler İnşaat Sigortası Genel Şartları'nda, dahili su hasarının bakım faaliyetlerinden kaynaklanmaması halinin teminat harici tutulduğu, bu hükmün mefhumu muhalifinden bakım faaliyetinden kaynaklanan dahili su hasarının teminat kapsamında olacağı sonucuna varıldığı, her ne kadar davalı tarafça dahili su hasarı için teminat verilmediği savunulmuş ise de, 5684 sayılı Kanun'un 11/4. maddesi uyarınca kapsam dışı bırakılmış risklerin açıkça belirtilmesinin gerektiği, belirtilmeyen risklerin teminat kapsamında sayılacağı, dolayısıyla davalı savunmasının yerinde bulunmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne...karar verilmiştir... davalı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hakem kararının ONANMASINA..." denilmiştir (SMİP).
- <sup>38</sup> Yargıtay 11.HD, 18.12.2017, E.2016/2867, K.2017/7353 (Lexpera).
- <sup>39</sup> Yargıtay 11.HD, 19.02.2019, E.2019/467, K.2019/1328 sayılı kararına göre, "... 1401 maddesi gereğince davalı ... şirketinin tazmin borcunu doğuran rizikonun, bakım devresinde 28.01.2015 tarihinde gerçekleşmiş bulunmasına, taraflar arasında mün'akid sigorta poliçesinde her türlü doğal afet sonucu oluşan hasarın"teminat dışı bırakılmış olmasına göre, sigorta şirketinin sorumluluğunun bulunmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, rizikonun gerçekleşme tarihi ve bakım devresine ilişkin hükümlerin gözardı edilmesi suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş..." (Sinerji Mevzuat ve İċtihat Programı). Buna karşılık Yargıtay 11.HD, 03.05.2017, E.2016/7299, K.2017/2598 sayılı kararına konu ve bakım devresinde gerçekleşen sel rizikosu, doğal afet olarak değerlendirilmemiş ve zarardan sigortacının sorumlu olduğu kabul edilmiştir (Sinerji Mevzuat ve İċtihat Programı). Hasara sebep olan selin doğal afet olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin tartışılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11.HD, 27.05.2013, E.2012/11685, K.2013/10933 (Eriş, s.459-460).
- <sup>40</sup> Yargıtay 11.HD, 16.01.2014, E.2012/8629, K.2014/954 (Lexpera); İstanbul Anadolu 2. ATM, 21.06.2018, E.2016/672 K.2018/704 (Lexpera); Ankara BAM 27.HD, 11.11.2020, E.2020/788, K.2020/1116 (Lexpera).
- <sup>41</sup> Bununla birlikte inşaat sigortası sözleşmesinin taraflarının ayrıca ve açıkça kararlaştırarak, bakım devresinde gerçekleşen bu gibi rizikoların da sigorta kapsamına alınabileceği yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, 02.04.2001, E.2001/694, K.2001/2630 (Lexpera); Yargıtay 15.HD, 24.07.2007, E.2006/3008 K.2007/5085 (Lexpera).
- <sup>42</sup> Algün, s.308; Ayli, s.150.
- <sup>43</sup> Yargıtay 11.HD, 05.07.2001, E.2001/5628, K.2001/6184 sayılı kararında, "...Poliçe Genel Şartları'nın 2/f ve 3/j maddelerinde inşaatın bitim veya geçici kabulünden sonra başlayan bakım devresi ve işveren tarafından kullanılan kısımlarda meydana gelecek hasarlar teminat dışı bırakılmış ise de, bu hususun aksinin kararlaştırılmasının mümkün olduğu ve taraflar arasında düzenlenen poliçelerde, bakım süresinde de, teminat kapsamına alındığı, poliçenin 3. ve 4. maddeleri uyarınca, sigortanın inşaat bitimine kadar teminatın devam edeceği ve hasarın uzatılan bakım süresi içerisinde meydana gelmesi nedeniyle teminat içinde kaldığı..." şeklindeki yerel mahkeme kararını isabetli bulmuştur (Lexpera).

## *Olası Bir Marmara Depremi Hasarının Minimize Edilmesinde Sigorta Sektörünün Rolü*

### Özet

Marmara Bölgesi'nin depremselliği ve olası bir deprem hasarının minimize edilmesinde sigorta sektörünün etkisinin irdelendiği çalışmanın ilk kısmında Türkiye'nin deprem durumundan, jeolojik konumundan ve geçmiş felaketlerinden bahsedilmiştir. Marmara Bölgesi'ne özgü olacak şekilde yapıların durumu ve hasar sonrası kayıpların ele alındığı bu çalışmada yapı performans analizi ile güçlendirmenin gerekliliğine, sigorta şirketlerinin üstlenmesi gereken görevlere ve ilave olacak hasar tespiti ile uygulamasına değinilmiştir. Bu doğrultuda sigorta şirketlerinin insanların sigortalanma bilinçlerini artıracak çalışmalara yönelmeli, devlet ve üniversite destekli çalışmalar içerisinde yer almalı, depremin kaçınılmazlığı ve deprem hasarının kontrol altına alınabileceğini insanlara yansıtmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Çalışmanın son aşamasında buna bağlı olarak sigortalanma oranının artırılmasında sosyal medyanın etkin kullanımından, ülkede yaygın olan spor ve eğlence faaliyetlerinde deprem ile sonuçlarının bilincinin oluşturulmasından ve saha çalışmalarının en üst seviyede uygulanmasından söz edilmiştir.

### 1. Giriş

Doğayı, insan yaşamını doğrudan tehdit eden ve doğal nedenlerle meydana gelen felakete doğal afet denilmektedir. Doğal nedenlerle meydana gelmesinin yanı sıra beşerî faktörlerin de üzerindeki etkisi oldukça fazla olan doğal afetlerin başında deprem, sel, heyelan, çığ ve don olayları gelmektedir. Mevcut felaketlerin yaşam şartlarına, insani faaliyetlere, doğaya, finans sektörüne, tarıma, hayvancılığa kısacası insanın mevcut olduğu her alana etkisinin yüksek seviyede olduğu da açıkça bilinmektedir. Bu unsur doğrultusunda felaketlerin öncesi, yaşandığı an ve sonrası

irdelenmeli, sektörel bazda önlemler alınmalı ve meydana gelebilecek maddi-manevi hasarlar ortadan kaldırılmasa dahi minimize edilmelidir.

Çalışmanın ana hedefinde yer alan deprem tehlikesi ise yerkabuğundaki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları sarsma olayı olarak tanımlanmaktadır ve bilindiği üzere önlenemeyen bir doğa olayı olarak görülmektedir. Önüne geçilemeyen bu doğa olayının tekrarlanma sıklığı, şiddeti, etkisi ve hasarı deprem bölgelerine göre farklılık göstermekte, fay hatlarının durumuna göre şekillenmektedir. Doğanın kanunu gereği yaşanması gereken doğa olayını doğal afete çeviren en büyük etken ise insan ve insan davranışları olarak görülmektedir. Mevcut yapıların depreme dayanıklılığının sağlanması amacıyla yapılan teorik hesaplamalardan, uygulamaların doğruluğuna kadar birçok alanda bulunan insanın deprem kaynaklı hasarları da düşürebildiği ve düşürebileceği sayısal rakamlarla da açıklanabilmektedir. Ülkemizde depremin gerçekleştiği ve gerçekleşme potansiyelinin yüksek görüldüğü bölgelerin Kuzey Anadolu, Doğu Anadolu ve Batı Anadolu fay hatlarına yakın olduğu, tarihin büyük depremlerinin de bu alanlarda meydana geldiği Deprem Araştırma Dairesi tarafından belirlenmiş ve doğrulanmıştır.

Depremin öncesi ve sonrası olmak üzere meydana gelen bütün aksiyonlardan etkilenen sektörlerin başında sigorta yer almaktadır. Sigorta sektörünün ana gayesi ise risklerin gerçekleşmesi sonucu doğabilecek zararları gidermek için kullanılan mali araç olabilmekte ve çeşitli risk yönetimi metodlarını yaygınlaştırarak risklerin gerçekleşme ihtimalini düşürmektedir. İstatistik bilimi riskin matematiksel ifade ile şiddet ve olasılığın çarpımından meydana geldiğini belirtmektedir; bu durum da riskin olasılık ve şiddet ile doğru orantılı

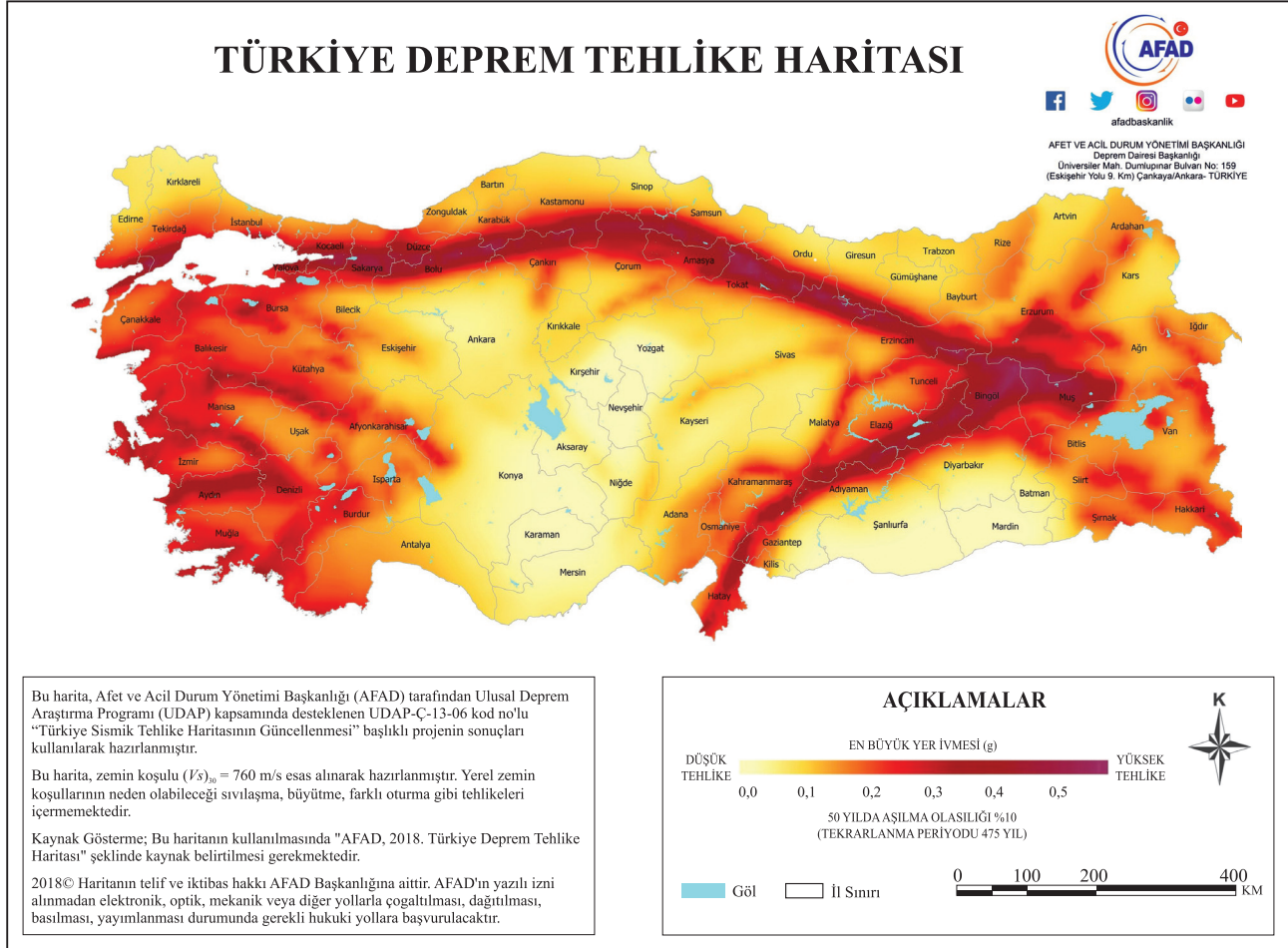
olduğunu ifade etmektedir. Tam da bu hususta sigorta sektörü mevcut risklerin şiddet ve olasılığın- dan kaynaklı hasarlarını minimum seviyeye indir- gemek için çabalamakta, insanların yaşamlarının belirli oranda garanti altına alınmasını sağlamaktadır. Ülkemizin de üç adet fay hattının mevcudi- yeti nedeni ile jeolojik konumunun depreme ve deprem sonucu hasarların fazlalığına yatkın oldu- ğu açıkça anlaşılmaktadır. Fay hatlarının doğu yö- nünden başlayıp batıya doğru yönelmesi de riskin Marmara Bölgesi'nde yoğunlaştığını ve insan nü- fusu kaynaklı hasarların da bu noktalarda daha yüksek maddi-manevi hasarlara yol açtığını bil- dirmektedir. Ülkemiz tarihinde yaşanan ve son 100 yılı kapsayan depremler baz alındığında Düzce ve Gölcük depremlerinin en etkili doğal

afetlerden ikisi olduğu anlaşılmaktadır.

## 2. Marmara Bölgesi Deprem Durumu

Marmara bölgesi, ülkemizdeki 7 ana bölgeden biri olup en fazla nüfusa sahip olan bölge olarak kayıtlara geçmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)). Nüfusu fazla olan alanlarda meydana gelebilecek en ufak bir felaketin sonuçları da nü- fusla doğru orantılı olacak şekilde artmaktadır. Depremin ne zaman meydana gelebileceği doğa olayı olmasından dolayı bilinmemekte, fakat uz- manlar tarafından öngörülebilmektedir. Bu doğ- rultuda geçmiş depremlerin öncesi ve sonrası ir- delenmiş, Marmara Bölgesi'nin deprem durumu belirlenmiştir.

Şekil-1 AFAD Türkiye Deprem Tehlike Haritası



- Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın Batı Anadolu Fay Hattı ile birleştiği noktalarda konumlanan Marmara Bölgesi'nin son yıllarda yaşadığı en şiddetli depremin 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen Gölcük Depremi (7,4 şiddetiy-le) olduğu kayıtlara geçmiştir. Resmî raporlara göre 18.373 ölüm, 48.901 yaralanmanın ger-çekleştiği depremde 505 kişinin sakat kalmış, 285.211 ev, 42.902 iş yerinin hasar görmüş, çöken 133.683 bina nedeni ile yaklaşık 600.000 kişi evsiz kalmıştır.
- Deprem zararını öne çıkaran bir diğer unsur olan popülasyon yine Marmara Bölgesi'nde kendini ön plana çıkarmaktadır, 2021 TÜİK verilerine göre yaklaşık 25 milyon nüfusa ulaşan bölgenin deprem sonrası facia yaşaması da yüksek ihtimal olarak değerlendirilmektedir.
- Yapıların depreme olan dayanımı, yönetmeli-ğe uygunluğu ve eksiksiz-doğru malzeme kul-lanımı yine olası bir felaketin önleyicisi veya habercisi olabilmektedir. Bu bilgi ışığında Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Dairesi tarafından yayımlanan raporda İstanbul ilindeki her 10 yapıdan 7'sinin 2000 yılı ve öncesinde inşa edildiği, bu konutların toplam sayısının ise yaklaşık 3,1 milyona eriştiği bil-gisine ulaşılmıştır. Mevcut rakamlara ek ola-rak aynı ildeki toplam bina sayısının 1 milyon 200 bin seviyelerine vardığı anlaşılmaktadır. Mevcut sayısal veriler şehirdeki yapıların yoğunluğunu, yaşını belirtmektedir. Yapısal

kusurların, dayanıksızlığın, taşıyıcı sistem ha-sarlarının baş sebepler olarak gösterildiği ya-pısal uygunsuzlukların çokluğu da yine 2000 yılı ve öncesi inşa edilen yapılarda toplanmak-tadır. Bunun ana sebebi olarak binaların yapıldıkları dönemde oldukça eski ve eksik unsur-ları olan 1998 Türkiye Bina Deprem Yönet-meliği'ne tabii tutulmaları olarak göze çarp-maktadır.

- Son olarak çarpık yerleşimin de oldukça fazla görüldüğü Marmara Bölgesi'nde yapıların ge-lişigüzel konumlandırılması, yapılar arası me-safeye uyulmaması, yeterli boşluk-derz bıra-kılmaması ve bitişik yapıların yekpare çalış-ması olası bir depremin olumsuz etkilerini ar-tırmaktadır.

## 2.1. Rakamlarla Marmara Depremi ve Sigortalama Oranı

Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nun 2019 yılın-daki verilerine göre 1999 Marmara Depremi'nin ardından geçen 20 yıllık sürede konutların %52'si Zorunlu Deprem Sigortası kapsamına dahil olmuştur. Dask 2019 faaliyet raporuna göre 1999 yılında 500 bin civarında olan deprem si-gortalı konut sayısı Ağustos 2019 itibarıyla 9 milyon rakamına ulaşmıştır, mevcut durum dep-rem sonrası dönemde insanlardaki bilincin arttı-ğını ve depremin bir tehlike olarak kabul edilip si-gorta teminatı altına alınması gerektiğini göster-mektedir. Bölgelere göre deprem sigortası oranı-nı yayımlayan DASK, sigorta oranının hala bek-lenen seviyelere erişemediğini belirtmektedir.



**Tablo-1 DASK Verileri**

Bölge Adı	Zorunlu Deprem Sigortası Oranı (%)
Marmara Bölgesi	63
Ege Bölgesi	53
İç Anadolu Bölgesi	49
Akdeniz Bölgesi	46
Karadeniz Bölgesi	44
Doğu Anadolu Bölgesi	39
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	38

**Tablo-2 Marmara Bölgesi 4 İlin DASK Verileri**

İl Adı	Toplam Konut Sayısı	Yaşayan Poliçe	Sigortalılık Oranı
İstanbul	4.153.000	2.577.056	%62,10
Bursa	754.000	423.490	%56,20
Kocaeli	481.000	310.164	%64,50
Sakarya	240.000	181.212	%75,50

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Marmara ve Ege Bölgeleri depremin yoğunlaştığı alanlar olup %50'nin üzerinde sigortalanma oranına sahiptir. Bir başka deprem bölgesi olan Güneydoğu Anadolu (doğu tarafı) mevcut tabloda %38-%39 bandında gözükmektedir. Bu husus Van ve Elazığ gibi son zamanlarda yaşanan büyük depremlere rağmen rakamın ortalamanın altında kaldığını ifade etmektedir. Van'da 23 Ekim 2011 tarihinde meydana gelen şiddetli depremin ardından deprem sigortalı konut yüzdesi %9 seviyelerinden 40 seviyelerine çıkmış olup sigortalanma bilincinin son 10 yılda yaklaşık dört katına eriştiği anlaşılmaktadır (DASK, 2019). Sigortalanma oranının yükselmesi mevcut prim gelirlerinin artmasına sebep olsa dahi yaşanan depremlerin ardından ödenen hasar miktarları mevcut sigorta şirketleri ile ülkenin ekonomik durumunu olumsuz yönde etkilemektedir. DASK verilerinde 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren hasar

sahiplerine ödenen toplam miktarın 190 milyon Türk lirasına eriştiği ve ortalama olarak 100 metrekarelik betonarme bir konuttaki primin senelik bazda 133 Türk lirası seviyelerine ulaştığı açıklanmıştır. Sayısal verilerden de anlaşılacağı üzere başta deprem olmak üzere doğal afetler sigorta sektörünün taşıdığı sorumlulukları çok ciddi boyutta artırmakta, Marmara Bölgesi için ise ayrı bir tehdit unsuru oluşturmaktadır. Yaklaşık 20 adet şehri 1. Derece deprem bölgesinde yer alan bir ülkede deprem sigortasının %50 seviyelerinde kalması sigortanın bir zorunluluk değil de tercihe bağlı bir unsur olarak değerlendirilmesi olarak görülmektedir.

### 3. Deprem Hasarının Azaltılmasında Sigortanın Rolü

DASK tarafından 1999 Marmara Depremi sonrası açıklanan rakamlarda 500 bin konutun deprem teminatlı olduğu ve bunların sonucunda da yaklaşık

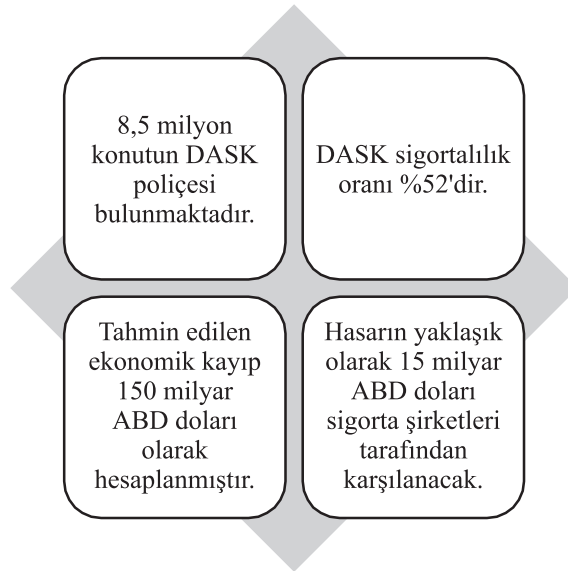
20 milyar ABD dolarlık bir hasar meydana geldiği anlaşılmıştır. Sigorta şirketleri ise o dönemki hasarın %5'lik kısmının (1 milyar ABD doları) karşılanabildiğini bildirmiştir. Ödenen hasarın dönem şartlarına rağmen yaklaşık 1 milyar ABD dolarına erişmesi, ülkenin depreme açık bir yerleşiminin bulunması ve sigortalı oranının o dönemdeki düşüklüğü, bugün gerçekleşecek bir depremde hasarların olumsuz etkileriyle birlikte çok daha fazla artacağını belli etmektedir. Bu husus doğrultusunda sigorta sektörü hasarların azaltılmasında aktif olarak yer almalı ve devlet destekli planlar ile bunu sürekli hale getirmelidir.

### 3.1. Beklenen Deprem Tarihi ve Olası Hasarı

Deprem konusunda araştırmalar yapan ve tahminlerini sürekli olarak dile getiren Jeofizik Mühendisi Prof. Dr. Ahmet Ercan 24 Ocak 2021 tarihinde yaptığı açıklamada “2030 yılından önce herkes İstanbul veya Tekirdağ'da deprem bekler-

ken şu anda Sakarya çukuru dediğimiz çukurdaki bu çukurun bir tarafı İzmit bir tarafı Bolu Tüneli'nin bulunduğu yerdir. Buradan 2030 yılından önce yıkıcı bir deprem bekliyorum ve bunu ilk kez söylüyorum” ifadelerine yer vermiştir. Açıklamasının temelini ise fay hatlarındaki enerji boşalmasının ortalama 30 senede bir gerçekleştiğine ve dolayısıyla 1999 yılından sonra 2030 senesinin risk teşkil ettiğine dayandırmaktadır. Önümüzdeki birkaç on yıllık dönemde büyük İstanbul depreminin muhakkak gerçekleşeceğine işaret eden Ercan, bu zaman dilimlerinde yıkıcı hasarların da meydana gelebileceğini açıklamıştır. Belirtilen ifadelerden de anlaşılacağı üzere bölgede beklenen büyük depremin hasarının da oldukça etkili olacağı ön görülmektedir. Bu amaçla çalışma yapan ve olası bir depremin maddi-manevi kayıplarını ele alan Uluslararası Afet Veri Tabanı EM-DAT verileri Şekil 2'de açıklanmıştır.

Şekil-2 Uluslararası Afet Veri Tabanı-Hasar Tahmini



**Not:** Veriler 2018-2019 yıllarına ait olup, değişkenlik gösterebilmektedir.

Verilerden de anlaşılacağı üzere ileriki senelerde meydana gelebilecek olası bir depremin sigorta şirketlerine yaklaşık maliyeti 15 milyar ABD doları olarak hesaplanmıştır. Hasarın maddi ve ekonomik yönü haricinde ülkesel problemlere de sebebiyet vereceği öngörüldüğünden muhtemel hasarların tespit edilmesi, poliçe bedellerinin güncellenmesi, poliçe kapsamlarının genişletilmesi, il ve bölge bazında deprenselliğin daha detaylı incelenmesi ve sigortalama bilincinin artırılması gibi halk ve devlet destekli çalışmaların sürekli hale getirilmesi gerekmektedir.

### **3.2. Hasarın Azaltılmasında Uygulanabilecek Yöntemler**

Mevcut deprem haritasında Marmara Bölgesi'nin büyük bir çoğunluğunun riskli bölgede yer alması, hasarların tespiti ve minimize edilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Oluşabilecek zararların azaltılabilmesi amacıyla uygulanabilecek ilk yöntem, il ve ilçe bazında deprenselliğin ve sigortalandırmanın detaylandırılması ve matematiksel yöntemlerle desteklenmesidir.

#### **3.2.1. Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi ile Deprem Olası Hasarının İncelenmesi**

Çok kriterli karar verme yöntemleri, Litvanya'nın Vilnius Gediminas Teknik Üniversitesi'nin öğretim üyeleri tarafından çeşitlendirilen, kriter ve alternatiflerin belirli şartlarda oluşturularak en faydalı kararın verilmesini sağlayan çözüm yöntemleri olarak bilinmektedir. ARAS,

COPRAS, WASPAS ve EDAS gibi çeşitli hesap metotları olan yöntemlerden WASPAS'ın mevcut çalışmada kullanılması uygun görülmüştür. Çok kriterli karar verme yöntemlerinden Ağırlıklı Toplam ve Ağırlıklı Çarpım modellerinin bir katsayı ile bütünleştirilmesi sonucunda geliştirilen WASPAS (Bütünleşik Ağırlıklı Toplam ve Çarpım Yöntemi), etkin birçok kriterli karar verme yöntemidir. Çalışmanın gerçekleştirildiği bölge Marmara olduğundan il ve ilçe de bu bölgeden seçilmiş ve İstanbul ile 5 ilçesi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın ana amacı depremin meydana getirebileceği en fazla hasarın ilçe bazında tespit edilerek bölgeye ait poliçelendirme ve sigortalama oranının artırılmasının sağlanmasıdır. Yöntemin ilk aşamasında 5 adet kriter ve 5 adet alternatif (ilçe) belirlenmiş ve tablo haline sayısal verilerle birlikte getirilmiştir. Tablonun en altında yer alan kriter ağırlıkları iki inşaat mühendisi tarafından belirlenmiş ve ilgili şemaya yansıtılmıştır. Hesaplamanın ilk aşamasında sayısal veriler 0 ile 1 değerleri arasında olacak şekilde normalize edilmekte, ardından ise belirlenen ağırlık değeriyle çarpılarak toplanmaktadır (WSM), ikinci aşamada normalize edilen değerler ağırlık değerleriyle üslü olarak yazılmakta ve çarpım işleminin ardından sonuçlandırılmaktadır (WPM).

*Not: Veriler 2019-2020 yıllarına ait olup sırasıyla AFAD (Deprem bölgesi), İBB (Bina sayısı, 2000 öncesi bina sayısı), Nüfus Müdürlüğü (Nüfus) ve DASK (Sigortalı Konut Sayısı) tarafından temin edilmiştir.*

# REASÜRÖR

Tablo-3 WASPAS Sayısal Veriler

İlçeler	Kriterler				
	Deprem Bölgesi	Bina Sayısı	2000 Öncesi Bina Sayısı / Toplam Bina Sayısı	Nüfus	Sigortalı Konut Sayısı
Maltepe	1	28.742	0,859	525.566	92.738
Kadıköy	1	25.210	0,731	485.233	140.534
Esenyurt	2	38.684	0,615	977.489	189.643
Kağıthane	2	29.103	0,814	454.550	65.028
Çatalca	3	27.302	0,408	76.131	9.379
Kriter Ağırlıkları	0,22	0,17	0,25	0,16	0,20

Tablo-4 WASPAS Normalizasyon

İlçeler	Kriterler				
	Deprem Bölgesi	Bina Sayısı	2000 Öncesi Bina Sayısı / Toplam Bina Sayısı	Nüfus	Sigortalı Konut Sayısı
Maltepe	0,333	0,877	0,475	0,145	0,489
Kadıköy	0,333	1,000	0,558	0,157	0,741
Esenyurt	0,667	0,652	0,663	0,078	1,000
Kağıthane	0,667	0,866	0,501	0,167	0,343
Çatalca	1,000	0,923	1,000	1,000	0,049
Kriter Ağırlıkları	0,22	0,17	0,25	0,16	0,20

Tablo-5 WASPAS WSM Sonuç

İlçeler	Kriterler						
	Deprem Bölgesi	Bina Sayısı	2000 Öncesi Bina Sayısı / Toplam Bina Sayısı	Nüfus	Sigortalı Konut Sayısı	TOPLAM	Sıralama
Maltepe	0,073	0,149	0,119	0,023	0,098	0,462	1
Kadıköy	0,073	0,170	0,139	0,025	0,148	0,556	3
Esenyurt	0,147	0,111	0,166	0,012	0,200	0,636	4
Kağıthane	0,147	0,147	0,125	0,027	0,069	0,514	2
Çatalca	0,220	0,157	0,250	0,160	0,010	0,797	5

**Tablo-6 WASPAS WPM Sonuç**

İlçeler	Kriterler						
	Deprem Bölgesi	Bina Sayısı	2000 Öncesi Bina Sayısı / Toplam Bina Sayısı	Nüfus	Sigortalı Konut Sayısı	TOPLAM	Sıralama
Maltepe	0,785	0,978	0,830	0,734	0,867	0,406	1
Kadıköy	0,785	1,000	0,864	0,744	0,942	0,475	3
Esenyurt	0,915	0,930	0,902	0,665	1,000	0,510	4
Kağıthane	0,915	0,976	0,841	0,751	0,807	0,455	2
Çatalca	1,000	0,987	1,000	1,000	0,548	0,541	5

- Yöntemin hesaplanmasının ardından sıralamada 1 en fazla hasarın meydana geleceği ilçeyi temsil ederken, 5 en az hasarı temsil etmektedir.

**Tablo-7 WASPAS Nihai Sıralama**

İlçeler	WSM	WPM	$\lambda=0,5$	Sıralama
Maltepe	0,462	0,406	0,434	1
Kadıköy	0,556	0,475	0,516	3
Esenyurt	0,636	0,510	0,573	4
Kağıthane	0,514	0,455	0,485	2
Çatalca	0,797	0,541	0,669	5

WASPAS yöntemiyle yapılan çok kriterli karar vermenin sonucunda Maltepe ilçesi olası bir depremden en fazla etkilenecek ilçe olurken, Esenyurt ve Çatalca ise en az hasarın olabileceği ilçeler olarak sıralanmaktadır. Hesaplama kullanılan kriterler 5 adet olarak belirlenmiştir fakat bu sayı deprenselliğin, poliçelerin, yaşam standartlarının ve bölgenin durumuna göre artıp azaltılabilmektedir. Normal şartlarda sadece bölgenin deprem haritasına göre hangi tarafta kaldığına bakılacak olsaydı en çok hasarın Maltepe-Kadıköy-Esenyurt- Kağıthane ve Çatalca şeklinde sonuçlanması beklenenekti fakat kullanılan yöntemle beraber deprem haritasına tamamen bağlı kalınmaması gerektiği, diğer faktörlerin de göz önüne alınarak il ve ilçelerin deprem sonucundaki hasar durumu incelenerek hesaplamalara dahil edilmesi sonucu elde edilmektedir. En çok hasarın oluşabileceği ilçe olan Maltepe’de DASK ve ihtiyari deprem teminatı oranı artırılmalı, poliçelerde düzeltmelere gidilmeli, 2000 öncesi yapılan binaların

özellikle de taşıyıcı sistemleri kontrol edilmeli ve devlet ile ortak çalışmalar yürüterek binaların yapım süreçlerinde denetlemeler artırılmalıdır.

### 3.2.2. Yapıların Olası Bir Depreme Dayanımı ve Hasar Durumunun Takibi

İnşaat mühendisliğinin en büyük amaçlarından biri inşa edilen bütün yapıların belirli bir seviyedeki deprem etkisine karşı dirayet göstermesini sağlamaktır. Ülkemizde bunun üzerine yönetmelik mevcut olup belirli aralıklarla revize edilmektedir. En güncel yönetmelik TBDY 2018 (Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği) olarak kayıtlara geçmiştir. Mevcut yönetmeliğin daha öncesinde 2007, 1998 ve 1975 yönetmelikleri mevcut olup yaşanan Marmara Depremi’nin ardından 6 yıllık titiz çalışma sonucunda 2007 yönetmeliğine geçilmiştir. Yönetmelikler arası zaman farkının 5 ile 20 yıl arasında olması o zaman dilimlerinde inşa edilen yapılarda kusura ve deformasyonlara sebep

olabilmekte, uygunluk anlamında eksiklerin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Ülkemizde her ne kadar yapı ömrü 50 yıl olarak belirlenmiş olsa dahi, deprem durumunda 3-5 yıllık binaların da hasarlandığı gözlenmiştir. Bunun temelinde ise projelerin statik hesaplamaya uygun hazırlanması fakat uygulamada projeye uygun olacak şekilde inşa edilmemesidir. Hesaplaması, statik çözümlemesi ve detayları belirli analiz programları (Sap 2000, Etabs, Sta4CAD, Tekla Structures) ile gerçekleştirilen yapıların yönetmeliğe uygun olacak şekilde tasarlanmalarına rağmen uygulamalarındaki eksikliklerin, çalışan bazlı kusurların, malzeme kaynaklı hataların önüne geçilememektedir. Özellikle de 20 yaşını geçmiş veya deprem geçirmiş yapıların bu husustaki sorunları çok daha fazla olabilmektedir. Olası bir depremde de yapısal anlamda noksanlığı bulunan binaların çökmesi ve yıkılması çok daha kolay gerçekleşebilmektedir. Buna karşın yapısal performans veya yük tahkik analizlerinin kapsamı ve uygulanması yaygınlaştırılmalıdır. 2018 TBDY göz önüne alındığında yapı performans analizinin deprem geçirmiş yapılarda veya kullanım amacı değişen yapılarda (15. Bölüm) zorunlu olduğu gözükmektedir. Bu husus doğrultusunda 1999 ve öncesi yapılardan depreme maruz kalanlar ile ömrü 50 yılı aşan yapıların performans kontrolü sağlanmalı, ihtiyaç duyulması halinde ise yapısal güçlendirmeye başvurulmalıdır. Marmara Bölgesi'nde oldukça fazla oranda olan 2000 öncesi yapıların tamamına performans analizi yapmak günümüz şartlarında pek mümkün gözükmez de hasarı tespit edip minimum seviyeye indirmek isteyen sigorta şirketleri bunu mümkün hale getirebileceklerdir. Çalışmanın bu aşamasında ülkemizdeki sigorta şirketlerinin yapısal hasar tespit ve çözüm birimleri kurarak en fazla hasarın yaşanabileceği il ve ilçelerde çalışmalar gerçekleştirmesi, hasar tespitinin ardından güçlendirme tavsiyesi ile hasarların minimize edilmesine de katkı sağlaması önerilmektedir. Alanında yetkin inşaat mühendisleri ile oluşturulan ekipler şirketlerin özelinde yaptıkları işi dış hizmete de çevirerek çalıştıkları sigorta

firmasına da ek getiri sağlayabilecektir. Diğer taraftan yapısal kusuru olduğu gözlenen, güçlendirmeye veya iyileştirmeye ihtiyaç duyulan yapılarda gerçekleştirilen performans analiz ücreti poliçelere yansıtılarak taksitlendirme yapılabilir hale getirilebilecek, bu durum da konut sahipleri için sigorta teminatını daha cazip hale getirecektir.

### 3.2.3.Yapı Hasarı Kontrol ve Sigortalanma Takibi Uygulaması

Türkiye dahil olmak üzere dünyadaki neredeyse bütün ülkelerde salgın zamanı ve sonrasında dijitalleşmede artış gözlenmiştir. Başta finans sektörü olmak üzere çeşitli alanlarda mobil ve bilgisayar uygulamalarının ön plana çıktığı bu zaman dilimlerinde insanlar istek ve problemlerini iletişim aygıtlarıyla çözmeye yoğunlaşmıştır. Sigorta sektöründe de dijitalleşmenin gittikçe önem kazanması deprem riski, hasar ve sigortalılık oranının takibinin sağlanmasında da kullanılabilir. Mobil ortamda kullanılmak üzere geliştirilebilecek yazılımın ana gayesi “minimum hasar, maksimum yaşam” olup, insanların yaşadıkları konutlara dair bilgilerle hasardan etkilenme durumu takip edilebilecektir. Yaşam alanlarına dair yapı yapım yılı, yapı kat sayısı, taşıyıcı sistem türü ve gerekli fotoğrafların yüklenmesi gibi sekmelele özellikle de eski binalarda yapısal kusur ve deformasyon takibi sürdürülebilir, konutların sigortalılık oranı da gösterilerek halkın bilinçlenmesine fayda sağlanabilir, depremin olası riskleri ile depreme karşı mücadele başlıklarına yer verilecek ve böylece il, ilçe, mahalle bazında hasarlar da öngörülebilir. Tüm bunlarla beraber geçmiş yıllardaki depremlerden etkilenen bölgeler, deprem adetleri ve şiddetleri ile sigortalanan konutlara yapılan ödemeler gibi ek bilgilere de yer verilerek uygulamanın kapsamı da genişletilebilir. Bu şekildeki bir uygulamanın benzeri İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Depreme Yenilme olarak tasarlanmış, fakat sadece deprenselliğe odaklanıldığından sigortalılığa yer verilmemiştir. 2022 yılında bir çalışma da Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

tarafından Deprem Riskim adıyla gerçekleştirilmiş ve mobil ortamda uygulama olarak kullanılmaya başlamıştır. Dolayısıyla referans alınabilecek uygulamaların mevcut olması, sigortalılık ile bağdaştırılarak özgün bir projeye dönüşmesi, dijital gelişim açısından da sektörü olumlu yönde etkileyecektir.

### 3.2.4. Yapıların Zemin Yönünden İrdelenmesi

Yapıların inşa edilmesinin uygulamadaki ilk aşamasını temel oluşturmaktadır. Temeli sağlam atılan her yapının ayakta durma ve mukavemetini koruması da aynı oranda artmaktadır. Yapı yüksekliliğine, ağırlığına, türüne ve kullanımına göre değişiklik gösteren taşıyıcı eleman yerleşimi temelini doğru ve tam yapılmaması durumunda hiçbir anlam ifade etmeyecektir. Temelinde hesap ve uygulama eksikliği bulunan herhangi bir yapıda kolon ve kirişlerin uygun adetlerde yerleştirilmesi yeterli gözükse de zemininin elverişsiz olması bu uygunluğun üstünü örtecektir. Dolayısıyla eski-yeni fark etmeksizin yapıların oturtulduğu zeminin durumu, temel türü ve varsa derin temel detayları irdelenmelidir. Ülkemizin coğrafik konumundan kaynaklı da birçok zemin türüne rastlanılabilmektedir. Bunların başında gelenler ise kaya, kil ve toprak zeminler olarak sıralanmaktadır. Zeminlerin üzerine yerleştirilen binaların getirdiği ağırlıklardan dolayı zeminlerde belirli bir zaman sonra oturma olayı gerçekleşmektedir. Oturma olayı mm cinsinden cm cinsine kadar derinleşebilmekte ve yapıda kusurlara yol açabilmektedir. Temelinde gerçekleşen mm cinsinden oturma diğer katlara da sirayet etmekte ve özellikle de kolon kiriş birleşimlerinde çatlaklara-deformasyonlara neden olabilmektedir. Bu husus doğrultusunda temeldeki oturmaları zemin türüne göre minimize etmek amacıyla derin temel imalatları gerçekleştirilmektedir. Fore kazık ve baret kazık gibi türleri olan derin temel imalatının yanı sıra zemin güçlendirmeleri de yapılarıdaki oturma değerini düşüren unsurlar olarak geoteknik mühendisliği literatüründe de yer almaktadır. Sigorta şirketlerinin bu doğrultuda

yapabileceği çalışma ise deprem poliçelerinde zemin ayrı bir başlık açılması, zemin hakkında yapıya ait bilgiler alınarak poliçede düzenlemelere gidilmesi ve zemini sağlam olmayan yerlerde olası hasarın fazla olacağından hasar muafiyeti uygulaması olarak belirlenmiştir.

### 4. Sigortalanma Bilinci ve Artırılmasına Dair Öneriler

DASK tarafından daha önce yapılan resmî açıklamada Türkiye genelinde depreme karşı sigortalanma oranının %52-53 bandında olduğu ve bu oranın son 20 yılda 15 ile 20 kat arasında arttığı belirtilmişti (çalışmanın giriş kısmında detaylı rakamlara yer verilmiştir). Sigortalanma bilincinin gerçekleşen 1999 Marmara Depremi'nin ardından artış gösterdiği fakat günümüzde hala istenen seviyelere erişemediği açıkça görülmektedir. Fakat önemli olan husus felaket başa gelmeden tedbirlerin alınarak sonucunun en aza indirilmesi gerektiğidir. Bu doğrultuda sigorta şirketleri reklam ve tanıtımlar ile deprem sigortasının öneminden ve gerekliliğinden bahsetmektedir. Çalışmanın bu kısmında sigortalanma bilincinin artırılmasına yönelik öneri taraması yapılmış ve aşağıdaki hususlara ulaşılmıştır.

#### 4.1. Sigorta Şirketlerinin Deprem Konusunda Tek Bir Çatı Altında Toplanması

Günümüzde mevcut olan sigorta şirketleri çeşitli teminatları kapsayan poliçeler düzenlemekte ve sunmaktadır. Bu teminatlardan yalnızca bir tanesi olan deprem, felaketlerin en başında yer aldığından ayrı bir öneme sahiptir. Dolayısıyla deprem ve hasarlarına karşın sigorta şirketleri de tek bir çatı altında toplanmalı, yapıların mevcut durumu üzerine yapılacak çalışmalarda ortak bir fon oluşturularak hasarların paylaşılmasına yol açmalıdır. Her ne kadar diğer sektörlerde olduğu gibi sigorta sektöründe de rekabet mevcut olsa da önlenemeyen ve öngörülemeyen doğal felaketlerde rekabet bir tarafa bırakılarak, minimum hasar maksimum kâr fikri benimsenerek ortak mesajlar yayımlanabilir, birlik beraberliği halk

üzerindeki etkisi de artırılarak sigortalanma bilincine de katkı sağlanabilir.

## 4.2. Yaşanmış veya Yaşanması Muhtemel Depremlerin Görselliğe Aktarılması

Türkiye bulunduğu konum itibarıyla son 82 yılda 6.6 ve üzerinde 8 adet deprem yaşamış ve her birinde farklı hasarlarla çeşitli kayıplara maruz kalmıştır. Bu durum ülkemizin ve dünyanın bir gerçeği olmakla beraber halk tarafından da deneyimlenen ve mağdur olunan unsurlar arasında yer almaktadır. Sigorta şirketleri de meydana gelen depremlerden en yüksek düzeyde etkilenen alanlardan biri olmakla beraber birçok yükü de üstlenen sektör olarak ön plana çıkmaktadır. Tam da bu aşamada bireylerin bilincini artırmak, depremin etkilerini yansıtmak, sigortasızlığın sonuçlarını ortaya çıkarmak ve toplumda gündem oluşturarak alakayı doğal felaketlere çekmek amacıyla bir filmin hazırlanması önerilmektedir. Tüm sigorta şirketlerinin ortak olarak yer alabileceği bu filmin ülkemiz üzerindeki etkisinin de oldukça üst seviyede olacağı düşünülmektedir.

Sinema sektöründe yaratılacak olan bilincin içerisinde yer alacak olan sigorta şirketlerinin filmde gelecek olan gelirlerden de faydalanma ihtimali oldukça yüksek olarak değerlendirilmektedir. Dijital platformlarda yayımlanan filmlerin getirileri içeriklerine göre değişiklik gösterse de sürekli halde artmakta ve pandemi sonrası pozitif bir çizgiyle de yükselmektedir, ayrıca şirketlerin reklam ve tanıtımlara ayırdıkları bütçeyi filme ayırmaları durumunda ekstra bir maliyete girmelerine de gerek kalmayacaktır. Filmlerde öne çıkan bir diğer faktör ise galalarının sürekli olarak takip edilerek çeşitli kanallarda yayımlanmasıdır. Bu durum da sponsor ve yapımcı olarak işin içerisinde yer alan sigorta şirketlerine pozitif imaj katacak ve bilincin artmasına yönelik katkı sağlayacaktır.

## 4.3. Sigortalılık Oranının Düşük Olduğu Bölgelere Özel Çalışmalar Yapılması

DASK tarafından yayımlanan verilerde %38-39 sigortalılık oranı bulunan Doğu Anadolu ve

Güneydoğu Anadolu bölgelerinin Doğu Anadolu ve Kuzey Anadolu fay hatları üzerinde yer almasından dolayı risk ve buna bağlı olarak hasarının yüksek olacağı düşünülmektedir. Bununla beraber sigortalılık oranı bölgesel bazda en iyi düzeyde olan Marmara bölgesinin bazı kesimlerinde %50'nin altında sigortalanma yüzdesinin bulunması yine bu bölgelerde de özel çalışmalar yapılması gerektiğini göstermektedir. Doğu bölgesinde yaşanan Van ve Elazığ gibi depremler yapısal ve yaşamsal olarak birçok faciaya yol açmış, binlerce insanın evsiz kalmasına sebep olmuştur. Hasarın oldukça üst seviyelerde olduğu bu bölgelerde üniversitelerle ortaklaşa olacak şekilde deprem ve sigorta alanlarında uzman kişiler sempozyum, söyleşi ve münazaralar düzenleyerek genç nesillerin bilinçlenmesine öncü olmalıdır. Üniversitedeki öğretim üyeleri de buna destek olarak daha fazla kitleye erişilmesine olanak sağlamalıdır. Benzer şekilde bölgede bulunan üniversitelerin afet, deprem veya mühendislik alanlarında faaliyet gösteren kulüplerine (üniversite içerisinde) sigorta şirketleri tarafından sponsorluk sağlanmalı ve yapacakları yeni çalışmalarını yakından takip edilmelidir.

Sigortalı oranının ortalamasının altında olduğu tüm bölgelerde (özellikle de deprem riski yüksek) saha çalışmaları yapılmalı, reklam ve tanıtımlar sadece televizyon ile sınırlandırılmamalıdır. Bilinçlenmenin ve farkındalığın en büyük başrollerinden biri olan medyanın etkin ve doğru kullanımı sağlanmalı, kitlelere erişim üst sınırlara çıkarılmalıdır.

Ülkemizin en yaygın spor dallarından biri olan futbolun her gün stattan ve televizyondan yüz binlerce kişi tarafından izlendiği herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Futbolcuların sahaya çıkışlarında dahil deprem sigortası üzerine pankart açmaları, taraftarlar ile görüşülerek bu yönde tezahüratların sağlanması ve bunun medya ile paylaşılması halkta merak uyandıracak ve deprem kaynaklı hasarın sigorta ile kontrol altına alınabileceğine bir işaret olacaktır.



Genç-yaşlı fark etmeksizin neredeyse her kesimin kullandığı sosyal medyanın gücünden sigortalama açısından faydalanılmalıdır. Bu hususta revaçta olan sokak röportajlarının deprem ve poliçelendirme temasıyla sigorta şirketleri tarafından ortak veya ayrı ayrı düzenlenmesi, soru-cevaplar ile ödüllerin verilmesi ve bunların ilgili platformlarda yayınlanması düşünülmelidir. Ayrıca depremin ne denli etkili olabildiğini göstermek amacı ile minyatür deprem simülatörleri hazırlanmalı, sigorta oranlarının düşük olduğu bölgelerde canlı gösterilerek ilginin arttırılması sağlanmalıdır.

## **5. Deprem Sonucuna Bağlı Sigortalama Alanları**

Depremler gerçekleştiği andan itibaren sosyal, ekonomik ve toplumsal olarak yaşamlara etki et-

mekte, ülkeleri de belirli bir seviyede zor duruma sürüklemektedir. Sigorta sektörü bu zor durumlarda ortaya çıkıp ülkenin ve insanların maddi-manevi anlamda rahatlamlarına katkı sağlayan en önemli alanlardan biridir. Deprem sonrasında zorunlu deprem sigortası haricinde halka hitap edecek sigorta teminatlarına da yer verilmelidir. Depremin yaşandığı sürede binası yıkılan, ağır hasar alan, ailesi göçük altında kalan, evine bir daha gitmek istemeyen ve travmayı atlatamayan insanlar için deprem sonrası yaşam sigortası sunulmalıdır. Bahsedilen sigortanın kapsamında depreme maruz kalan halkın otele (barınılacak ortama) yerleştirilmesi, giyim desteği verilmesi, ailelerinin yanına uzak seyahatlerin karşılanması, psikolojik desteği karşılayacak paket konulması ve iletişim cihazları temini gibi depreme özgü ek unsurlara yer verilmelidir.

**Tablo-8 Deprem Sonuçlarına Karşı Sigortalama Alanlarının Artırılması**

<b>DEPREM TEMİNATINA SAHİP KONUTLARA ÖZGÜ İLAVELER</b>	
<b>Ek Sigorta Türü</b>	<b>Açıklama</b>
Konutta ikamet eden insanların deprem sonrası en yakın otele (barınılacak ortama) yerleştirilmesi.	Depremi ardından yaşadığı alana dönmek isteyen insanlar zor şartlarda oldukları için sokakta kalmaktadırlar, bu duruma karşın zorunlu deprem sigortasına ilave olacak şekilde barınacakları bir ortam için teminat verilebilir, hasar sonrası kriz durumu da minimum seviyeye indirilebilir.
Konutta ikamet eden insanlara giyim-yiyecek desteğinin verilmesi.	Yaşanan felaketin ardından günlerce dışarıda kalan insanların giyim ve yiyecek gibi temel ihtiyaçları sürekli olarak artmaktadır, bu alan doğrultusunda ek sigortalama da düzenlenebilir.
Konutta ikamet eden insanların belirttikleri konumlara seyahat desteğinin sağlanması.	Doğal afet sonrası gidebilecekleri en yakın akrabalarına, eşlerine ve dostlarına gitmek isteyen insanlara maddi destek verilebilir.
Konutta ikamet eden insanların psikolojik destekler alması.	Deprem sonrası yaşanan en büyük problemlerden biri de insanların zihinsel ve duygusal zorluklar yaşamasıdır, bu alanda uzman kişilerden belirli bir süreliğine desteğin alınması halkı olumlu yönde etkileyen durumlardan biri olabilir.
Konutta ikamet eden insanlara en az bir adet iletişim cihazının temin edilmesi.	İletişim, doğal felaketlerin ardından yaşanan en sık sorunlardan biri olarak ön plana çıkmaktadır, konutta yaşayan insanlara iletişimi kesintisiz sağlamaları amacı ile cihaz temini insanlar arası etkileşimin artmasına, hasarın da azalmasına öncü olabilir.

## 6. Sonuç

Doğal afetler, ülkemiz ve dünya tarafından sıkça karşılaşılan, önlenemeyen fakat tedbirlerle sonuçları kontrol altına alınabilen felaketler olarak bilinmektedir, mevcut felaketlerin başında gelenlerden bir tanesi ise depremdir. Yer kabuğu katmanlarının kırılarak yer değiştirmesi sonucu meydana gelen deprem, Türkiye’de de adından sıkça söz ettirmektedir. Sonuçları kendisi kadar sarsıntılı ve şiddetli olan depremin etkileri maddi-manevi olarak çeşitlilik göstermekte, birçok sektöre de doğrudan sirayet etmektedir. Bahsedilen sektörlerin başlıca olanlarından sigorta sektörü riskin tespiti ve indirgenmesi alanlarında çalışmalar gerçekleştirmekte ve sürdürmektedir.

Mevcut çalışmada da hasarların öncesinde tespiti konusunda il-ilçe bazında çok kriterli karar verme yöntemlerinden WASPAS kullanılarak İstanbul iline ait 5 ilçe değerlendirilmiş ve olası bir hasarda en çok hasarın oluşabileceği ilçe belirlenmiştir (Maltepe). İlk aşamada kullanılan bu yöntem Marmara Bölgesi geneline yayılarak, kriterler artırılarak devam ettirilmeli ve hasarın yüksek olabileceği noktalara özgü özel poliçe ile ek teminatlar sağlanmalı, bu durum haricinde yapıların mevcut performansının belirlenmesi adına da sigorta şirketleri yapı hasar tespit birimleri oluşturmalı, yapıların mevcut durumlarını ele alarak performans analizine tabii tutabilmeli, hatta yapısal güçlendirmeye de olanak sağlayarak hasarın en düşük şekilde atlatılmasının önü de açılmalıdır.

Diğer taraftan hasarların öncesinde öngörülmesi amacı ile daha önce İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi tarafından hazırlanan deprem risk uygulamalarına benzer uygulamalar geliştirilmeli, yapılara ait bilgilerin girilmesi ile ön hasar tespiti tahmini sağlanmalı, mevcut yapıdaki konutların sigortalılık durumu takip edilmeli, depremin etkileri adı altında ayrı bir başlığa yer verilmeli, geçmiş depremler ile gelecek depremlere karşı önlemler belirlenmeli ve sigorta sektörü ile bağdaştırılarak kapsamı genişletilmelidir.

Çalışmanın son aşamasında mevcut sigortalılık oranı ile toplumun bilinçlendirilmesinden bahsedilmiş ve tespit edilen birkaç öneri ile çalışma sonuçlandırılmıştır. Deprem, doğa olayı olmasından kaynaklı önlenemez bir durumdur. Bu durumu en hafif şekilde atlatmak ise insanların tedbir ve bilinçlerine bağlıdır. İnşa edilen yapıların güvenliği kadar bireylerin de önlem ve farkındalıkları da önem arz etmektedir. Bu doğrultuda hasarın en düşük seviyede tutulması için insanlar konutlarını ve aynı zamanda varlıklarını sigorta ile korumalı, sigorta şirketleri ise teminatlarının kapsamlarını devlet desteğiyle beraber artırmalıdır.

**Fahri YİYİN**  
**Yangın ve Sorumluluk/Uzman**  
**Risk Mühendisliği**  
**Türkiye Sigorta Birliği**

## **Kaynakça**

- C. İşçi, *DEPREMNEDİR? NASIL KORUNURUZ?*, Journal of Yaşar University, 2008.
- C. Hokka, İ. Durgut, A. Bozkurt, *KÜRESEL İSİNMA VE İKLİMDEĞİŞİKLİĞİNİN TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNE ETKİLERİ*, 2017.
- <https://depem.afad.gov.tr/>
- <https://www.nvi.gov.tr/>
- <https://dask.gov.tr/tr/interaktif-deprem-haritasi>
- <https://www.webteknoloji.com/turkiyedeki-en-buyuk-depremler-h116335.html>
- <http://www.koeri.boun.edu.tr/new/>
- [https://dask.gov.tr/upload/Dask/Raporlar/Faaliyetraporlari/2019\\_dask\\_faaliyet\\_raporu.pdf](https://dask.gov.tr/upload/Dask/Raporlar/Faaliyetraporlari/2019_dask_faaliyet_raporu.pdf)
- <https://www.ibb.istanbul/>
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Anasayfa>
- <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=171962>
- E. Çekici, *DOĞAL AFETLER ve TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE RİSK TRANSFERİ*, Dergi Park, 2011.
- S. K. Sağlam, *DOĞAL AFET SİGORTA TÜRÜ OLARAK ZORUNLU DEPREM SİGORTASININ TOPLUMDAKİ FARKINDALIĞI: İSTANBUL ÖRNEĞİ*, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- M. Türkeş, Z. A. Deniz, *KLİMATOLOJİK/METEOROLOJİK VE HİDROLOJİK AFETLER VE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2010.
- *Financial Management of Earthquake Risk (Book)*, OECD, 2018.
- K. Goda, F. Wenzel, J. Daniell, *INSURANCE AND REINSURANCE MODELS FOR EARTHQUAKE*, Encyclopedia of Earthquake Engineering.

# Yabancı Basından SEÇMELER

## Offshore Rüzgâr Sektörünün Yenilenebilir Enerji Piyasasındaki Rolü ve Sorunları

Çeşitli kaynaklardan edinilen bilgilere göre rüzgâr türbini üreticilerini etkileyen imalat sorunları, yenilenebilir enerji piyasasının deniz üstü (offshore) rüzgâr segmentinde sigorta ortamını gitgide zorlaştırmaktadır.

Sigorta endüstrisinin enerji dönüşümüne olan desteğiyle birlikte hızla gelişen deniz üstü rüzgâr sektörü, enerji sigortası pazarı için en heyecan verici büyüme fırsatlarından biri olarak kabul edilmektedir.

Ancak, bu yıl dünyanın önde gelen türbin üreticilerinden bazılarının ardı ardına karamsar mali uyarılar verdiği görülmesi sigortacılar açısından da olumsuz etkiler doğurmuştur.

Offshore rüzgâr enerjisi şirketleri, tedarik zinciri tıkanıklıkları, teknolojik aksaklıklar, enflasyon

ve altyapı kısıtları gibi endüstrinin hızlı gelişimine engel teşkil eden bir dizi sorun ile karşı karşıya kalmıştır.

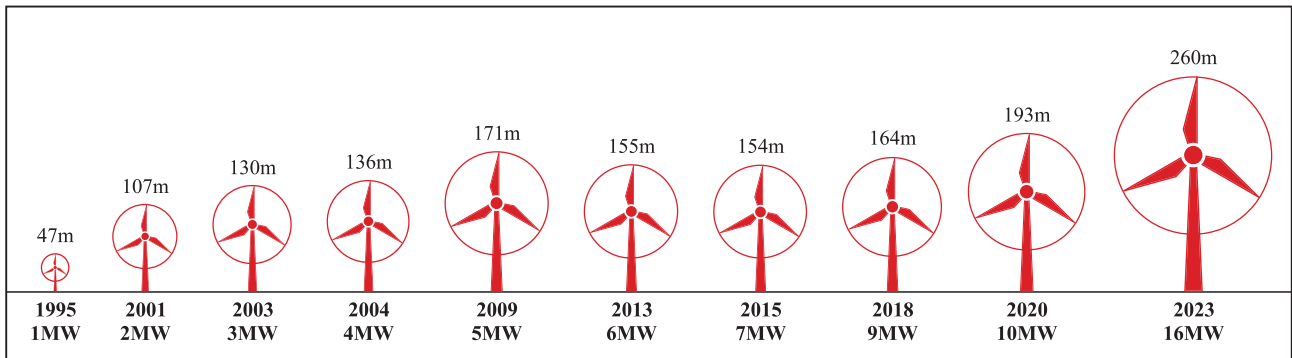
Sigortacılık perspektifinden bakıldığında prototip teknolojilerin hızlı uygulanması giderek karmaşık bir ortam yaratırken hasarların şiddeti ise gitgide artan bir endişe kaynağı haline gelmektedir.

Sigortacılar her ne kadar enerji dönüşümünü destekleseler de kar edemeyecekleri poliçeler düzenleyerek henüz prototip aşamasında olan teknolojileri finanse etmek durumunda kalmaktan kaçınma eğilimindedirler.

Özellikle rüzgâr türbinlerinin boyutlarının büyümesi nedeniyle artan hasar maliyetleri şirketler açısından bir endişe konusu olarak öne çıkmaktadır.

### Rüzgâr Türbinlerinin Evrimi

Maksimum Rotor Çapı (m) ve güç çıkışı (MW)



Kaynak: Allianz, DNV GL, Clarksons, Offshorewind.biz. Eylül 2023 itibarıyla geçerli veriler.

Ancak tüm bu olumsuz gelişmelere karşın geleneksel yukarı akım enerji için sağlanan kapasite offshore rüzgâr alanına yönlendirilmeye devam etmektedir.

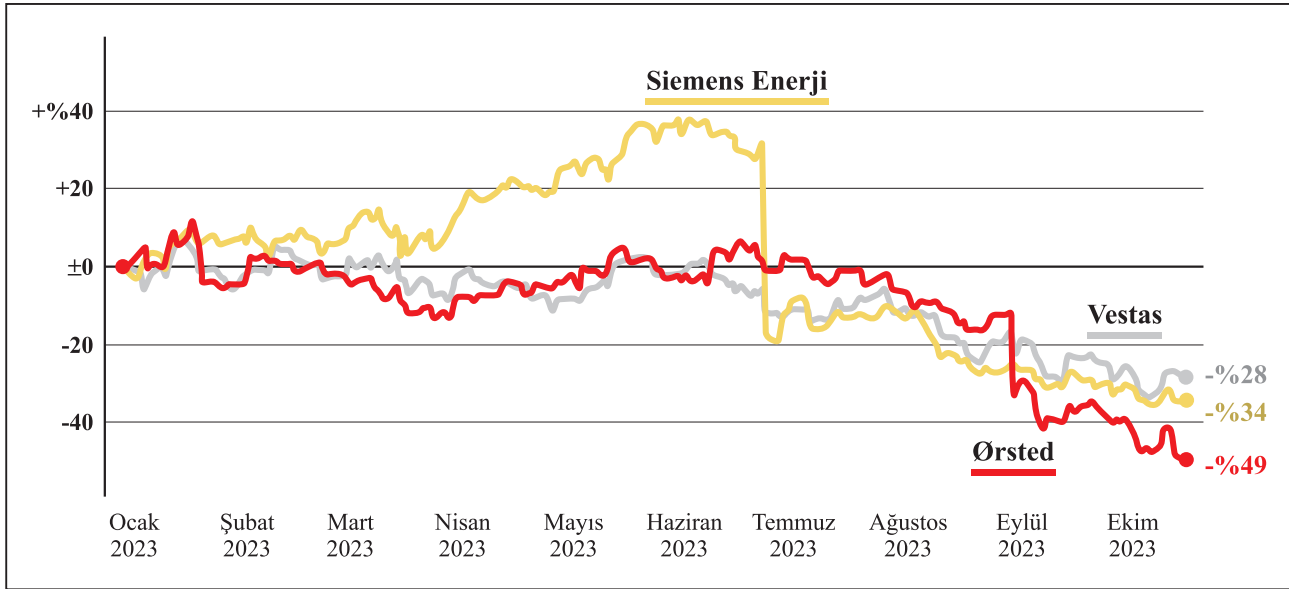
Willis Towers Watson'ın global yenilenebilir enerji lideri Steven Munday'a göre, 10 yıl önce, müşteriler yenilenebilir enerji alanında hangi sigorta şirketlerinin iş yazdığını sorarken şimdi hangi şirketlerin yazmadığını sormaktadırlar. (İş kabulü daha ziyade reasürans şirketleri için kullanılıyor. İş yazma ifadesi daha anlaşılır olacaktır.) "İş yazma" "Türk sigorta jargonunda yaygın olarak kullanılır.

Bu alana yönlendirilen kapasite fiyat rekabetini artırmış ve kârlı iş yazımı için bir rota belirlemeyi zorlaştırmıştır, ancak bu sınıftaki uzun vadeli büyüme potansiyeli şirketler açısından cazip olmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak sigortacılar rizikoların büyüüp

## Ørsted'in Hisse Fiyatı Bu Yıl %49 Düştü

Bazı Avrupalı rüzgâr türbini üreticilerinin hisse fiyatlarında bu yıl başından bu yana gerçekleşen yüzdesel değişiklikler.



Kaynak: S&P Capital Pro

Offshore rüzgâr alanındaki karamsar görünüm, Eylül ayının başlarında, İngiltere'nin kritik bir rüzgâr enerjisi projesi ihalesine hiçbir teklif alınmamasıyla daha belirgin hale gelmiştir. Şirketlerin

karmaşıklıştığı bir zamanda müşterilere giderek daha geniş kapsamlı teminatlar sunmaktadır.

## Zorluklar Karmaşası

Türbin imalat endüstrisinde 2023 yılı, sektörün önde gelen bazı oyuncularından gelen artan derecede olumsuz haberlerle öne çıkmıştır.

Siemens Energy, rüzgâr türbini işinde enflasyon ve teknik sorunlarla mücadele ettiğini ve Ağustos ayında 4,5 milyar Euro (4,7 milyar dolar) zarar beklediğini açıklamıştır.

Danimarkalı yenilenebilir enerji devi Ørsted, birkaç hafta sonra benzer şekilde olumsuz bir açıklama yapmış ve Atlas Okyanusu kıyısındaki projelerinin 16 milyar Danimarka kronu (2,3 milyar dolar) kadar değer kaybı zararı (impairment charge) gerektireceğini tahmin ettiğini açıklamıştır. Bu açıklamanın ardından şirket hisse fiyatlarında ciddi bir düşüş yaşanmıştır.

ortak zorlukları olan enflasyon, tedarik zinciri ve teknoloji sorunları hem yakın hem de uzun vadede sigorta pazarı için öne çıkan konular olacaktır.

## Hasarlar üzerindeki etki

Offshore rüzgâr alanındaki öncelikli konu, ortaya çıkan sigorta trendlerinin artan hasarların şiddetini nasıl etkileyebileceğidir.

Türbinlerin büyüyen ölçekleri enflasyonist baskı ve tedarik zinciri kısıtlarıyla birleştiğinde, hasar tutarlarını artırmaktadır.

Tokio Marine HCC'nin yenilenebilir enerji bölümü Cube'un CEO'su Fraser McLachlan şunları söylemiştir: Hasarların şiddetinin artış trendine girdiğini görmeye başlıyoruz. "Frekans muhtemelen biraz artmıştır, ancak bizim için gerçekten artan hasar şiddetidir."

Bu yılın başlarındaki bir GCube raporunda offshore rüzgâr santrali hasarlarının 2012 yılında ortalama 1 milyon sterlin (1,2 milyon dolar) seviyesinden 2021'de 7 milyon sterline yükseldiği vurgulanmaktadır.

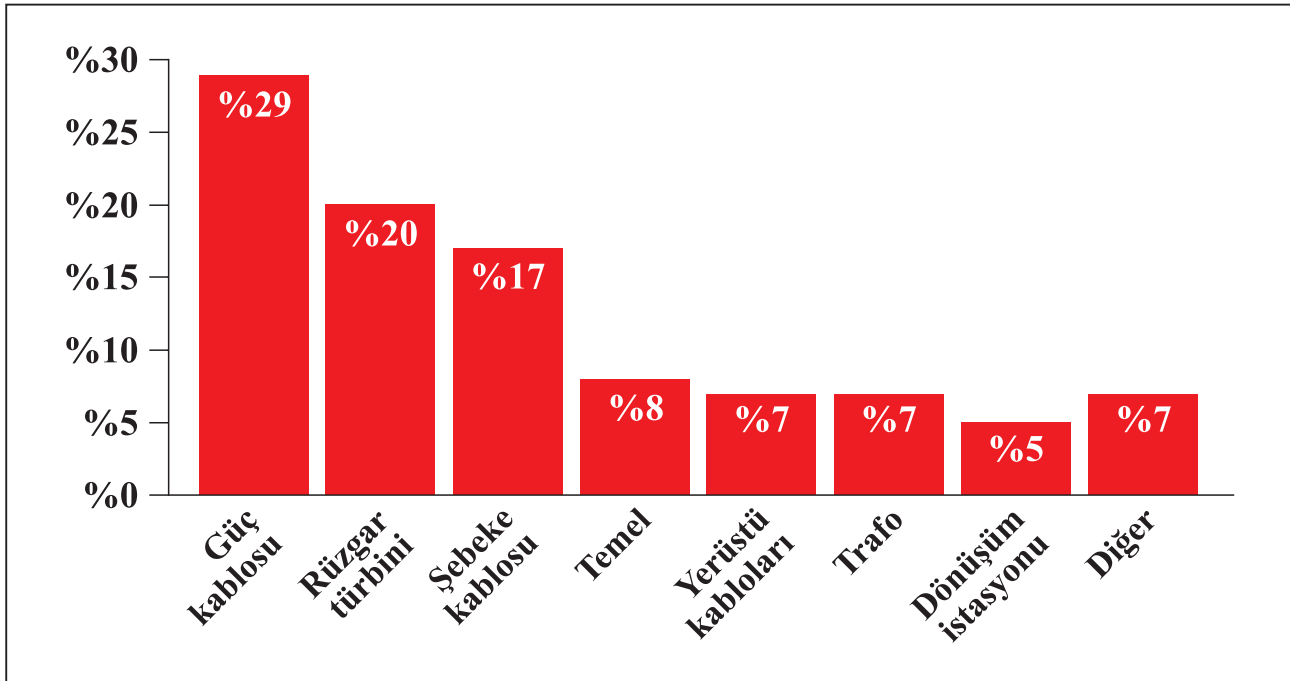
İlaveten, Ukrayna savaşının ardından artan enerji maliyetleri operasyonel riskler için iş durması bedellerinin yükselmesine neden olmuştur.

McLachlan sigorta perspektifinden bakıldığında enerji maliyetlerinin iş durması hasarlarının tutarı üzerinde büyük bir etkisinin olduğunu ifade etmiştir.

Offshore rüzgâr sektöründe, türbin boyutlarının büyümesi nedeniyle hasarların başlıca sebebi kablo arızaları olarak öne çıkmaktadır. Allianz Commercial'ın son raporunda, Almanya ve Orta / Doğu Avrupa coğrafyalarında 2014-2020 yılları arasındaki offshore rüzgâr hasarlarının yüzde 53'ünün kablo hasarından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Raporda, rüzgâr santrallerinin boyutlarının büyümesi ile, kabloların uzunluğu ve karmaşıklığının da arttığı belirtilmektedir.

## Başlıca Hasar Nedenleri



Kaynak: Allianz Commercial. Allianz Commercial'ın deniz üstü rüzgâr portföyünde 2014-2020 arasında gerçekleşen 126 hasarın incelenmesi sonucu belirlenen %100 hasar tutarları esas alınmıştır.

## Geleceğe Bakış

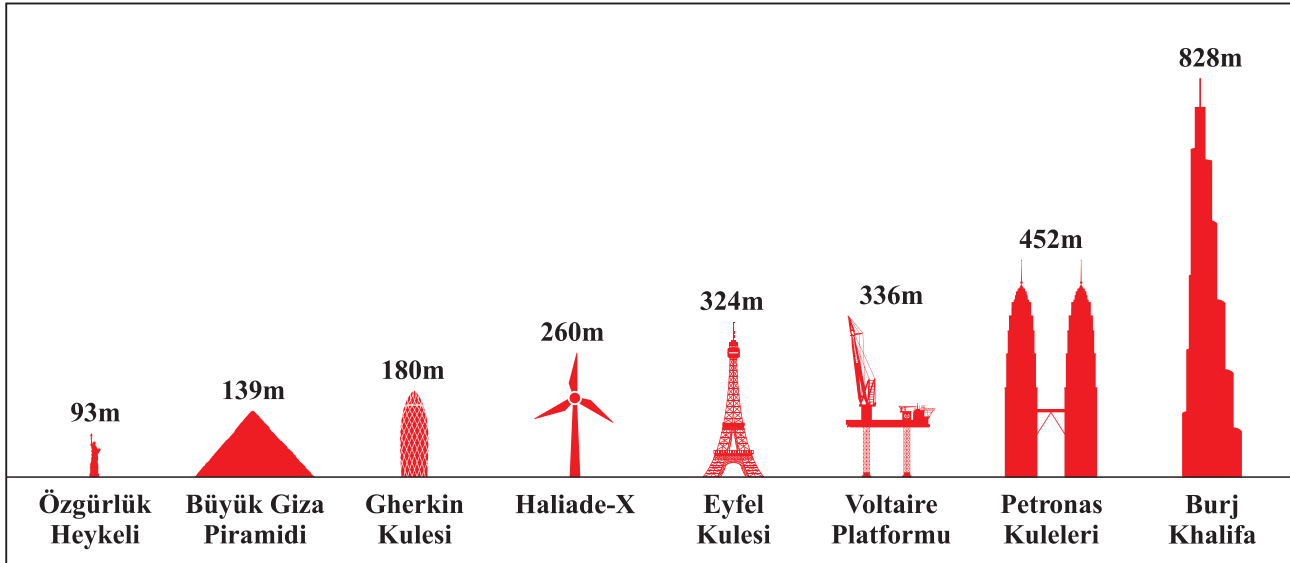
Değişen teknolojiye ayak uydurabilmek için gelecekte bu alanda düzenlenecek poliçelerde dinamizm ve uzmanlığın oldukça önemli olacağı belirtilirken, brokerlar bu segmentte lider eksikliğine dikkat çekmeye devam etmektedirler.

WTW'den Munday, piyasaya çok daha fazla kapasite girdiğini gördüklerini, ancak bu kapasitenin sadece destekleyici, takipçi piyasa kapasitesi olduğunu, sektörde hâlâ sınırlı sayıda lider bulunduğunu belirtmektedir. Mevcut yenilenebilir enerji sigortacılarının ortak şikâyeti, yukarı akım enerji işlerinden gelen yeni kapasitenin offshore rüzgâr enerjisi alanındaki kendine özgü riziko sorunlarını hesaba katmayan geleneksel üretime

dayalı kümül modellerine dayanarak poliçe yazdığı yönündedir. Özellikle, kaynaklar, yeni pazarların kablolar gibi rizikolar için koşullarda ve şartlarda taviz vermeye daha istekli olduğunu, bunun da sürekli bir hasar nedeni olduğunu belirtmişlerdir. Yapısal zorluklara rağmen, offshore rüzgâr sektörü hâlâ büyük bir büyüme potansiyeline sahiptir. 2022 yılının sonunda, küresel offshore rüzgâr kapasitesi 64.3GW'dir.

Global Wind Energy Council'e göre bu kapasiteye önümüzdeki 10 yıl içinde 380GW eklenecektir. Sigorta sektörü açısından bakıldığında rüzgâr kapasitesinin artmasına paralel olarak fırsatların da ön plana çıkmasının yanı sıra, artan risklerin karmaşıklığından kaynaklanan engellerin bulunduğu söylenebilir.

## Haliade-X'in Muazzam Boyutları



Kaynak: Allianz

Offshore rüzgâr alanında en fazla büyümenin ABD ve Asya'da beklenmesi bu bölgelerin coğrafi konumları nedeniyle doğal afet rizikolarındaki artışı da beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra, deniz tabanına sabitlenmek yerine tabana bağlanan yüzen türbinlerin yaygın bir şekilde kullanılmasının getirdiği yeni bir teknolojik zorlukla karşı karşıya kalınmıştır. Bu karmaşık mühendislik başarısı, inşaat ve işletme aşamasında riskleri yönetecek sigortacılar için ek zorluklar getirmektedir. Bu kadar hızlı gelişen bir endüstride hem yükleniciler

hem de sigorta sektörü için engellerin çıkması kaçınılmazdır. Ancak enerji dönüşümünün bu temel ögesini desteklemek ve uzun vadede sürdürülebilirliğini sağlamak için sigorta sektöründeki inovasyonlar, araştırmalar ile disiplinli sermaye akışı gereklidir.

**Insurance Insider**  
**18 Ekim 2023**  
**Çeviren: Selçuk ÜNAL**